

ЗВІТ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ ПРОЄКТУ
ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО
РОЗВИТКУ ДНІПРОВСЬКОГО РАЙОНУ НА 2026 РІК

с-ще Слобожанське
2025 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування	4
РОЗДІЛ 2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнози зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	19
2.1. Клімат та атмосферне повітря	23
2.2. Водні ресурси	34
2.3. Земельні ресурси та ґрунти	42
2.4. Надра	44
2.5. Біологічне та ландшафтне різноманіття, природно-заповідний фонд та національна екологічна мережа	45
2.6. Загальна характеристика тваринного світу	50
2.7. Відходи	51
2.8. Демографічна ситуація та стан здоров'я населення	623
2.9. Ймовірні зміни стану здоров'я населення, якщо ДДП не буде затверджено	65
РОЗДІЛ 3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	66
РОЗДІЛ 4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	78
РОЗДІЛ 5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування	88
РОЗДІЛ 6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків	92
РОЗДІЛ 7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування	97
РОЗДІЛ 8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна	99

екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)	
РОЗДІЛ 9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	102
РОЗДІЛ 10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)	107
РОЗДІЛ 11. Резюме нетехнічного характеру інформації, розраховане на широку аудиторію	107

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо Програми соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів району.

Стратегічна екологічна оцінка документів державного планування дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі планування.

Стратегічна екологічна оцінка (далі - СЕО) - це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

Метою СЕО є забезпечення високого рівня охорони довкілля та сприяння інтеграції екологічних факторів у підготовку планів і програм для забезпечення збалансованого (сталого) розвитку. В Україні створені передумови для імплементації процесу СЕО, пов'язані з розвитком стратегічного планування та національної практики застосування екологічної оцінки.

СЕО проводиться згідно із вимогами Законів України «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про внесення змін до деяких законів України щодо порядку здійснення стратегічної екологічної оцінки» та «Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування», затверджених наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296 (із змінами, внесеними згідно з наказами Мінприроди від 29.12.2018 № 465 та від 18.07.2019 № 260).

Об'єктом даної стратегічної екологічної оцінки є проєкт Програми соціально- економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік.

РОЗДІЛ 1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Відповідно до пункту 3 частини першої статті 1 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» документами державного планування є стратегії, плани, схеми, містобудівна документація, загальнодержавні програми, державні цільові програми та інші програми і програмні документи, включаючи зміни до них, які розробляються та/або підлягають затвердженню органом державної влади, органом місцевого самоврядування.

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік (далі - Програма) є документом державного планування місцевого рівня.

Враховуючи виклики сьогодення, основна робота в Дніпровському районі, буде і надалі спрямовуватися на максимальну мобілізацію ресурсів з метою забезпечення стабільної роботи економіки в умовах воєнного (післявоєнного) періоду, у тому числі за рахунок реалізації комплексу заходів зі створення нових робочих місць через підтримку бізнесу, стимулювання залучення інвестицій; продовження робіт з відновлення пошкодженої соціальної інфраструктури; оборони району від можливої ескалації воєнних дій та безпеки для жителів і внутрішньо переміщених осіб; надання якісних освітніх, медичних, житлово-комунальних послуг; підвищення доходів населення та забезпечення виконання зобов'язань соціального характеру, у першу чергу, щодо надання підтримки учасникам бойових дій, ветеранам війни, їх сім'ям, внутрішньо переміщеним особам тощо.

Враховуючи відсутність більшості статистичних показників внаслідок призупинення оприлюднення статистичної інформації через дію Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», Програма базується на аналізі основних показників соціально-економічного розвитку району за попередні роки та поточної ситуації у звітному році, з урахуванням наслідків впливу збройної агресії російської федерації, визначенні основних зовнішніх і внутрішніх чинників, які стримують розвиток району, а також передбачає забезпечення узгоджених спільних з органами місцевого самоврядування задля втілення єдиної державної політики розвитку України на рівні району.

У зв'язку з цим процес прогнозування здійснюється в режимі реального часу в умовах високого ступеня невизначеності та непередбачуваності у сфері національної та регіональної безпеки через зміну ситуації на фронті, інтенсивності та географії бойових дій та їх наслідків.

Метою Програми є забезпечення сталого людського розвитку та створення умов для збереження життя мешканців району в умовах воєнного стану шляхом завершення відновлення зруйнованої та пошкодженої виробничої, соціальної, інфраструктури, створення безпечних умов для життєдіяльності населення, подальший розвиток системи надання якісних та доступних освітніх, медичних, соціальних послуг, у тому числі внутрішньо переміщеним особам, сприяння соціальній адаптації захисників та захисниць України, що повертаються з війни, подальшої модернізації об'єктів житлово-комунального господарства та соціальної сфери для підвищення їх енергоефективності, забезпечення належного функціонування інженерно-транспортної і комунальної інфраструктури, подальшого оновлення економічного потенціалу району за рахунок підтримки бізнесу та стимулювання інвестиційної діяльності, що передбачає збереження існуючих та створення нових робочих місць.

Виконання завдань Програми дасть змогу відновити економічний потенціал Дніпровського району з міцним підґрунтям для стабільного зростання якості життя населення, максимально можливого зменшення негативних соціально-економічних наслідків, які виникли через військову агресію російської федерації.

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік охоплює основні види господарської діяльності: промисловий та агропромисловий комплекси, транспортне та дорожнє господарство, інвестиційну, будівельну та містобудівну діяльність, енергоефективність, житлово-комунальне господарство, освіту, охорону здоров'я, фізичну культуру та спорт, культуру і туризм, екологічну безпеку.

Для досягнення пріоритетних цілей визначені основні показники діяльності Дніпропетровської області на 2026 рік, де є вклад Дніпровського району (табл.1).

Таблиця 1. Основні показники економічного та соціального розвитку

Показники	Одиниця виміру	2026 рік (програма)
Промисловість		
Індекс загального росту обсягів виробництва промислової продукції (у % до попереднього року)	%	104,9
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів індекс промислової продукції	%	103,2
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів індекс промислової продукції	%	104,0
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції індекс промислової продукції	%	100,9
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції індекс промислової продукції	%	101,5
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів індекс промислової продукції	%	103,5
Машинобудування індекс промислової продукції	%	100,5
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря індекс промислової продукції	%	100,1
Сільське господарство		
Продукція сільського господарства за всіма категоріями господарств у постійних цінах 2021 року у % до попереднього року	%	101
Виробництво основних видів сільськогосподарської продукції		
Зернові культури та зернобобові у % до попереднього року	%	100,8
Соняшник у % до попереднього року	%	92,8
Жива маса сільськогосподарських тварин, реалізованих на забій у % до попереднього року	%	100,7
Молоко у % до попереднього року	%	100,3

Яйця свійської птиці у % до попереднього року	%	102,1
Інвестиційна діяльність		
Капітальні інвестиції у фактичних цінах, у % до попереднього року	%	106
Обсяг прямих іноземних інвестицій, за наростаючим підсумком у % до попереднього року	%	101,5
Зовнішньоторговельний оборот товарів та послуг		
Обсяг зовнішньоторговельного обороту у % до попереднього року	%	104
Обсяг експорту у % до попереднього року	%	105
Обсяг імпорту у % до попереднього року	%	103
Інвестиційна діяльність		
Капітальні інвестиції у фактичних цінах, у % до попереднього року	%	106
Обсяг прямих іноземних інвестицій, за наростаючим підсумком, у % до попереднього року	%	101,5
Зовнішньоторговельний оборот товарів та послуг		
Обсяг зовнішньоторговельного обороту у % до попереднього року	%	104
Обсяг експорту у % до попереднього року	%	105
Обсяг імпорту у % до попереднього року	%	103
Показники рівня життя		
Середньомісячна заробітна плата	грн	19200,0
Заборогованість із виплати заробітної плати (на кінець року), усього	млн грн	358,2
Населення та ринок праці		
Середньорічна чисельність наявного населення у % до попереднього року	%	10,1
Рівень безробіття (за методологією МОП)	%	12,0
Кількість зареєстрованих безробітних (на кінець періоду) у % до попереднього року	%	66,4
Розвиток малого підприємництва		
Кількість малих підприємств на 10 тис. населення у % до попереднього року	%	100
Чисельність найманих працівників у малому підприємстві у % до попереднього року	%	102
Питома вага продукції, виробленої малими підприємствами	%	16,6
Кількість середніх підприємств на 10 тис. населення у % до попереднього року	%	100
Чисельність найманих працівників у середньому підприємстві у % до попереднього року	%	100
Питома вага продукції, виробленої середніми підприємствами	%	25,7
Чисельність підприємців – фізичних осіб у % до попереднього року	%	116

Таблиця 2. Пріоритетні цілі визначені завдання та заходи, які розглядаються для кожної галузі (сфери діяльності району)

Галузі (сфери) діяльності	Завдання та заходи
Посилення економічної конкурентоспроможності району	
1. Регуляторна політика та розвиток підприємництва	<p>Створення сприятливого середовища для розвитку малого і середнього підприємництва:</p> <p>1.1. здійснення моніторингу виконання структурними підрозділами райдержадміністрації та органами місцевого самоврядування вимог чинного законодавства України з питань державної регуляторної політики;</p> <p>1.2. забезпечення ведення та систематичного оновлення переліку чинних регуляторних актів райдержадміністрації, здійснення його оприлюднення;</p> <p>1.3. забезпечення оприлюднення у друкованих засобах масової інформації прийнятих регуляторних актів;</p> <p>1.4 інформування суб'єктів господарювання з питань існуючих механізмів фінансово-кредитної підтримки бізнесу на національному рівні та іноземних кредитних ліній;</p> <p>1.5. здійснення організаційно-методичної підтримки отриманої фінансової і технічної допомоги на розвиток підприємництва;</p> <p>1.6. популяризація підприємництва серед окремих категорій населення (внутрішньо переміщені особи, звільнені у запас або відставку, молодь, старше покоління);</p> <p>1.7. сприяння залученню молоді та стартаперів до відкриття власної справи з подальшою підтримкою консультантів (менторів) з приватного сектору, органів державної влади та інститутів громадянського суспільства;</p> <p>1.8. упровадження гендерної політики шляхом сприяння розвитку жіночого підприємництва.</p>
2. Споживчий ринок	<p>2.1. задоволення попиту населення в споживчих товарах, підвищення рівня доступності якісних товарів місцевого виробництва, зокрема продуктів харчування;</p> <p>2.2. формування сприятливого інвестиційного клімату;</p> <p>2.3. сприяння розвитку місцевих товаровиробників.</p>
3. Інвестиційна діяльність	<p>3.1. Залучення міжнародних кредитних та грантових ресурсів для реалізації пріоритетних інфраструктурних інвестиційних проєктів;</p> <p>3.2. продовження реалізації інфраструктурного проєкту «Завершення будівництва метрополітену у м. Дніпропетровську»;</p> <p>3.3. продовження реалізації інвестиційних проєктів для створення комфортних умов проживання громадян, поліпшення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я для надання якісних послуг та створення належних умов для всебічного та повноцінного розвитку дітей з виконанням енергозберігаючих заходів, поліпшення умов для надання кваліфікованої допомоги соціально незахищеним верствам населення та стану соціальної та транспортної інфраструктури району.</p>

4. Зовнішньоекономічна та виставково-конгресна діяльність	<p>Забезпечення:</p> <p>4.1 реалізації державної політики у сфері зовнішніх зносин та зовнішньо-економічної діяльності, розвитку експорту;</p> <p>4.2. свободи доступу суб'єктів господарювання до виставково-ярмаркової діяльності;</p> <p>4.3. якісного представлення потенціалу району під час проведення міжнародних та національних виставково-ярмаркових заходів;</p> <p>4.4. стимулювання розвитку економіки району шляхом презентації виробничих можливостей, агропромислового комплексу, науково-технічного та туристичного потенціалу на національних і міжнародних виставках та ярмарках;</p> <p>4.5. координації діяльності органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій у сфері виставково-ярмаркової діяльності.</p>
5. Промисловий комплекс	<p>5.1. сприяння вирішенню проблемних питань промислових підприємств району;</p> <p>5.2 забезпечення безперебійної діяльності підприємств промислового комплексу;</p> <p>5.3. створення сприятливих умов та підтримка інтересів вітчизняних товаровиробників задля збільшення бюджетних надходжень та доходів населення;</p> <p>5.4. підвищення конкурентоспроможності промислової продукції району.</p>
6. Агропромисловий комплекс	<p>Сприяти:</p> <p>6.1. забезпеченню продовольчої безпеки;</p> <p>6.2. росту темпів виробництва валової продукції сільського господарства;</p> <p>6.3. розширенню експортних можливостей шляхом вироблення широкого асортименту готової продукції та скороченню відсотка експорту сировини;</p> <p>6.4. налагодженню логістичних процесів;</p> <p>6.5. залученню коштів державної підтримки галузі агропромислового виробництва;</p> <p>6.6. проведенню відновлення, реконструкції, модернізації меліоративних об'єктів і систем, підвищувати ефективність використання меліоративних систем, застосувати системи зрошення для виробництва продукції рослинництва, а також підвищення якості ґрунтового покриву та інших корисних властивостей земельних ділянок сільськогосподарського призначення.</p> <p>6.7. визначенню шкоди та збитків, завданих земельним ресурсам внаслідок збройної агресії росії, та в подальшому відшкодування втрат.</p>
7. Розвиток туристичної сфери	<p>7.1 відновлення об'єктів туристичної інфраструктури територіальними громадами району;</p> <p>7.2. збереження національної культури, відродження народних ремесл;</p> <p>7.3. розвиток розгалуженої мережі організацій та установ, що надають екскурсійні, культурно-розважальні, оздоровчі та інші послуги;</p> <p>7.4. сприяння реалізації інвестиційних проєктів,</p>

	<p>спрямованих на розвиток сфери туризму; 7.5. розвиток з урахуванням сучасних тенденцій туризму у світі, а також в умовах поглиблення відносин між Україною та Європейським Союзом.</p>
Екологічна та енергетична безпека	
1. Паливно-енергетичний комплекс та енергозбереження	<p>1.1. введення в експлуатацію об'єктів альтернативної енергетики; 1.2. підвищення рівня енергоефективності будівель бюджетних установ.</p>
2. Охорона навколишнього природного середовища	<p>2.1. зменшення забруднення повітряного басейну; 2.2. захист водних ресурсів від виснаження та забруднення; 2.3. відновлення, рекультивація порушених земель та підвищення родючості ґрунтів, скорочення відчуження земель; 2.4. поліпшення та вдосконалення сфери збору, утилізації та переробки твердих побутових відходів; 2.5. підвищення ефективності у сфері поводження та утилізації промислових відходів; 2.6. підвищення ефективності управління енергетичними ресурсами; 2.7. збереження та відтворення біорізноманіття Дніпровського району; 2.8. формування територіально-функціональної системи екологічної мережі; 2.9. розвиток рекреаційних зон; 2.10. розвиток альтернативної енергетики; 2.11. підвищення енергоефективності та енергозбереження; 2.12. удосконалення діючих та впровадження нових систем очищення викидів та скидів;.</p>
3. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій	<p>3.1. реалізація державної політики у сфері цивільного захисту та пожежної безпеки, підвищення рівня захисту населення і території району від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в мирний часі в особливий період; 3.2. забезпечення гарантованого рівня захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період, накопичення засобів захисту.</p>
Забезпечення якісних умов життя	
1. Надання адміністративних послуг	<p>1.1. відпрацювання ефективних механізмів надання якісних та доступних адміністративних послуг громадянам і суб'єктам господарювання, зниження адміністративного навантаження на замовників послуг; 1.2. розширення єдиної мережі ЦНАП Дніпропетровської області по району, посилення її інституційної та фізично-організаційної спроможності, забезпечення потужного функціонування таких центрів; 1.3. створення безперешкодного середовища для всіх груп населення, забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, отримувати адміністративні послуги на рівні з іншими, шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської безбар'єрності у ЦНАП району;</p>

	<p>1.4. активна участь ЦНАП району в процесах цифрової трансформації та електронної інформаційної взаємодії з суб'єктами надання адміністративних послуг;</p> <p>1.5. створення нових моделей комплексного обслуговування ветеранів, членів їх сімей, членів сімей загиблих Захисників і Захисниць України та внутрішньо переміщених осіб;</p> <p>1.6. залучення населення до масштабного використання електронних сервісів та отримання електронних послуг;</p> <p>1.7. втілення інноваційних підходів у діяльність ЦНАП, їх популяризації у суспільстві;</p> <p>1.8. досягнення високого рівня довіри мешканців до влади, як надавача послуг.</p>
<p>2. Зайнятість населення та ринок праці</p>	<p>2.1. реалізація державної політики у сфері зайнятості населення, сприяння громадянам у підборі відповідної роботи та надання послуг роботодавцям з добору працівників;</p> <p>2.2. організація проведення громадських, суспільно корисних (в умовах воєнного стану) та інших робіт тимчасового характеру;</p> <p>2.3. розширення сфери застосування праці та стимулювання зацікавленості роботодавців у створенні нових робочих місць;</p> <p>2.4. організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації безробітних з урахуванням поточної та перспективної потреб ринку праці;</p> <p>2.5. підвищення конкурентоспроможності на ринку праці осіб шляхом отримання ваучера для проходження перепідготовки або підвищення кваліфікації;</p> <p>2.6. підвищення конкурентоспроможності на ринку праці осіб шляхом отримання ваучера для проходження перепідготовки за робітничою професією;</p> <p>2.7. підготовки за спеціальністю для здобуття ступеня магістра на основі ступеня бакалавра або магістра, здобутих за іншою спеціальністю; підготовки на наступному рівні освіти;</p> <p>2.8. спеціалізації та підвищення кваліфікації за професіями і спеціальностями; проведення професійної орієнтації населення; проведення професійної орієнтації населення;</p> <p>2.9. додаткове сприяння у працевлаштуванні окремих категорій громадян, які неконкурентоспроможні на ринку праці.</p>
<p>3. Доходи населення та заробітна плата</p>	<p>3.1. виконання роботодавцями умов колективних договорів, регіональної та галузевих угод у частині оплати праці, недопущення необгрунтованого зменшення заробітної плати;</p> <p>3.2. поступове погашення заборгованості із виплати заробітної плати за рахунок посилення ефективності роботи обласних, міських та районних комісій з питань погашення заборгованості із виплати заробітної плати, пенсій, стипендій та інших соціальних виплат для забезпечення податкових та інших бюджетних надходжень, страхових внесків до Пенсійного фонду України та запобігання випадкам неплатоспроможності;</p> <p>3.3. забезпечення контролю за своєчасною і не нижчою за визначений державою мінімальний розмір оплатою праці;</p>

	<p>3.4. легалізація заробітної плати шляхом активної інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення і роботодавців щодо негативних наслідків виплати тіньової заробітної плати.</p>
4. Соціальний захист населення	<p>Забезпечення:</p> <p>4.1. своєчасне забезпечення санаторно-курортним лікуванням пільгових категорій громадян;</p> <p>4.2. своєчасності нарахування допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та територій, прилеглих до зони проведення воєнних (бойових) дій;</p> <p>4.3. проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи для внутрішньо переміщених осіб стосовно змін у законодавстві стосовно забезпечення їхніх прав і свобод.</p>
5. Розвиток житлово-комунального господарства	<p>5.1. забезпечення населення надійним та якісним водопостачанням, тепло-, газо- та енергопостачанням;</p> <p>5.2. упровадження енергозберігаючих заходів на підприємствах житлово-комунального господарства району;</p> <p>5.3. ремонт об'єктів житлового господарства;</p> <p>5.4. забезпечення якісною питною водою всіх без винятку населених пунктів району, ремонт та розширення мережі існуючих водопроводів;</p> <p>5.5. будівництво, реконструкція та ремонти об'єктів соціальної інфраструктури;</p> <p>5.6. утеплення фасадів, що становлять складову частину житлових будинків, термомодернізація будинків;</p> <p>5.7. реконструкція, капітальний та поточний ремонт об'єктів укриття, бомбосховищ, захисних споруд в установах, організаціях та підприємствах бюджетної сфери, багатоквартирних житлових будинків Дніпровського району.</p>
6. Розвиток інфраструктури району, благоустрій територій	<p>6.1. благоустрій та реалізація інфраструктурних проєктів, спрямованих на поліпшення екологічної ситуації в населених пунктах району, та створення максимального рівня комфорту та затишку для мешканців;</p> <p>6.2. поліпшення стану автомобільних доріг загального користування місцевого значення;</p> <p>6.3. утримання штучних споруд та інших об'єктів дорожньої та транспортної інфраструктури.</p>
7. Транспорт, транспортна інфраструктура, зв'язок та електронне урядування	<p>7.1. надання якісних послуг з перевезення пасажирів і вантажів та забезпечення високого рівня безпеки руху потягів;</p> <p>7.2. будівництво метрополітену в м. Дніпро;</p> <p>7.3. модернізація і оновлення транспортних засобів, що здійснюють міські перевезення пасажирів, відповідно до планів роботи міських рад;</p> <p>7.4. підвищення ефективності державного регулювання та контролю за діяльністю автомобільного транспорту;</p> <p>7.5. забезпечення безперешкодного доступу до громадського транспорту осіб з обмеженими фізичними можливостями;</p> <p>7.6. продовження впровадження системи GPS-моніторингу за здійсненням автотранспортних пасажирських перевезень;</p>

	7.7. оновлення матеріально-технічної бази та рухомого складу всіх видів транспорту.
Розвиток людського потенціалу	
1. Демографічно-ресурсний розвиток	<p>1.1. проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи стосовно права на окремі види державної допомоги сім'ям, у яких народилися діти;</p> <p>1.2. компенсацій та допомоги громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;</p> <p>1.3. надання одноразової допомоги сім'ям, в яких народилася трійня (або більше дітей);</p> <p>1.4. підтримки багатодітних сімей;</p>
2. Освіта	<p>2.1. створення відкритого доступу до навчальних ресурсів, застосування нових технологій, реалізації освітніх проєктів та ініціатив, проведення навчальних занять шляхом використання різних форм та технологій дистанційного навчання, дієвої системи дистанційного навчання, здійснення на її основі ефективного впровадження й використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності;</p> <p>2.2. проведення в районі інтерактивних заходів, присвячених популяризації науки;</p> <p>2.3. розвиток учнівського та студентського самоврядування шляхом залучення молоді до участі в управлінні закладами освіти;</p> <p>2.4. осучаснення системи підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників, перепідготовки керівників освітніх установ відповідно до вимог часу;</p> <p>2.5. підвищення соціального статусу педагогічних та науково-педагогічних працівників, проведення для працівників навчально-методичних семінарів, науково-практичних конференцій, тренінгів з питань використання інформаційно-комунікативних технологій в освітній діяльності тощо.</p>
3. Охорона здоров'я	<p>3.1. забезпечення належної та рівної фізичної доступності первинної медичної допомоги за рахунок розвитку мережі амбулаторій, поліпшення якості медичної допомоги на первинному рівні шляхом повноти здійснення скринінгових досліджень;</p> <p>3.2. забезпечення функціонування спроможної мережі закладів охорони здоров'я, які будуть гарантувати охоплення населення ефективним, доступним та безоплатним медичним обслуговуванням та спрямування до них першочергових ресурсів, які дозволять стало функціонувати системі та забезпечити її розвиток;</p> <p>3.3. розроблення програмних заходів для забезпечення фінансування медичних послуг понад обсяг, передбачений програмою медичних гарантій обслуговування населення;</p> <p>3.4. розвиток медичної допомоги пацієнтам з орфанними захворюваннями;</p> <p>3.5. забезпечення умов безпечного материнства, здорового</p>

	<p>дитинства та збереження репродуктивного здоров'я населення району;</p> <p>3.6. запобігання та лікування серцево-судинних та судинно-мозкових хвороб;</p> <p>3.7. здійснення заходів з розвитку донорства крові та її компонентів; забезпечення стратегічного керівництва у сфері громадського здоров'я;</p> <p>3.8. забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, допомоги та лікування ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД; вдосконалення системи охорони здоров'я області щодо викликів,</p> <p>3.9. пов'язаних з пандеміями; охоплення дітей щепленнями проти вакцинокерованих інфекцій.</p>
<p>4. Підтримка сім'ї, дітей та молоді</p>	<p>4.1. залучення молоді до процесу прийняття рішень на районному рівні; підтримка волонтерських програм та проєктів, спрямованих на розвиток громад;</p> <p>4.2. розвиток української національної та громадянської ідентичності: проведення культурно-освітніх заходів, спрямованих на утвердження української національної ідентичності;</p> <p>4.3. підтримка проєктів, що сприяють популяризації української історії та культури серед молоді;</p> <p>4.4. формування патріотичних цінностей через програми військовопатріотичного виховання;</p> <p>4.5. сприяння здоровому способу життя: реалізація програм, спрямованих на профілактику шкідливих звичок серед молоді;</p> <p>4.6. підтримка проєктів, що сприяють збереженню психічного здоров'я молоді;</p> <p>4.7. розвиток молодіжної інфраструктури: відкриття молодіжних центрів/просторів.</p>
<p>5. Захист прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування</p>	<p>5.1. своєчасне виявлення та облік дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, надання у визначений законодавством строк таким дітям статусу дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування;</p> <p>5.2. усиновлення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; влаштування дітей під опіку (піклування), до прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу;</p> <p>5.3. родинних груп дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, до прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу;</p> <p>5.4. влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування до форми, наближеної до сімейної, а саме до малих групових будинків;</p> <p>5.5. організація заходів до Дня захисту дітей, Дня усиновлення з метою підтримки та розвитку національного усиновлення, сімейних форм виховання.</p>
<p>6. Культура</p>	<p>6.1. формування повного базового набору культурних послуг в сільських, селищних, міських територіальних громадах;</p> <p>6.2. розробка та впровадження запобіжних механізмів скорочення культурних послуг внаслідок руйнівних процесів</p>

	<p>під час воєнних дій та закриття закладів культури органами місцевого самоврядування;</p> <p>6.3. реалізація завдання з поступового створення сприятливого середовища для гармонійного розвитку потужного україномовного середовища;</p> <p>6.4. розширення переліку культурних послуг (платних та безоплатних);</p> <p>6.5. формування та організація проведення фестивалів, мистецьких виставок, концертів, вистав, творчих конкурсів, основних культурно-мистецьких заходів та взаємозбагачення національних культур;</p> <p>6.6. актуалізація та оновлення бібліотечних фондів, оптимізація змістовної частини роботи музеїв та бібліотек;</p> <p>6.7. підвищення рівня духовно-національної свідомості та ідентичності українського народу шляхом ревіталізації пам'яток об'єктів культурної спадщини;</p> <p>6.8. підтримка та популяризація традиційних народних промислів і мистецьких творчих доробків;</p> <p>6.9. впровадження стандартів української мови та вимог до рівня володіння нею для поступового формування єдиного мовно-інформаційного простору;</p> <p>6.10. забезпечення повноти підключення закладів культури до ширококутного Інтернету;</p> <p>6.11. підтримка вивчення і пропагування багатокультурної спадщини району;</p> <p>6.12. розвиток культурних ініціатив місцевих спільнот, налагодження співпраці між громадськими організаціями та ініціативами різних національних та етнічних громад району (через проведення форумів, фестивалів, років/місяців/днів національних культур, пріоритет заходів, які передбачають широкі партнерські зв'язки тощо);</p> <p>6.13. збереження будівель закладів культури, виконання необхідних ремонтних і реставраційних робіт; придбання сучасних музичних інструментів та звукової апаратури, створення нових сучасних костюмів для творчих колективів закладів культури.</p>
7. Фізичне виховання та спорт	<p>7.1. підвищення рівня охоплення населення руховою активністю;</p> <p>7.2. реалізація соціального проєкту «Активні парки – локації здорової України»;</p> <p>7.3. надання якісних фізкультурно-спортивних послуг закладами фізичної культури і спорту; створення розгалуженої мережі спортивних споруд, які відповідають стандартам;</p> <p>7.4. забезпечення діяльності закладів дитячо-юнацького та резервного спорту, спорту вищих досягнень;</p> <p>7.5. поліпшення результатів виступів спортсменів району на всеукраїнських та міжнародних змаганнях;</p> <p>7.6. популяризація, розвиток олімпійського руху та активного способу життя;</p> <p>7.8. модернізація, реконструкція, капітальний ремонт,</p>

	проектування та будівництво спортивних споруд.
	Інноваційний розвиток району
1. Розвиток громад	<p>1.1. запровадження сучасної управлінської культури на рівні європейських стандартів;</p> <p>1.2. здійснення методично-консультативного супроводу діяльності територіальних громад у зв'язку зі зміною адміністративно-територіального устрою;</p> <p>1.3. створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення розвитку територіальних громад;</p> <p>1.4. підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування,</p> <p>1.5. проведення виїзних семінарів, нарад, круглих столів тощо;</p> <p>1.6. сприяння громадським організаціям та залучення територіальних громад до реалізації проєктів (програм), які фінансуються за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги, що надається країнами-донорами та міжнародними організаціями;</p> <p>1.7. залучення територіальних громад до розробки програм з комплексного розвитку територій, що реалізовуватимуться за кошти обласного і державного бюджетів та міжнародної технічної допомоги;</p> <p>1.8. надання консультативно-методичної допомоги органам місцевого самоврядування та їх посадовим особам щодо виконання ними делегованих повноважень органів виконавчої влади та забезпечення дотримання вимог законодавства;</p> <p>1.9. сприяння залученню вітчизняних та зарубіжних інвесторів для реалізації інвестиційних проєктів на території громад; методичний супровід утворення та розвитку у територіальних громадах старостинських округів, затвердження старост;</p> <p>1.10. підтримка реалізації проєкту «Поліцейський офіцер громади» в територіальних громадах Дніпропетровської області у співпраці з Головним Управлінням Національної поліції у Дніпропетровській області;</p> <p>1.11. сприяння зовнішньоекономічним зв'язкам територіальних громад, укладенню угод про дружбу та співробітництво між територіальними громадами району та іноземними муніципалітетами з метою обміну досвідом у галузі економіки, культури, освіти, спорту, туризму, розвитку місцевого самоврядування, тощо;</p> <p>1.12. розповсюдження знань, успішних методик шляхом залучення представників територіальних громад до участі у роботі семінарів, нарад, зустрічей тощо.</p>

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік (далі - Програма) є документом державного планування місцевого рівня.

Програмою окреслені цілі, основні завдання та заходи економічного, соціального та культурного розвитку району на короткостроковий період з урахуванням загальнодержавних реформ.

Основою Програми є людиноцентричний підхід, оскільки розвиток людського капіталу є підґрунтям зростання регіональної економіки та зміцнення конкурентних позицій району як в країні, так і в світі.

Законодавчою основою для розроблення Програми з урахуванням запровадження воєнного стану відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 № 64 «Про введення воєнного стану в Україні», згідно із статтею 143 Конституції України, на підставі законів України «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про засади державної регіональної політики», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій», постанови Кабінету Міністрів України від 26.04.2023 № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проєктів Бюджетної декларації та державного бюджету» (із змінами), постанови Кабінету Міністрів України від 28.06.2024 № 780 «Про схвалення основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2025-2027 роки».

При підготовці Програми враховані завдання інших документів державного планування, а саме:

Цілей сталого розвитку України до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722/2019;

Національного плану управління відходами до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.02.2019 № 117;

Водної стратегії України на період до 2050 року та плану її реалізації у 2022-2024 роках, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134;

Державної стратегії управління лісами України до 2035 року та операційним планом її реалізації у 2022-2024 роках, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1777-р;

Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695 (в редакції постановою Кабінету Міністрів України від 13.08.2024 № 940);

Закону України «Про засади державної регіональної політики» (із змінами);

Стратегії регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року, затвердженої рішенням Дніпропетровської обласної ради від 07.08.2020 № 624-24/VII.

Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179 (із змінами).

Таблиця 3. Перелік районних програм у 2026 році

№ з/п	Назва програми, дата, № рішення сесії районної ради	Термін дії програми, роки	Мета програми
1	Програма забезпечення збереження та використання документів Національного архівного фонду, що знаходяться в архівному відділі Дніпровської райдержадміністрації, в умовах повномасштабного російського вторгнення на 2024-2027 роки (розпорядження начальника Дніпровської районної військової адміністрації від 25.09.2024 №267/0/534-24 (із змінами))	2024-2027	Поліпшення розвитку архівної справи в Дніпровському районі
2	Програма впровадження державної політики органами виконавчої влади Дніпровського району на 2022-2026 роки (розпорядження виконуючої обов'язки начальника Дніпровської районної військової адміністрації від 26.09.2022 №264/0/534-22 (із змінами))	2022-2026	Поліпшення впровадження державної політики органами виконавчої влади в районі
3	Програма інформатизації та цифрової трансформації Дніпровського району на 2023-2027 роки (розпорядження виконуючого обов'язки начальника Дніпровської районної військової адміністрації від 26.04.2023 №189/0/534-23 (із змінами))	2023-2027	Забезпечення динамічного розвитку інформаційного суспільства, можливостей для задоволення інформаційних потреб та реалізації прав і свобод громадянина на основі своєчасної, достовірної, повної та прозорої інформації шляхом підвищення ефективності та результативності державного управління та місцевого самоврядування, забезпечення інформаційної та цифрової безпеки
4	Програма зайнятості населення Дніпровського району на 2023-2027 роки (розпорядження виконуючого обов'язки начальника Дніпровської районної військової адміністрації від 22.03.2023 №119/0/534-23 (із змінами))	2023-2027	Забезпечення державного регулювання ринку праці за допомогою правових, організаційних і економічних важелів для сприяння зайнятості населення, детенізації ринку праці
5	Програма розвитку малого і середнього підприємництва в Дніпровському районі на 2023-2027 роки (розпорядження виконуючого обов'язки начальника Дніпровської	2023-2027	Створення сприятливих умов для відновлення й розвитку малого та середнього підприємництва та орієнтації молоді на започаткування власного бізнесу.

	районної військової адміністрації від 22.02.2023 № 67/0/534-23 (із змінами)		
6	Програми захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, забезпечення пожежної безпеки Дніпровського району на 2025-2026 роки (розпорядження начальника Дніпровської районної військової адміністрації від 27.11.2024 № 336/0/534-24	2025-2026	Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в мирний час і в особливий період, запобігання виникненню можливих надзвичайних ситуацій і мінімізація їх наслідків
7	Програма захисту прав дітей у Дніпровському районі на 2023-2026 роки (розпорядження начальника Дніпровської районної військової адміністрації від 28.06.2023 № 304/0/534-23 (із змінами)	2023-2026	Формування на території району системи захисту дітей, спрямована на забезпечення права дитини на виховання в сім'ї, створення сприятливих умов для життя та розвитку дитини, запобігання соціальному сирітству

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Дніпровський район створено відповідно до постанови Верховної Ради України № 807-ІХ від 17.06.2020 «Про утворення та ліквідацію районів». До його складу увійшли місто Дніпро та райдержадміністрації: Дніпровська, Петриківська, Царичанська та Солонянська (17 територіальних громад: міських територіальних громад – 2, селищних – 6, сільських – 9).

Межує район з Кам'янським, Новомосковським, Синельниківським, Нікопольським та Криворізьким районами Дніпропетровської області. Адміністративний центр області – місто Дніпро розташоване на обох берегах р. Дніпра та його притоків Самари.

Дніпровський район – один з економічно розвинених районів Дніпропетровської області, який характеризується вигідним географічним положенням, багатими природними ресурсами, промисловим потенціалом, розвинутим сільськогосподарським виробництвом, потужним рівнем розвитку транспорту, зв'язку.

У зв'язку з військовою агресією росії проти України, відповідно до Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення, органи державної статистики призупинили оприлюднення більшості статистичної інформації, тому аналіз соціально-економічного становища

здійснено на основі наявних оперативних даних. тому аналіз соціально-економічного становища. Тому, основна інформація буде на основі наявних оперативних даних області, де є вклад і Дніпровського району та показників по Дніпровському району за 2021-2024 років.

Дніпровський район у часи війни відіграє значну роль у внутрішніх міграційних процесах. Демографічна ситуація характеризується скороченням населення, що відповідає загальнонаціональним тенденціям. Він характеризується вигідним географічним положенням, багатими природними ресурсами, потужним промисловим та науковим потенціалом, розвинутим сільськогосподарським виробництвом, високим рівнем розвитку транспорту і зв'язку.

Територія Дніпровського району складає понад 5 605 квадратних кілометрів. Район включає обласний центр, місто Дніпро, а також численні населені пункти, об'єднані в 17 територіальних громад.

Чисельність населення району, за даними статистики станом на 01.01.2022, становить 1 145 065 тис. осіб (у місті Дніпро - 968,502 тис. осіб). Високий рівень урбанізації регіону визначає найвищу в Україні щільність населення - 98,4 особи на один квадратний кілометр, середня по Україні - 75,2.

Район розташований у степовій зоні України. Ландшафт переважно рівнинний. Відразу помітні відмінності характером рельєфу між правим та лівим берегом Дніпра, обумовлені різною геологічною будовою. Правобережжя зайняте Придніпровською височиною із середніми висотами 100-150 м над рівнем моря та максимальною відміткою всієї Дніпропетровської області 192 м у Дніпровському районі. На півдні вона переходить у пластову денудаційно-акумулятивну слабкорозчленовану Причорноморську низовину з відмітками 50-75 м.

Лівобережжя Дніпра представлене Придніпровською низовиною. Це лесова слабкорозчленована денудативно-акумулятивна рівнина, яку перетинають знижені долини річок Орелі та Самари. Нижче м. Дніпра за Дніпром низовина отримує сильнорозчленований підвищений характер через залягання порід Українського щита. Дніпропетровська область повністю розташована в межах басейну р. Дніпро. Стік річки зарегульований каскадом Дніпровських водосховищ, і в межах області присутні три з них: південна частина Кам'янського та північна частина Дніпровського, а також є вихід до Каховського водосховища, яке обміліло внаслідок зруйнування росіянами Каховської ГЕС. Загальна довжина р. Дніпро в межах області складає 261 км.

Найбільшими притоками р. Дніпро, що беруть свій початок за межами району та області, є: Оріль, Самара. Найбільш значними притоками р. Дніпро, басейни яких повністю розташовані у межах району (на правобережжі), є Мокра Сура. Через територію району протікають річки - Дніпро, Самара, Кільчень, Оріль, Мокра Сура та Суха Сура, Маячка, Грушівка, Татарка.

Територія Дніпровського району характеризується унікальністю фізико-географічних та геологічних умов, що сприяє формуванню значних обсягів природних ресурсів та їх різноманітності.

Основний фонд ґрунтового покриття району складають чорноземи звичайні різної глибини гумусового шару та механічного складу, що разом із сприятливими природно-кліматичними умовами області дозволяють вести інтенсивне сільське господарство, сприяють вирощуванню усіх зернових культур та дозволяють отримувати високоякісне продовольче зерно.

Клімат Дніпровського району помірно-континентальний. Ступінь континентальності збільшується з південного заходу на схід, що підтверджується збільшенням у цьому напрямку амплітуди добових та річних температур повітря. Помірно вологі роки змінюються різко посушливими, які нерідко посилюються дією суховіїв. Взагалі клімат характеризується відносно холодною зимою з нестійким сніговим покривом та жарким, посушливим літом.

У Дніпровському районі проводиться робота щодо розвитку і розширення заповідних територій. Заповідна справа розглядається як головний засіб для комплексного вирішення важливих екологічних проблем, таких як збереження біорізноманіття, відновлення і підтримка екологічного балансу в біосфері в умовах техногенного забруднення тощо.

Район багатий лісами. Мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду району складає 24 об'єкта, загальною площею 14,5 тис.га. З них: 6 загальнодержавного значення площею 4,2 тис.га, 18 – місцевого значення площею 10,3 тис. га.

Дніпровське лісове господарство та Петриківське лісове господарство Східного лісового офісу – це справжні комплексні підприємства, які займаються не лише заготівлею, вивезенням, переробкою, але й відновленням лісу, доглядом за ним та охороною.

Гордість району є Дніпровсько – Орільський природний заповідник, в якому зберігається і примножується фауна і флора Придніпров'я. Розташування його у степовій зоні, де переважають родючі чорноземні ґрунти, дає можливість вести інтенсивне сільське господарство.

Також на території району знаходяться об'єкти природно-заповідного фонду Дніпропетровської області, а саме: ландшафтний заказник «Кільченський», лісовий заказник «Урочище Яцево», ботанічний сад Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва: «Парк імені Т.Г.Шевченка», «Центральний міський дитячий парк Лазаря Глоби», «Севастопольський парк», «Центральний міський дитячий парк Лазаря Глоби» та «Міський молодіжний парк дозвілля і відпочинку Новокодацький», регіональний ландшафтний парк «Дніпровські ліси», «Дніпрові пороги», ландшафтні заказники: «Балка цегляна», «Отченашові наділи», «Лівобережний», ботанічні заказники: «Балка Павлівська», «Балка Орлова», «Балка Липова», «Балка Осипова», «Балка Бублікова», «Балка Зміїна», гідрологічний заказник «Озеро Довге», ботанічна пам'ятка природи «Павлівський ліс», геологічна пам'ятка природи «Гранітні скелі», ботанічна пам'ятка природи: «Ділянка тополевих насаджень» та «Ділянка дубових насаджень», ботанічні пам'ятки природи:

«Краснопільський» та «Сад», «Урочище «Лелія», заповідне урочище «Гора Калитва».

Крім того, в межах Дніпровського району знаходяться ключові території національного значення екомережі: «Середньобазавлуцький», «Сурський», «Орільській національний природний парк», «Діївські плавні», «Самарські плавні», «Кільченський», «Орільський національний природний парк» (2 черги), «Петриківський», «Балка Тунельна», «Горяннівські озера», «Краснопільський», «Сухачівський нагірний», «Урочище Войцехове», «Чаплинські Кучугури», «Ясно-Долинський», «Мар'янівсько-Кулебівський», «Антонівський», «Балка Левшинська», «Балка Ягідна», «Любимівські балки», «Нижньосурський», «Річка Ворона», «Суха Сура», нововиділені ключові території екомережі: «Аптекарьська балка», «Балка Чаплина», «Гнилокиш», «Діївський нагірний», «Дніпровські острови», «Довга балка», «Заводський», «Індустріальний», «Кам'януватий», «Ломівський», «Лоцкам'янський», «Мандриківський», «Шиянка», «Новокодацький», «Новобогородицький», «Придніпровський», «Річка Маячка», «Слобожанський», «Таромський Ріг», «Усть-Самарський», «Балка Западня», «Чумацький шлях», «Чаплинський».

В межах Дніпровського району наявні території Смарагдової мережі (Emerald Network) – мережа природоохоронних територій, створена задля збереження видів та оселищ, які потребують охорони на загальноєвропейському рівні.

Загальна площа ключових територій екомережі Дніпровського району складає 148 366 га, в тому числі у відсотках до площі району або міста (до об'єднання відповідно до адміністративно-територіального устрою, який діяв до набрання чинності постановою Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-ІХ «Про утворення та ліквідацію районів»), а саме:

- Дніпровський район - 131853 га;
- місто Дніпро - 16 513 га.

Внаслідок повномасштабної війни значно ускладнилися екологічні проблеми, що існували в районі до її початку. Військова агресія росії призвела до цілого ряду небезпечних впливів на всі складові навколишнього природного середовища: атмосферне повітря, ґрунти та ландшафти, поверхневі та підземні води, рослинність, тваринний світ. Основна небезпека для навколишнього природного середовища в умовах воєнних дій пов'язана з ризиком забруднення через пошкодження промислових підприємств та інфраструктурних об'єктів внаслідок влучання боєприпасів або аварійне порушення їх роботи через припинення електропостачання, водопостачання, газопостачання, порушень технологічних процесів тощо.

Під час війни виникла потреба в оцінці шкоди довкіллю від війни та витрат на його відновлення. Вже сьогодні вражають масштаби екологічних злочинів російських окупантів. Деякі екосистеми та унікальні природні об'єкти вже не підлягають відновленню. За очевидності екологічної шкоди, її оцінка потребує нових підходів, адже наразі повний обсяг збитків та шкоди довкіллю залишається невідомим, оскільки системи моніторингу були

порушені або знищені, а доступ до лісів та інших природних територій обмежений або відсутній.

Справжнім лихом для України став підрив росіянами дамби Каховської ГЕС. Великих збитків воєнний злочин росіян у підриві дамби Каховської ГЕС завдасть лісовому, водному та сільському господарству, оскільки інтенсифікуються ерозійні процеси, відбудеться втрата зрошувальних земельних ділянок, на яких здійснено посів рослин. Крім того, відбудуться зміни кліматичних умов (вітрова ерозія висохлого мулу, перенесення мас піску і мулу, посушливі явища нижче м. Нікополя).

Крім того, воєнні дії ускладнили поводження з твердими побутовими відходами. До традиційного побутового сміття додаються залишки військової техніки, будівель, споруд та елементів інфраструктури, утилізація яких вимагає додаткових потужностей і неможлива без попереднього розмінування території та очищення її від боєприпасів. Еколого-безпекові ризики зростають, утворюються небезпечні відходи від руйнувань та воєнні відходи. В результаті руйнування будівель утворюється велика кількість відходів, що містять у своєму складі озоноруйнівні речовини, зокрема, утеплювальні матеріали, ізоляційну піну тощо.

З метою відновлення територій, що постраждали внаслідок агресії російської федерації, Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову від 14.10.2022 № 1159 «Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них».

2.1. Клімат та атмосферне повітря

Клімат – характерний для території Дніпровського району багаторічний режим погоди, зумовлений сонячною радіацією, її перетворенням у діяльному шарі земної поверхні та пов'язаною з нею циркуляцією атмосфери та океанів. У кліматичну систему об'єднують атмосферу, гідросферу, літосферу, кріосферу та біосферу.

Зміна клімату – процес, який безпосередньо або опосередковано пов'язаний з людською діяльністю та змінює склад земної атмосфери, що є додатковим чинником до природної мінливості клімату, яка спостерігається протягом порівнюваних часових періодів. Головним рушієм глобального потепління є посилений парниковий ефект через викиди парникових газів (ПГ).

Протидія зміні клімату та її запобігання - це сукупність заходів, спрямованих на зменшення викидів парникових газів і уповільнення зростання середньої температури атмосфери на планеті.

Потепління в Україні так і в Дніпровському районі характеризується нерівномірністю – періоди стрімкого збільшення температури змінювалися його уповільненням, або похолоданням. У такі періоди на тлі загального потепління відмічаються хвилі холоду із заморозками, що представляє небезпеку для багатьох галузей економіки; зокрема сільського господарства.

В Україні, як і в Європі в цілому, відмічається зниження континентальності клімату – зменшення амплітуд сезонного ходу приземної температури, збільшення повторюваності екстремальних значень деяких метеорологічних величин.

Основною причиною зміни клімату є використання викопного палива та неефективне споживання енергії, що виробляється. ПГ, що утворюються внаслідок діяльності людини, викликають посилення парникового ефекту. Надмірна кількість газів, які утворюються в результаті діяльності теплоелектроцентралей, транспорту, сільського господарства, промисловості, а також лісових пожеж, утримують сонячне тепло у нижніх шарах атмосфери, не даючи йому повертатись до космосу.

Глобальна зміна клімату та її місцеві прояви в районі (підвищення середньорічної температури та тривалість спекотних посушливих періодів, частота та інтенсивність екстремальних явищ, зокрема, повеней, злив та ураганів, підвищення рівня Чорного та Азовського морів тощо) сьогодні є серед визначальних чинників, що безпосередньо впливають на екологічний стан територій, зміну характеру довкілля, здоров'я громадян, продовольчу безпеку, інфраструктуру, районний розвиток. Тож прояви зміни клімату, насамперед негативні, та їхні наслідки не можуть ігноруватися в процесі стратегічного планування розвитку району і потребують систематичного моніторингу і розробки системи заходів пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї природних екосистем, господарств, зокрема сільського, енергетичного сектору, а також захисту громадського здоров'я та інфраструктури.

Для України війна спричинила ще більші виклики, тому питання формування дієвої кліматичної політики на всіх рівнях є ключовим для забезпечення «зеленого» відновлення. Відбудова України має відбуватися із врахуванням прогнозованих тенденцій зміни клімату, аналізу ризиків для різних секторів.

Масштабні пожежі, що виникають внаслідок ракетних та артилерійських обстрілів території України російськими військами на нафтопереробних заводах та нафтобазах, об'єктах інфраструктури, промислових об'єктах, у житлових кварталах призводять до потужних викидів в атмосферу забруднюючих речовин, у тому числі ПГ – двоокису вуглецю, метану та закису азоту. Потужними джерелами викидів цих же речовин, а також водяної пари, є детонація боєприпасів, пересування великої кількості військової та допоміжної техніки (вантажних машин), яка працює на дизельному паливі, активне застосування авіації. Пересування важкої техніки, будівництво фортифікаційних споруд, бойові дії значно пошкоджують ґрунтовий покрив, у тому числі знижується його здатність до накопичення (секвестрація) вуглецю з атмосферного повітря. Лісові пожежі внаслідок обстрілів, знищення дерев для будівництва фортифікаційних споруд, вигорання трав'янистої рослинності істотно знижують здатність рослинного покриву на території поглинати двоокис вуглецю.

Ключовим елементом в дослідженнях з питань зміни клімату є розробка інвентаризації парникових газів, яка визначає якісно та кількісно головні джерела та поглиначі ПГ. Цей елемент важливий у зв'язку з тим, що він є основою для наступного розвитку та уточнення методики оцінки джерел та поглиначів ПГ, а також забезпечує єдиний та безперервний механізм, який дозволяє всім країнам, що підписали Рамкову Конвенцію про зміну клімату, оцінювати викиди ПГ та їх відносний внесок до глобальної зміни клімату. Більш того, постійно поновлюваний кадастр на національному та міжнародному рівнях є основою для оцінки рентабельності та можливості проведення заходів щодо пом'якшення антропогенного впливу на клімат.

ПГ – гази в атмосфері планети, що здатні поглинати теплове випромінювання поверхні планети і хмар (інфрачервона радіація) і відбивати його назад, додатково розігрівуючи планетарну атмосферу. До основних ПГ в атмосфері Землі відносяться пари води, вуглекислий газ, закис азоту, метан, озон, гексафторид сірки.

Оцінки викидів з джерел та абсорбції поглиначами ПГ в Україні розраховано з допомогою Методичних вказівок по складанню кадастрів ПГ, розроблених Міжурядовою групою експертів по зміні клімату з тим, щоб результати досліджень були порівнюваними як по секторах, так і по країнах. Україна в цілому дотримувалась цих Методичних вказівок, за виключенням тих секторів, де були необхідні більш детальні дані або методики обчислень для головних джерел викидів.

При розробленні національної системи інвентаризації викидів ПГ розглядалися такі п'ять категорій джерел та поглиначів ПГ: енергетичні системи (включаючи транспорт), промислові процеси, сільське господарство, лісове господарство та землекористування, відходи.

За даними Міжурядової групи експертів з питань змін клімату найбільший внесок у зміну клімату вносить вуглекислий газ, потім йдуть метан, галогеноалкани і закис азоту.

Очікувані результати від реалізації положень Стратегії зміни клімату – підвищення рівня екологічної безпеки та покращення стану навколишнього природного середовища буде досягнуто шляхом зменшення викидів та скидів забруднюючих речовин. Так, до 2030 року в Україні повинні зменшитися викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел на 22,5 % обсягу викидів, що були у 2015 році. Передбачається, що скиди забруднених стічних вод у водні об'єкти у 2030 році зменшаться до 5 % загального обсягу скидів порівняно з 15,7 % у 2015 році. У сфері водного господарства створюватимуться умови для стимулювання запровадження суб'єктами господарювання автоматизованого обліку забору та використання вод. Утворення відходів буде суттєво зменшено завдяки забезпеченню роздільного збирання, утилізації та їх видалення, а також дотримання вимог екологічної безпеки під час поводження з ними тощо.

За даними Головного управління статистики у Дніпропетровській області обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у 2024 році по області (в тому числі Дніпровський район) становили

392,1 тис. т або зменшились на 45,8 тис. т у порівнянні з базовим 2015 роком (у 2015 році - 723,9 тис. т). Викиди діоксиду вуглецю (CO₂) склали 16,7 млн т, або зменшились на 34,8 % у порівнянні з базовим 2015 роком (у 2015 році - 25,6 млн т).

Обсяги утворення відходів у 2023 році склали 131,1 млн т в порівнянні з 227,1 млн т за 2015 рік (або зменшились на 42,3 %), що пов'язано з виробничою діяльністю гірничо-збагачувальних комбінатів Кривбасу. Крім того, за даними Державного агентства водних ресурсів України, скиди забруднених стічних вод у водні об'єкти у 2023 році склали 20,7 % загального обсягу скидів, порівняно з 39 % у 2015 році.

Основними забруднюючими речовинами, що потрапляли в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення, були метан (35,7 % або 140 тис. т), оксид вуглецю (30,2 % або 118,4 тис. т), діоксид та інші сполуки сірки (19,5 % або 76,6 тис. т).

Крім того, у 2024 році в атмосферу надійшло 16,7 млн т діоксиду вуглецю (на 2,1 % більше, ніж у попередньому році) - основного парникового газу, який впливає на зміну клімату.

Аналізуючи хід величин індексу забруднення атмосфери Дніпровського району у 2024 році в порівнянні з 2023 роком, необхідно відмітити зменшення рівня забруднення наведено в таблицях:

Таблиця 4. Викиди в атмосферне від стаціонарних джерел забруднення по територіальним громадам Дніпровського району у 2024 році

	Кількість підприємств, які мали викиди забруднюючих речовин і парникових газів, одиниць	Кількість викидів забруднюючих речовин і парникових газів, т	2024 у % до 2023	У тому числі			
				діоксину сірки		діоксиду азоту	
				т	2024 у % до 2023	т	2024 у % до 2023
Дніпровський район	139	32418,4	86,0	16755,2	76,7	4339,2	80,3
Дніпровська ТГ	106	28936,5	82,8	16644,1	76,6	4179,4	79,4
Ляшківська ТГ	1	0,0	192,3	-	-	-	-
Могилівська ТГ	1	2,5	27,6	-	-	0,2	24,1
Новоолександрівська ТГ	3	1807,4	205,4	7,1	33,2	1,6	59,0
Обухівська ТГ	1	67,7	84,1	-	-	0,1	47,8
Петриківська ТГ	6	1039,3	88,1	19,8	255,8	129,3	125,8
Підгородненська ТГ	1	38,0	83,6	-	-	3,6	73,3
Святовасилівська ТГ	2	6,7	67,5	0,2	67,0	0,6	56,2
Слобожанська ТГ	11	307,9	87,0	84,0	95,9	22,8	91,6
Солонянська ТГ	4	44,4	94,8	-	-	0,6	96,3
Царичанська ТГ	3	168,0	109,6	0,0	100,0	1,0	91,3
Чумаківська ТГ	-	-	-	-	-	-	-

Таблиця 5. Рівні забруднюючих речовин в атмосферному повітрі в зоні та агломераціях (за даними Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології)

Назва забруднюючої речовини	Номер пункту спостереження*	Річне середнє значення забруднюючої речовини	Зафіксовані перевищення граничних рівнів або цільових показників забруднюючих речовин **	Зафіксовані перевищення інформаційного або порогів небезпеки забруднюючих речовин
м. Дніпро				
Діоксид сірки, мкг/м ³	10	10	0	-
	13	10	0	-
	19	11	0	-
	20	19	0	-
	24	12	0	-
	25	11	0	-
Двооксид азоту, мкг/м ³	10	50	0	-
	13	70	0	-
	19	80	0,5	-
	20	70	1,6	-
	24	70	0	-
	25	70	0,1	-
Оксид азоту, мкг/м ³	13	40	0	-
Оксид вуглецю, мг/м ³	10	2	0	-
	13	2	0	-
	19	2	2,2	-
	20	3	0,5	-
	24	2	0	-
	25	2	0	-
Свинець, мкг/м ³	10	0,02	0	-
	20	0,01	0	-
	24	0,03	0	-
Кадмій, нг/м ³	10	4	0	-
	20	3	0	-
	24	5	0	-
Нікель, нг/м ³	10	18	0	-
	20	13	0	-
	24	21	0	-
Аміак, мкг/м ³	10	40	0	-
	20	50	0	-
Залізо, мкг/м ³	10	0,96	0	-
	20	0,50	0	-
	24	2,13	0	-
Формальдегід, мкг/м ³	10	13	0,3	-
	19	16	2,3	-
	20	12	0,3	-
Марганець, нг/м ³	10	36	0	-
	20	8	0	-
	24	109	0	-
Мідь, нг/м ³	10	15	0	-
	20	13	0	-
	24	19	0	-
Сірководень, мкг/м ³	10	2	0,1	-

	13	2	0,3	-
	19	2	0,2	-
	20	4	10,9	-
	24	3	3,7	-
	25	2	0	-
Фенол, мкг/м ³	10	2	0	-
	20	2	0,1	-
	24	3	0,4	-
Хром, нг/м ³	10	8	0	-
	20	8	0	-
	24	6	0	-
Цинк, нг/м ³	10	18	0	-
	20	13	0	-
	24	21	0	-
Завислі частки (недиференційований за складом пил), мг/м ³	10	0,2	0,3	-
	19	0,3	2,4	-
	20	0,2	0,3	-
	24	0,3	12,1	-

*- перелік неавтоматизованих стаціонарних постів спостережень за станом атмосферного повітря по м. Дніпро: ПСЗ №10 - парк ім. Т.Г. Шевченка ПСЗ №13 - вул. Філософська, 94 ПСЗ №19 - вул. Краснопілляська, 11 ПСЗ №20 - пр. Івана Мазепи, 38 ПСЗ №24 - вул. Богдана Хмельницького, 20 ПСЗ №25 - проспект Героїв, 21

** - повторюваність концентрацій домішок в повітрі вищих за ГДК

Таблиця 6. Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за 2024 рік та два попередніх

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Загальна кількість (одиниць) дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, виданих у поточному році суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до:	172	144	196
другої групи	45	23	33
третьої групи	127	121	163
Викиди забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел, тис. т	328,9*	385,1*	392,1*
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км ² , т	10,3*	12,1*	12,3*
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг	**	**	**

*Попередні статистичні дані. Інформація сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів.

Дані можуть бути уточнені

**Статистична інформація відсутня

Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

За даними Головного управління статистики у Дніпропетровській області, у 2024 році підприємства добувної промисловості і розроблення кар'єрів викинули в атмосферу 142,369 тис. т (36,3 %) шкідливих речовин від загального обсягу викидів по області (в тому числі Дніпровський район).

Частина викидів від підприємств постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у загальному обсязі викидів становить 20,3 %, від переробної промисловості – 40,1 %, від транспорту, складського

господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 1,38 %, підприємств, які спеціалізуються на водопостачанні, каналізації, поводженні з відходами – 0,89 %.

Основними забруднювачами довкілля у 2024 році залишаються підприємства металургійної, добувної промисловості та виробники електроенергії. Найбільш екологічно небезпечними видами економічної діяльності є видобування металевих руд, виробництво електроенергії, чавуну, сталі та феросплавів.

Таблиця 7. Динаміка викидів забруднюючих речовин

Викиди по області	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Загальна кількість викидів в атмосферне повітря, тис.т, в тому числі	790,0	747,3	708,2	660,7	671,1	328,9*	385,1*	392,1*
від стаціонарних джерел забруднення, т	657,3	614,3	576,9	534,7	537,6**	328,9**	385,1* *	392,1* *
від пересувних джерел забруднення, т	132,7	133,0	131,3	126,0	133,5**	***	***	***

* - без урахування викидів від пересувних джерел

** - попередні статистичні дані. Інформація сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів. Дані можуть бути уточнені.

*** - статистична інформація відсутня.

Таблиця 8. Динаміка викидів в атмосферне повітря

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. т			Щільність викидів у розрахунку на 1 км ² , кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП, т/млнгрн
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2012	1173,077	961,947	211,1	36750,53	354,64	*
2013	1143,848	940,5	203,3	35834,84	347,42	*
2014	1037,075	855,775	181,3	32489,82	316,51	*
2015	876,6	723,9	152,6	27462,41	269,32	*
2016	965,6	833,0	132,6	30250,63	298,91	*
2017	790,0	657,3	132,7	24749,37	244,50	*
2018	747,3	614,3	133,0	23411,65	233,06	*
2019	708,2	576,9	131,3	22186,72	222,94	*
2020	660,7	534,7	126,0	20698,62	210,28	*
2021 ¹	671,1	537,6	133,5	21024,44	216,73	*
2022 ¹	328,9**	328,9	*	10305,0**	*	*
2023 ¹	385,1**	385,1	*	12065,6**	*	*
2024	392,1**	392,1	*	12283,8**	*	*

* - дані в органах Держкомстату відсутні. ** - без урахування викидів від пересувних джерел

Таблиця 9. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин протягом 2017–2024 років по Дніпропетровській області

Назва забруднюючої речовини	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024р.
Речовини у вигляді твердих суспендованих частинок	69,727	75,998	62,104	52,22	56,927	27,687	34,161	36,592

Діоксид сірки	33,682	52,359	48,168	60,675	55,121	45,632	71,826	76,425
Діоксид азоту	25,844	30,510	28,299	27,042	26,558	16,012	19,459	18,118
Оксид вуглецю	695,64	317,841	303,403	274,719	273,038	117,796	120,013	118,448

Таблиця 10. Основні забруднювачі атмосферного повітря у 2024 році

№ з/п	Назва об'єкта*	Частка викидів забруднюючої речовини			Частка оснащення джерел викидів газочисними установками (ГОУ), %	Ефективність роботи ГОУ, %	Зменшення обсягів викидів за рахунок впровадження природоохоронних заходів, т/рік*	
		усього викидів, т/рік*	до загального обсягу викидів об'єкта, %	до загального обсягу викидів населеного, %			очікуване	фактичне
1	ДТЕК «Придніпровська ТЕС»	20509,5	100	-	100	99,8	-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	2349,48	11,5	-	-	-	-	-
	сірки діоксид	16191,6	78,9	-	-	-	-	-
	оксид вуглецю	178,25	0,87	-	-	-	-	-
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок(мікрочастинок та волокна)	1508,25	7,4	-	-	-	-	-
2	ПрАТ «Дніпровський металургійний завод»	898,808	100	-	17,7	90,9	-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	339,882	37,8	-	-	-	-	-
	сірки діоксид	141,264	15,7	-	-	-	-	-
	оксид вуглецю	308,147	34,3	-	-	-	-	-
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинок та волокна)	77,816	8,7	-	-	-	-	-
3	КП «Дніпроводоканал»	722,611	100	-	2,2	80-90	-	-
4	ТОВ «МЗ «ДНІПРОСТАЛЬ»	2453,87	100	-	-	98,2	-	-

* за інформацією підприємств

** інформація не надана Головним управлінням статистики у Дніпропетровській області

11. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності у 2024 році

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів за регіоном	
		тис. т	відсотків до загального підсумку
1	За видами економічної діяльності, всього	392,149	100
1.1	Сільське, лісове та рибне господарство	3,561	0,9
1.2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	142,369	36,3
1.3	Переробна промисловість	157,162	40,1
1.4	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	79,612	20,3
1.5	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	3,454	0,89
1.6	Будівництво	0,077	0,02
1.7	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	0,151	0,04
1.8	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	5,395	1,38

Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Систематичний нагляд за рівнем забруднення атмосферного повітря проводиться на стаціонарних постах Дніпропетровським регіональним центром з гідрометеорології у місті Дніпро.

Протягом 2024 року концентрації забруднюючих речовин становили по м. Дніпро: пилу - від 1,32 до 2,0 ГДК, аміаку - від від 0,8 до 1,3 ГДК, діоксиду азоту - від 1,5 до 2,0 ГДК, формальдегіду - від 3,0 до 7,0 ГДК, оксиду азоту - від 0,5 до 0,7 ГДК, фенолу - від 0,7 до 1,0 ГДК, оксиду вуглецю - 0,7 ГДК.

Результати спостережень свідчать, що в 2024 році рівень забруднення атмосфери промислового місту залишався ще досить високим.

Екологічна ситуація загострюється тим, що викиди в атмосферу здійснюються нерівномірно, а переважно в промислових зонах, де велика концентрація підприємств металургійної, машинобудівної, хімічної та іншої промисловості.

Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

За інформацією Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології щодо радіоактивного забруднення атмосферного повітря Дніпропетровської області (в тому числі Дніпровський район), радіаційна обстановка на території області в цілому була стабільною і знаходилася у межах природного радіаційного фону. Екстремально-високі рівні радіоактивного забруднення не спостерігалися.

Екстремально-високі рівні радіоактивного забруднення не спостерігалися.

Рівень експозиційної дози гамма-випромінювання у 2024 році становив в середньому 13 мікрорентгенів на годину.

Підвищений рівень гамма-фону спостерігався на метеостанції Чаплино у листопаді - 20 мкР/год, червні, серпні - 19 мкР/год.

Перевищення контрольного рівня - 25 мкР/год - у 2024 році не було.

На території Дніпровського району протягом 2024 року випадків перевищень контрольних рівнів сумарної бета-активності в пробах атмосферних випадіння виявлено не було.

Щільність випадів техногенних радіонуклідів знаходилась на рівні попередніх років.

Концентрація радіоактивних елементів як природного, так і штучного походження в приземному шарі атмосфери утримується на сталому рівні. Можна очікувати подальше зменшення концентрації штучних радіонуклідів в повітрі як за рахунок їх природного розпаду, так і їх подальшого заглиблення у ґрунт.

Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Забруднення атмосферного повітря за ступенем хімічної небезпеки для людини посідає перше місце, завдаючи негативних екологічних наслідків і для екосистем, чинить безпосередній вплив на рослинність і фауну, а також на якість води і ґрунту. Сприяє евтрофікації, що призводить до змін видового різноманіття та вторгнення нових видів, сприяє окисненню ґрунту, озер і річок, викликаючи втрати видового різноманіття, пошкодження сільськогосподарських культур, лісів та рослин шляхом зниження їх темпів зростання та негативного впливу на біорізноманіття та екосистеми.

Протягом 2024 року на території Дніпропетровської області ДУ «Дніпропетровський ОЦКПХ МОЗ» та її структурними підрозділами проведено 15127 досліджень атмосферного повітря, з них з перевищенням ГДК - 1403, що становить 9,3 %. Серед показників забруднювачів атмосферного повітря більшу питому вагу займають: пил, аміак, азоту діоксид, сірководень, формальдегід, фенол, ангідрид сірчистий, бензол, вуглецю оксид та інші. Збільшена кількість показників забруднюючих речовин, що досліджуються у атмосферному повітрі з 14 до 21.

Враховуючи воєнний стан в країні та збільшені ризики щодо забруднення атмосферного повітря в результаті воєнних дій та інших надзвичайних ситуацій, в 2024 році обсяг лабораторних досліджень у порівнянні з 2023 роком збільшився на 20 % (15127 досліджень проти 12051 в 2023 році). Підвищилась також і результативність моніторингових досліджень і склала 9,3 % в 2024 році проти 7,2 % у 2023 році.

Враховуючи воєнний стан в країні та збільшені ризики щодо забруднення атмосферного повітря в результаті воєнних дій та інших надзвичайних ситуацій, в 2024 році обсяг лабораторних досліджень у порівнянні з 2023 роком збільшився на 20 % (15127 досліджень проти 12051 в 2023 році). Підвищилась також і результативність моніторингових досліджень і склала 9,3 % в 2024 році проти 7,2 % у 2023 році.

В межах соціально-гігієнічного моніторингу у м. Дніпро в 2024 році досліджувалось атмосферне повітря на селитебних територіях в зонах впливу 19 промислових підприємств, в яких проведено 3216 досліджень, з них 433 з перевищенням гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин, що становить 13,4 %. Перевищення нормативів відмічались в зоні впливу таких підприємств як Дніпровський «Електровозобудівний завод», завод дослідження в зоні впливу ДП «Дніпровський електровозобудівний завод», коксохімічного та металургійного виробництва ПрАТ «ДМЗ», ПрАТ «Поліфарб України», ПАТ «Інтерпайп НТЗ», ПрАТ «Дніпровський агрегатний завод», ВП «Придніпровська ТЕС», АТ ДТЕК «Дніпрообленерго», ПрАТ з І.І. ДОЕЗ, ТОВ «Потоки», ТОВ «Дивоцвіт», ТОВ МК «Ювілейний», ТОВ «Агро Овен», ТОВ «Фаворит плюс», ПАТ «Інтерпайп НТЗ», ПАТ «Дніпровський завод прокатних валків», ПАТ «Дніпровський металургійний завод «Комінмет» та інші.

До забруднюючих речовин, про негативну дію яких на здоров'я людини отримані найбільш переконливі докази, відносяться тверді суспендовані частинки (ТЧ), озон (O_3), діоксид азоту (NO_2), діоксид сірки (SO_2), оксид вуглецю (CO).

Вплив цих речовин на здоров'я людини наступний:

Оксид вуглецю – безбарвний газ, що не має запаху. Впливає на нервову і серцево-судинну систему, викликає задуху. Токсичність CO зростає за наявності в повітрі азоту, в цьому випадку концентрацію CO в повітрі необхідно знижувати в 1,5 раз.

Оксиди азоту. NO , N_2O_3 , NO_5 , N_2O_4 . В атмосферу викидається в основному діоксид азоту NO_2 – безбарвний отруйний газ, що не має запаху, має подразнюючу дію на органи дихання. Особливо небезпечні оксиди азоту в містах, де вони взаємодіють з вуглецькими вихлопних газів, де утворюють фотохімічний туман – смог. Отруєне оксидами азоту повітря починає діяти з легкого кашлю. При підвищенні концентрації NO , виникає сильний кашель, блювота, іноді головна біль. При контакті з вологою поверхнею слизистої оболонки оксиди азоту утворюють кислоти HNO_3 і HNO_2 , які приводять до набряку легенів.

Діоксид сірки – безбарвний газ з гострим запахом, уже в малих концентраціях ($20-30 \text{ мг/м}^3$) створює неприємний смак в роті, подразнює слизові оболонки очей і дихальних шляхів.

Вуглеводні (пари бензину, метану і т.д.) – за характером впливу на організм людини розрізняють 2 групи: подразнювальні й канцерогенні. Подразнювальні вуглеводні наркотично впливають на центральну нервову систему (запаморочення і тому подібне), діють на слизові оболонки. Вуглеводні канцерогенні групи є найбезпечнішими для здоров'я людини, особливо шкідливий бенз(а)пірен, який є індикатором. При тривалій дії на людину альдегіди викликають подразнення слизових оболонок очей і дихальних шляхів, а при підвищенні концентрації спостерігається головний біль, слабкість, втрата апетиту, безсоння.

Утворення кислотних дощів пов'язане з надходженням у вологу атмосферу оксиду сірки і азоту. Особливу небезпеку представляють стаціонарні джерела (ТЕС і ін.). Кислотні дощі знижують родючість ґрунтів, погіршують здоров'я населення.

Формальдегід – газоподібна речовина з різким та неприємним запахом. В атмосфері синтезуються внаслідок фотохімічного процесу під впливом ультрафіолетового випромінювання. Формальдегід є джерелом постійного природного фонового забруднення, найбільші значення якого спостерігаються у повітрі промислових центрів. Джерелами антропогенного надходження формальдегіду у навколишнє середовище – металургійні та хімічні підприємства, виробництво з виготовлення меблів, полімерів та будівельних матеріалів. Найбільша частка його надходить у повітря з відпрацьованими газами автотранспорту. Формальдегід внесений до списку отруйних канцерогенних речовин, токсичний. Він негативно впливає на генетичний матеріал, дихальні шляхи, очі, шкіру, печінку, нирки, вражає центральну нервову систему.

Пил - це дрібнодисперсні тверді частинки, зважені в повітрі, розміром приблизно від 10^{-4} см до 1-2 см, які здатні тривалий час залишатися у атмосфері за відсутності вітру і згодом поступово осідати на поверхню землі. Його джерела поділяються на природні (наприклад, вивітрювання гірських порід, виверження вулканів, пилові бурі, перенесення піску з пустель) та техногенні - промислові викиди, транспортні забруднення, будівельну діяльність, пил від кар'єрів і шахт. Найвища концентрація пилових частинок спостерігається у приземному шарі атмосфери, здебільшого до 500 метрів, де вони мають значний вплив на здоров'я людини, довкілля та клімат.

Перевищення гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин у атмосферному повітрі в залежності від рівня перевищення, експозиції впливу та інших умов може мати негативний вплив на стан здоров'я та умови життєдіяльності людини. Але на теперішній час відсутні критерії оцінки щодо захворюваності населення в залежності від рівня забруднення атмосферного повітря шкідливими речовинами.

2.2. Водні ресурси

Дніпровський район розташований в межах басейну р. Дніпро, яка є головною річкою гідрографічної мережі Дніпропетровщини. Стік річки зарегульований каскадом Дніпровських водосховищ, і в межах області присутні три з них: південна частина Кам'янського та північна частина Дніпровського, а також є вихід до Каховського водосховища. Загальна довжина р. Дніпро в межах області складає 261 км. В межах Кам'янського водосховища - 66 км, в межах Дніпровського водосховища - 94 км, в межах Каховського водосховища - 101 км.

Найбільшими притоками р. Дніпро, що беруть свій початок за межами району є: Оріль, Самара. Найбільш значними притоками р. Дніпро, басейни яких повністю розташовані у межах (на правобережжі), є Мокра Сура.

Загалом гідрографічна мережа басейну р. Дніпро в межах Дніпровського району представлена: 8 річками, 10 водосховищами, 445 ставками та озерами.

Територією району протікають річки: Дніпро, Самара, Кільчень, Оріль, Мокра Сура та Суха Сура, Маячка, Грушівка, Татарка.

У відповідності до ст. 5 Водного кодексу України всі поверхневі водні об'єкти в межах Дніпровського району належать до водних об'єктів загальнодержавного значення.

Водні ресурси у Дніпропетровській області (в тому числі Дніпровський район) в середній по водності рік становлять 52,8 млрд м³, в тому числі:

місцевий стік (стік, що формується в межах області) - 0,825 млрд м³;

запаси підземних вод - 0,381 млрд м³;

транзитний стік - 51,6 млрд м³, який розкладається на санітарний стік (майже 15 млрд м³) та води, що йдуть на постійне поповнення водосховищ і водоспоживання промисловими і сільськогосподарськими підприємствами Дніпропетровської та суміжних областей (37 млрд м³).

Поверхневий стік малих річок становить 1,6 млрд м³, в тому числі місцевий стік - 0,83 млрд м³.

Зважаючи на те, що водні ресурси на території області розподіляються нерівномірно, покриття їх дефіциту частково вирішується за рахунок перекидання стоку р. Дніпро каналами Дніпро-Донбас, Дніпро-Кривий Ріг, Дніпро-Інгулець, а також водогонами регіонального значення.

Дозвільна діяльність у сфері водокористування наведена у таблиці 12.

Таблиця 12. Дозвільна діяльність у сфері водокористування

Дозволи на спеціальне водокористування	За роками			
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Видано	268	80	123	165
анульовано	44	23	22	82

Водокористування та водовідведення

За даними звітності за формою № 2ТП - водгосп (річна) за 2024 рік обсяг забору свіжої води по області (в тому числі Дніпровський район) становив 723,795 млн м³, в тому числі: з поверхневих джерел – 644,753 млн м³ та з підземних – 79,042 млн м³.

В порівнянні з 2023 роком, забір води із природних водних об'єктів зменшився на 89,350 млн м³, у т. ч.: з поверхневих джерел зменшився на 86,711 млн м³, з підземних збільшився на 2,639 млн м³.

Водоспоживання поверхневої води в 2024 році, в порівнянні з 2023 роком, зменшилось на 1,297 млн м³ і становило 643,824 млн м³ (в 2023 році – 645,121 млн м³), у тому числі: поверхневої – 612,8 млн м³ (в 2023 році - 611,1 млн м³). Споживання підземної води склало 33,9 млн м³ (в 2023 році – 31,0 млн м³).

Протягом 2024 року було використано: на виробничі потреби – 498,196 млн м³, на питні і санітарно-гігієнічні потреби – 113,881 млн м³, на зрошення – 20,588 млн м³ води.

Динаміка водокористування наведена у таблиці 13.

Таблиця 13. Динаміка водокористування за 2024 рік та два попередніх

Показники	Одиниця виміру	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Забрано води всього із природних джерел, усього:	млн м ³	941,52	813,145	723,795
у тому числі:				
- поверхневої	млн м ³	867,84	731,464	644,753
- підземної	млн м ³	73,68	81,681	79,042
- морської	млн м ³	-	-	-
Використано свіжої води усього:	млн м ³	672,55	645,121	643,824
у тому числі на потреби:				
- питні та санітарно-гігієнічні	млн м ³	105,13	102,107	113,881
- виробничі	млн м ³	534,87	517,523	498,196
- сільськогосподарськи	млн м ³	0,62	0,396	0,26
- зрошення	млн м ³	21,56	14,683	20,588
- рибогосподарські (без вилучення)	млн м ³	2,14	12,047	15,93
Втрачено води при транспортуванні	млн м ³	114,05	111,023	123,076
	% до забраної води	12,11	13,65	17,0
Скинуто зворотних вод, усього:	млн м ³	554,96	540,334	510,916
у тому числі:				
- у підземні горизонти	млн м ³	540,281	515,964	-
- у накопичувач	млн м ³	14,676*	24,369*	490,573
- на поля фільтрації	млн м ³	540,281	515,964	20,344
- у поверхневі водні об'єкти	млн м ³	540,28	515,964	490,573
- не віднесених до водних об'єктів	млн м ³	-	-	-
Скинуто зворотних вод в поверхневі водні об'єкти, усього	млн м ³	161,207	162,59	161,3
з них:				
- нормативно очищених, усього	млн м ³	158,535	159,533	158,463
у тому числі:				
- на спорудах біологічного очищення	млн м ³	2,672	3,058	3,201
- на спорудах фізико-хімічного очищення	млн м ³	268,397	246,737	222,416
- на спорудах механічного очищення	млн м ³	110,678	106,637	106,493
нормативно (умовно) чистих без очищення	млн м ³	-	-	-
забруднених усього:	млн м ³	73,265	75,354	74,618
у тому числі:		37,413	31,283	31,875
- недостатньо очищених (НДО)	млн м ³	941,52	813,145	
- без очищення	млн м ³	-	-	-

Використання свіжої води промисловим виробництвом в Дніпропетровській області (в тому числі Дніпровський район) в 2024 році зменшилось на 19,3 млн м³ і становило:

- постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря - 254,938 млн м³;

- теплоелектростанції - 377,8 млн м³;

- чорна металургія - 136,607 млн м³;

- машинобудівництво і металообробка - 1,432 млн м³;

- харчова промисловість - 7,48 млн м³;

- хімічна та нафтохімічна промисловість - 2,126 млн м³;

- вугільна промисловість - 6,29 млн м³;

- кольорова металургія - 0,031 млн м³;
- м'ясомолочна промисловість - 2,232 млн м³ та інші.

Кількість води в оборотному та повторному водоспоживанні у 2024 році становила 2921,9 млн м³.

У 2024 році кількість підприємств із скидом забруднених зворотних вод в водні об'єкти зменшилась на 1 (з 60 в 2023 році до 59 в 2024 році).

Загальний обсяг скинутих зворотних вод в поверхневі водні об'єкти зменшився на 25,39 млн м³ (з 515,96 млн м³ в 2023 році до 490,57 млн м³ в 2024 році).

Забруднених зворотних вод скинуто 106,50 млн м³ (в 2023 році - 106,63 млн м³), з них 31,88 млн м³ - без очистки, 74,62 млн м³ - недостатньо очищених.

Порівняльний аналіз основних показників забору та використання води наведено у табл. 14.

Таблиця 14. Основні показники водокористування та водовідведення води, млн м³ (обсяги оборотної, повторної і послідовно використаної води)

Види економічної діяльності	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної
Усього за регіоном	672,55	64,52	645,1	68,72	643,8	72,05
За видами економічної діяльності у тому числі:	-	-	-	-	-	-
- промисловість	467,3	65,07	461,35	69,35	436,933	71,5
- сільське господарство	47,48	0,014	31,65	0,021	40,9	0,013
- транспорт	1,15	4,68	1,19	4,58	1,21	4,22
- будівництво	0,206	-	0,111	-	0,151	-
- торгівля та громадське харчування	0,053	-	0,07	-	0,02	-
- маттехзабезпечення	*	*	*	*	*	*
- житлокомунгосп та побутобслуговування	152,97	4,16	148,35	4,02	162,1	3,71

* не передбачено програмним забезпеченням звітності за формою №2ТП-водгосп (річна).

Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

У 2024 році у масиви поверхневих вод Дніпропетровської області (в тому числі Дніпровський район) було скинуто у складі зворотних вод – 342,806 тис. т забруднюючих речовин від точкових джерел. В порівнянні з 2023 роком спостерігалось зменшення сумарного обсягу скинутих забруднюючих речовин на 1,738 тис. т.

Скиди органічних речовин, а саме, БСК та ХСК підприємствами-водокористувачами Дніпропетровської області, що звітують за формою № 2ТП- водгосп (річна) становили, відповідно 1809,6 т та 7670,8 т за рік.

Скиди біогенних речовин у водні об'єкти басейну річки Дніпро в межах Дніпропетровської області визначені за такими показниками як: азот амонійний, нітрит-іони, нітрат-іони, фосфати та становили році – 5998,182 т/рік.

Скиди небезпечних речовин (метали та інші) по Дніпропетровській області (в тому числі Дніпровський район) за 2024 рік становили:

- важких металів, які не входять до групи пріоритетних речовин: алюмінію – 9,692 т, заліза – 36,869 т, кобальту – 0,0028 т, марганцю – 0,0413 т, міді – 0,386, хрому загального – 1,371 т, хрому 6+ – 0,0043 т, цинку – 2,823 т.

- несинтетичні показники групи важких металів: 0,0002 т сполук кадмію, 3,003 т сполук нікелю та 0,0021 т сполук свинцю.

- несинтетичних забруднюючих речовин: нафтопродуктів – 34,219 т, СПАР – 19,528 т, карбамідів – 1,085 т, фенолів – 0,0146 т.

Інформація про скиди у масиви поверхневих вод Дніпропетровської області забруднюючих речовин в складі зворотних вод за 2023 році в порівнянні з 2021 та 2022 роками, наведена у таблиці 15.

Таблиця 15. Забруднюючі речовини у складі зворотних вод

№	Скидання забруднюючих речовин за регіоном	2022 рік	2023 рік	2024 рік
		обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т
Перелік скинутих забруднюючих речовин				
1	БСК ₅	1,8323	1,8193	1,8096
2	Нафтопродукти	0,0293403	0,0325815	0,0342188
3	Завислі речовини	2,5667	1,9153	1,9915
4	Сухий залишок	205,4639	158,8612	144,5897
5	Сульфати	41,2233	33,0267	28,7830
6	Хлориди	230,5138	135,1521	151,8497
7	Азот амонійний	0,3903	0,37740	0,3759
8	Феноли	0,0000533	0,0000202	0,0000146
9	Нітрати	5,4023	4,8425	4,7440
10	СПАР	0,015888	0,0199241	0,0195277
11	Залізо	0,0392151	0,0334954	0,0368688
12	Мідь	0,0005056	0,0005256	0,0003863
13	Цинк	0,0017957	0,002265	0,0028233
14	Нікель	0,0034693	0,0037158	0,0030030
15	Хром 6+	0,0000024	0,0000101	0,0000043
16	Алюміній	0,0071143	0,0086517	0,0096920
17	Свинець	0,0000007	0,0000015	0,0000021
18	Кадмій	0,0000001	0,0000004	0,0000002
19	Кобальт	0,0000001	0,0000043	0,0000028
20	Карбамід	0,0043312	0,0019689	0,0010850
21	Марганець	0,0000245	0,0000204	0,0000413
22	Нітриди	0,2364	0,2987	0,1971
23	Фтор	0,0040985	0,0047018	0,0044256
24	Ціаніди	0	0	0
25	Роданіди	0	0	0
26	ХСК	8,560	7,4337	7,6708
27	Толуол	0	0	0,0000156
28	Фосфати	0,7411315	0,7078837	0,6811181

29	Хром загальний	0,001163	0,0011758	0,0013715
	Всього:	497,0371336	344,5438462	342,805901

Існуючі системи водопостачання та водовідведення району знаходяться переважно в незадовільному стані, очисні споруди працюють неефективно та потребують ремонту та реконструкції.

В цілому, перевантаження очисних споруд у більшості основних водокористувачів області не спостерігається, проте якість очищення стічних вод незадовільна, низка показників перевищує нормативи гранично-допустимого скиду забруднюючих речовин (ГДС) і не дозволяє досягнути категорії «нормативно – очищені».

Нижче наведені основні забруднювачі з категорією якості зворотних вод - недостатньо-очищені:

- КП «Дніпроводоканал», м. Дніпро;
- ПрАТ «Петриківський рибгосп»;
- ПрАТ «Дніпровський металургійний завод», м. Дніпро;

Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)

Згідно узагальнених даних звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна) за 2024 рік, кількість підприємств зі скидом зворотних вод у водні об'єкти Дніпропетровської області (в тому числі Дніпровський район), які здійснюють скид забруднених (без очистки та недостатньо очищених) зворотних вод у водні об'єкти. Найбільші з них на території району:

- КП «Дніпроводоканал», м. Дніпро;
- ПрАТ «Петриківський рибгосп»;
- ПрАТ «Дніпровський металургійний завод», м. Дніпро.

Таблиця 16. Перелік підприємств-забруднювачів Дніпровського району за сферами діяльності станом на 01.01.2025

№ з/п	Вид діяльності (КВЕД)	Назва водокористувачів області	Назва водоприймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м ³		
				Всього	без очистки	недостатньо очищені
А СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО, ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО						
03 Рибне господарство						
1	03.22 Прісноводне рибництво (аквакультура)	ПрАТ «Петриківський рибгосп»	р. Оріль	11551,2	11551,2	-
В ДОБУВНА ПРОМИСЛОВІСТЬ І РОЗРОБЛЕННЯ КАР'ЄРІВ						
08 Добування інших корисних копалин і розроблення кар'єрів						
2	08.12 Добування піску гравію глини і каоліну	ТОВ «Об'єднання Новомиколаєвський кар'єр»	р. Мокра Сура	328,3	328,3	-
24 Металургійне виробництво						
3	24.10 виробництво чавуну сталі та феросплавів	ПрАТ «Дніпровський металургійний завод» м. Дніпро	р. Дніпро	1449,9	1449,9	-

27 Виробництво електричного устаткування						
4	27.20 Виробництво батарей і акумуляторів	ТОВ ДДЗ «Енергоавтоматика»	р. Самара	76,8	-	76,8
28 Виробництво машин і устаткування н. в. і. у.						
Е ВОДОПОСТАЧАННЯ; КАНАЛІЗАЦІЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ						
5		КП «Дніпроводоканал» ДМР	р. Мокра Сура	5377,1	-	5377,1
			р. Дніпро	48047,4	6412,1	41635,3
G ОПТОВА ТА РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ; РЕМОНТ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ І МОТОЦИКЛІВ						
47 Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами						
69	47.11 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	ТОВ «Метро Кеш енд Кері Україна» (Філія ТОВ «Метро Кеш енд Кері Україна» №26)	р. Кільчень	5,2	-	5,2
7	47.78 Роздрібна торгівля іншими невживаними товарами в спеціалізованих магазинах	ТОВ «Еліцентр К»	р. Кільчень	6,8	-	6,8
H ТРАНСПОРТ СКЛАДСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ПОШТОВА ТА КУР'ЄРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ						
49 Наземний і трубопровідний транспорт						
8	49.41 Вантажний автомобільний транспорт	ТОВ «Торгівельно- транспортна компанія»	р. Дніпро	1,2	-	1,2
9	49.31 Пасажирський наземний транспорт міського та приміського сполучення	КП “Дніпровський метрополітен”	р. Дніпро	639,4	639,4	-
Всього:				67483,3	20380,9	47102,4

Стан поверхневих вод

Екологічний стан та потенціал поверхневих вод

Постановами Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 758 «Про затвердження порядку здійснення державного моніторингу вод» (зі змінами) та від 30.03.1998 № 391 «Про затвердження Положення

про державну систему моніторингу довкілля» визначено одним з суб'єктів державного моніторингу вод Державне агентство водних ресурсів України (Держводагентство), на яке покладено здійснення державного моніторингу масивів поверхневих вод, включаючи прибережні води.

Відповідно до наказу Держводагентства України від 25.01.2023 № 18 «Про впровадження Порядку здійснення державного моніторингу вод» (Порядок), лабораторія моніторингу вод та ґрунтів РОВР у Дніпропетровській області в 2024 році здійснювала контроль в 22 постійних пунктах спостереження масивів поверхневих вод, забір яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення.

Пункти спостереження розташовані на річках, а саме:

р. Дніпро (Кам'янське водосховище) - 2 створи;

р. Дніпро (Дніпровське водосховище) - 5 створів;

Південне водосховище - 1 створ;

р. Інгулець - 10 створів;

р. Саксагань - 4 створи.

Таблиця 17. Місця розташування та періодичність відбору проб у пунктах спостереження

№ з/п	Місце розташування пунктів спостереження	Періодичність відбору проб
Дніпровське водосховище (суббасейн Нижнього Дніпра)		
3	м. Дніпро, правий берег, Кайдакський питний в/з	щомісячно
4	м. Дніпро, лівий берег, Ломовський питний в/з	щомісячно
5	м. Дніпро, ВП «ПдТЭС» ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго», питний в/з	щомісячно
6	с. Воронове, питний в/з водоводу ДМП ВКП «Дніпро-Західний Донбас»	щомісячно
7	с. Військове Солонянської ТГ, питний в/з	щомісячно

Протягом 2024 року відповідно до Порядку, лабораторією РОВР у Дніпропетровській області відібрано 262 проби води та виконано 5502 фізико-хімічних вимірювань (в тому числі Дніпровський район).

Таблиця 18. Показники виконання Програми

Показники виконання	Одиниці виміру	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Всього 2024 р.
За Програмою гідрохімічного моніторингу поверхневих вод	<u>проб</u> вимірювань	<u>64</u> 1344	<u>66</u> 1386	<u>66</u> 1386	<u>66</u> 1386	<u>262</u> 5502

Порівняльний аналіз стану водних об'єктів басейну р. Дніпро за гідрохімічними показниками

Річка Дніпро

Щомісячно, протягом року, лабораторією виконувались вимірювання за 21 показниками гідрохімічного складу поверхневої води.

Результати вимірювань середньорічних концентрації (в мг/дм³) за основними показниками забруднення по Дніпровському водосховищу за 2023-2024 роки наведені у таблиці 19.

Таблиця 19. Основні показники забруднення Дніпровського водосховища у 2023-2024 роки.

Показники вимірювання	Дніпровське водосховище (суббасейн нижнього Дніпра), пункти спостереження				
	Кайдакський питний водозабір м. Дніпро	Ломовський питний водозабір м. Дніпро	Питний водозабір ВП "ПдТЭС" АТ "ДТЕК Дніпроенерго"	Питний водозабір водоводу ДМП ВКП "Дніпро-Західний Донбасс", с. Воронове	с. Войськове, питний водозабір Солонянського району
	2023-2024 р.			2024 р.	
БСК5	2,9/3,0	3,0/3,0	2,9/2,8	2,8	2,7
ХСК	31,8/30,5	31,8 30,8	31,8/30,5	30,2	30,0
Амоній-іони	0,44/0,41	0,44/0,47	0,39/0,39	0,37	0,36
Сухий залишок	274/281	278/290	309/386	264	269
Сульфат-іони	31,99/27,13	34,21/34,73	56,90/55,31	25,54	28,69
Хлорид-іони	22,53/25,04	22,45/25,78	27,55/40,03	23,78	22,90
Залізо загальне	0,19/0,20	0,17/0,24	0,19/0,23	0,17	0,18
Нафтопродукти	0,046/0,078	0,049/0,073	0,048/0,078	0,060	0,064
Марганець	0,08/0,07	0,10/0,09	0,10/0,08	0,05	0,05

Для захисту прилеглих територій від забруднення та підтоплення підприємствами у рамках Програми учасниками виконуються заходи, спрямовані на поліпшення якості стічних вод, зменшення скиду забруднюючих речовин, розширення хвостового господарства та систем оборотного водопостачання, заміну водопровідних мереж.

Протягом 2024 року на основних підприємствах-забруднювачах Дніпровського району виконуються наступні заходи з охорони та раціонального використання водних ресурсів:

На КП «Дніпроводоканал» ДМР» продовжуються роботи із заміни водопровідних мереж та каналізаційних мереж Фактично профінансовано у звітному періоді 18,373 млн грн та 78,657 млн грн відповідно.

2.3. Земельні ресурси та ґрунти

Територія району займає 587,9 тис. га, з них: сільськогосподарські землі 478,2 тис. га, ріллі в обробітку 318,7 тис. га. Основний фонд ґрунтового покриття Дніпровського району складають чорноземи звичайні різної глибини гумусового шару та механічного складу від легкосуглинкових до легкоглиністих. Діяльність господарств агропромислового комплексу Дніпровського району в галузі рослинництва здійснюється із застосуванням заходів з підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах.

В районі найбільшу питому вагу займають сільськогосподарські угіддя, що свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння земель.

До деградованих земель відносяться земельні ділянки, поверхня яких порушена внаслідок землетрусу, зсувів, карстоутворення, повеней, добування корисних копалин та земельні ділянки з еродованими, перезволоженими, з підвищеною кислотністю або засоленістю, забрудненими

хімічними речовинами ґрунтами. До малопродуктивних земель відносяться сільськогосподарські угіддя, ґрунти яких характеризуються негативними природними властивостями, низькою родючістю, а їх господарське використання за призначенням є економічно не ефективним.

Процес формування гумусового шару та процес його деградації носять довгостроковий характер, тому виділити зміни, які відбулися за останні 3-4 роки, не уявляється можливим.

Проблема збереження ґрунтового покриву сільськогосподарських угідь та родючості ґрунтів набула загрозливих масштабів. Особливо великої шкоди родючості чорноземів завдає водна ерозія, причинами якої є велика розораність сільськогосподарських угідь, насиченість сівозмін просапними культурами, невиконання протиерозійних заходів на схилах.

В зв'язку з цим проводиться моніторинг земель з метою оцінки ефективності родючості ґрунту, прогнозування та оброблення інформації про сучасний стан сільськогосподарських угідь, розроблення обґрунтованих рекомендацій щодо запобігання негативним змінам стану земель.

До основних джерел забруднення сільськогосподарських угідь відносять забруднення ґрунтів важкими металами, пестицидами, нітратами, радіоактивними елементами. Головною причиною забруднення ґрунтів є наднормативне внесення отрутохімкатів, мінеральних добрив.

Додаткову загрозу становлять вибухонебезпечні предмети, що залишилися внаслідок бойових дій, адже вони не лише унеможливають безпечне використання земель, а й потребують тривалого та комплексного процесу розмінування, який є необхідною умовою відновлення аграрного виробництва та збереження екологічної рівноваги.

Систематично проводиться лабораторний моніторинг за забрудненням ґрунтів. Проведення спостережень за забрудненням ґрунтів включає вибіркоче визначення токсикантів промислового походження, а також спостереження за забрудненням ґрунтів сільськогосподарських угідь залишковими кількостями пестицидів та нітратів, важкими металами, радіонуклідами.

Одним з основних чинників антропогенного впливу на земельні ресурси є гірничо-видобувна промисловість. Розробка корисних копалин відкритим способом потребує проведення розкривних робіт, що призводить до порушення земель.

Раціональне використання земель та їх охорона є ключовими завданнями державної політики у сфері природокористування, екологічної безпеки й охорони навколишнього природного середовища. Ці питання напряму пов'язані зі збалансованим економічним і соціальним розвитком країни, особливо в умовах зростаючого техногенного навантаження та загострення проблем деградації ґрунтів.

Надмірна розораність земель, у тому числі на схилах, часто призводить до порушення природної рівноваги між сільськогосподарськими угіддями, лісами та водоймами. Як наслідок - відбувається виснаження земельних ресурсів, зниження родючості ґрунтів, посилення ерозійних процесів, що загрожують стійкості агроландшафтів та зумовлює тривале негативне екологічне навантаження.

2.4. Надра

Відповідно до Кодексу України про надра, надра надаються у користування підприємствам, установам, організаціям і громадянам лише за наявності у них спеціального дозволу на користування ділянкою надр. Право на користування надрами засвідчується також актом про надання гірничого відводу, якщо йдеться про видобування корисних копалин.

Питання надання спеціальних дозволів на користування надрами, продовження строку їх дії, внесення змін до спеціальних дозволів на користування надрами та до угод про умови користування надрами здійснюються відповідним дозвільним органом: центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Якщо користування надрами пов'язане з провадженням діяльності, визначеної Законом України «Про оцінку впливу на довкілля», надання їх у користування здійснюється з урахуванням результатів оцінки впливу на довкілля.

Інформація щодо виданих спеціальних дозволів та угод розміщується на сайті Державної служби геології та надр України. Однак у період дії воєнного стану відкритий доступ до цієї інформації частково обмежено з міркувань національної безпеки.

Науково-виробничою установою Державної служби геології та надр України, яка збирає, зберігає, аналізує та надає у користування інформацію, що утворилася в процесі геологічного вивчення та використання надр є Державне науково-виробниче підприємство «Державний інформаційний геологічний фонд України» (ДНВП «Геоінформ України»).

Предметом діяльності ДНВП «Геоінформ України» є :

створення й забезпечення функціонування галузевого державного архіву геологічних документів;

науково-дослідні, тематичні, дослідно-методичні, проектно-технологічні роботи (у тому числі спрямовані на використання засобів комп'ютеризації та телекомунікації) щодо аналізу, систематизації, узагальнення, інтерпретації, зберігання й передавання архівної, аналітичної та картографічної інформації з геологічного вивчення та використання надр;

державна реєстрація та облік робіт з геологічного вивчення надр України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони;

приймання, облік, постійне зберігання, аналітично-статистичне оброблення та надання у користування документів Національного архівного фонду, що містять результати робіт з геологічного вивчення та використання надр;

ведення системи обліку об'єктів Державного фонду родовищ, запасів та проявів корисних копалин, а саме:

- державного кадастру родовищ і проявів корисних копалин;
- державного кадастру родовищ підземних вод;
- державного балансу запасів корисних копалин;
- ведення державного обліку нафтових і газових свердловин;

вивчення стану і перспектив розвитку мінерально-сированної бази країни.

2.5. Біологічне та ландшафтне різноманіття, природно-заповідний фонд та національна екологічна мережа

Екологічна мережа - це єдина територіальна система, яка утворюється з метою поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, розвитку природного потенціалу територій, збереження оселищ, цінних видів тваринного і рослинного світу, шляхів міграції тварин, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття шляхом об'єднання територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища.

Головною метою створення екологічної мережі є загальне покращення стану довкілля, забезпечення сталого існування біосфери шляхом усунення антропогенної фрагментації біогеоценотичного покриву, створення його функціональної цілісності та підвищення його здатності до самовідновлення.

На території Дніпровського району розвинені різноманітні типи байрачних лісів, балкові ландшафти з осередками ендемічної степової флори та фауни. У долинах степових річок і балках на поверхню виходять кристалічні породи, на яких формуються своєрідні біогеоценози. У долинах малих річок формуються багаті біологічним різноманіттям заплавно-борові та водно-болотні комплекси.

Невпинне розширення міст та розвиток транспортної інфраструктури спричиняють фрагментацію ландшафтів, що ускладнює переміщення видів і порушує екологічні зв'язки, знищення природних територій та зміни їхнього первісного виду.

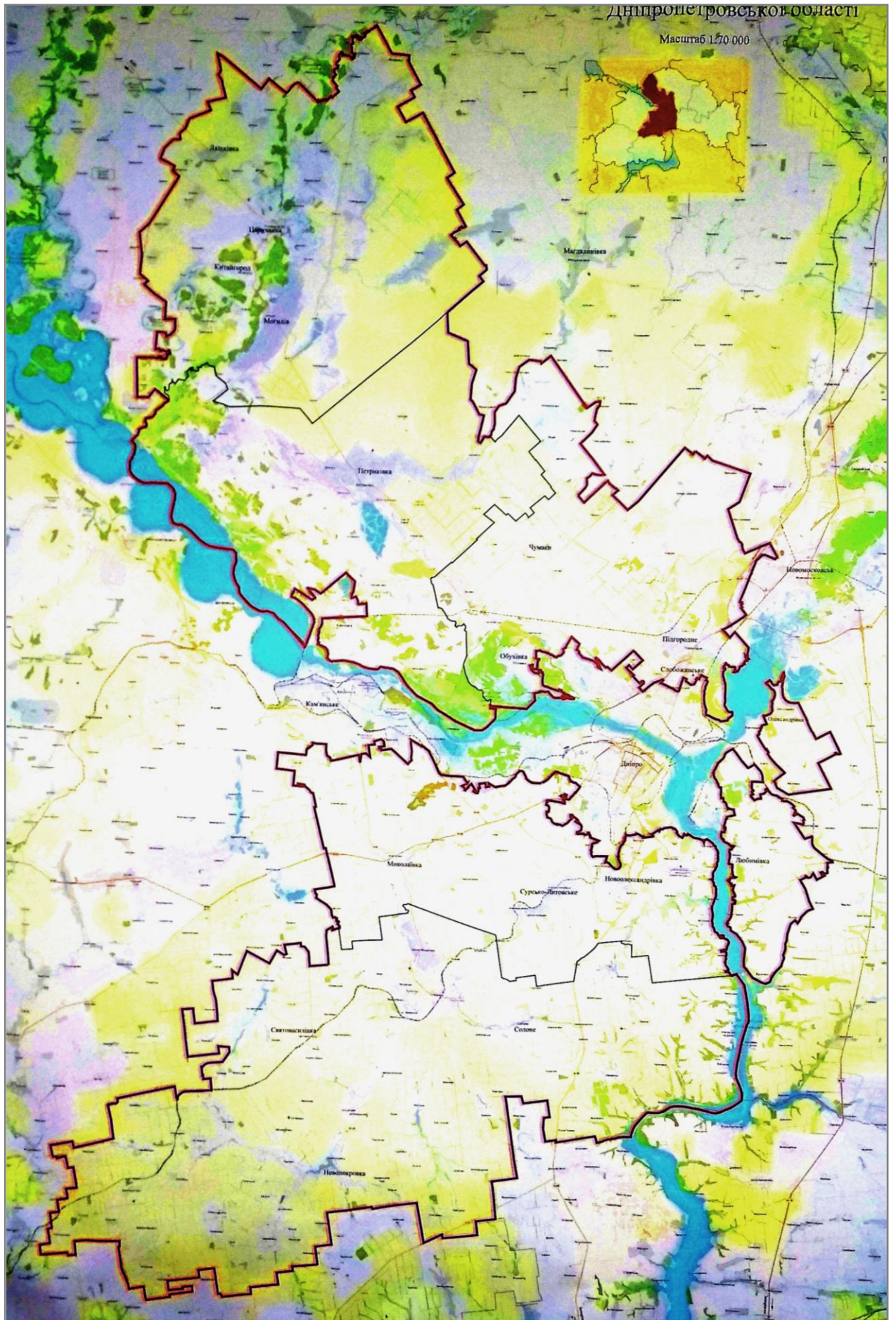
З метою розширення площі територій природоохоронного призначення, поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття рішенням Дніпропетровської обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII затверджено Проєкт схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області.

Усі елементи екомережі утворюють єдине ціле, об'єднують ділянки природних ландшафтів у територіальну цілісну систему. З огляду на функції, площу, видовий склад рослинного та тваринного світу в національній екологічній мережі виділяються елементи міжнародного, загальнодержавного та місцевого значення.

Загальна площа ключових територій екомережі Дніпровського району складає 148 366 га.

У районі сформована система штучних лісових насаджень, яка складається з великих масивів, полезахисних лісосмуг, водозахисних насаджень та ділянок відновлювальних насаджень в межах природних лісових біогеоценозів (байрачних, пристінних, заплавних та аренних лісів).

Штучні насадження відіграють важливу роль у підвищенні лісистості, захисті ґрунтів від ерозії, поліпшенні мікроклімату та створенні рекреаційних зон. Оскільки природна лісистість району є низькою, штучні насадження стають важливим елементом екологічного розвитку.

Система штучних лісових насаджень складається з лісозахисних смуг, створених для захисту сільськогосподарських угідь від вітрової ерозії, збереження вологи в ґрунті та поліпшення мікроклімату; лісомеліоративних насаджень, спрямованих на відновлення деградованих та еродованих земель; водозахисних насаджень, призначених для захисту схилів і берегів річок від водної ерозії та зсувів; рекреаційних лісопарків – створюються для відпочинку та оздоровлення населення, забезпечують зелені зони в населених пунктах району. Але у сучасний період значна кількість з них знаходиться у незадовільному деструктивному стані, що зумовлено, як природними причинами (віковий кризовий стан), так і антропогенним впливом (вирубки, пожежі та ін.).

Ліси району не мають промислового значення, а виконують виключно захисні, рекреаційні та агролісомеліоративні функції, підлягають особливій охороні, тому рубки головного користування в них не проводяться.

Основу природних лісів складають дубові ліси, де переважає дуб черешчатий, а також присутні інші листяні породи: граб звичайний, липа серцелиста. Природні соснові ліси розташовані переважно на піщаних ґрунтах, ці ліси складаються переважно зі сосни звичайної.

Філіями ДСГП «Ліси України» на території Дніпропетровської області (в тому числі Дніпровський район) планується створення лісів на площі 2400 га, з них: 560 га – шляхом лісовідновлення та 1840 га – шляхом лісорозведення.

Дніпровський район розташований в двох підзонах справжнього степу.

Все лівобережжя і більша частина правобережжя знаходяться в підзоні різнотравно-типчаково-ковилового степу. Крайній південний захід правобережжя знаходиться в межах підзони типчаково-ковилового степу.

Для підзони різнотравно-типчаково-ковилового степу є характерним переважання видів злакових (приспосованих до умов сухого степового клімату): ковила пірчаста, ковила волосиста, типчак (вівсяниця), тонконіг вузьколистий, стоколос безостий, пирій повзучий та значна участь різнотрав'я. У межах підзони типчаково-ковилового степу зменшується частка різнотрав'я.

Але антропогенний фактор змінив природний розвиток степу. Майже вся територія міжріч (крім долинних та балкових схилів) розорана та представлена агроценозами із системою полезахисних лісосмуг. Типова різнотравно-типчаково-ковилова рослинність залишилась тільки на схилах балок, у перелісках, де ґрунти мало придатні під рілля.

За останнє сторіччя становище природної рослинності різко погіршилося - залишки степових зональних та інших типів рослинності були деградовані.

В останні два десятиріччя ділянки степової рослинності менше страждають від випасу, що дає можливість відновлення ковилових угруповань, підвищення фіторізноманіття, у тому числі рідкісних та зникаючих видів.

Природні лісові екосистеми знаходяться у передкризовому стані. Відбувається значне зменшення біорізноманіття. Лучна рослинність, яка зосереджена в долинах річок і тальвегах балок. Порівняно з ліською та степовою рослинністю має невелику площу та на теперішній час найчастіше змінюється галофільними угрупованнями.

Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України є важливим аспектом збереження біорізноманіття.

На першому місці у справі збереження біорізноманіття стоїть охорона рослин, які утворюють середовище для існування інших організмів. Найважливішим серед цього є збереження рідкісних та зникаючих видів рослин, що передбачає реєстрацію видів і складання «Червоних книг» окремих країн і регіональних «Червоних списків». Існують Світовий і Європейський червоні списки рослин. Рідкісні види часто виконують унікальні ролі в своїх екосистемах, є невід'ємною частиною генетичного різноманіття, мають культурне значення для місцевих спільнот, відіграють важливу роль в науці та вивченні екосистем.

У Дніпропетровській області понад 40 років тому почалася робота з охорони рослинного світу.

Першим юридичним документом з охорони рослинності був список рідкісних та зникаючих рослин (54 види), затверджений рішенням Дніпропетровського облвиконкому від 09.10.1979 № 568.

У 1998 році був складений «Червоний список видів рослин Дніпропетровської області», затверджений Дніпропетровською обласною радою (рішення обласної ради від 12.06.1998 № 7.2/XXIII), який включав 338 судинних рослин. З них 22 види включені до Європейського Червоного списку, 56 видів - до Червоної книги України (1996), 260 видів рослин, які охороняються в Дніпропетровській області.

У 2011 році провідними науковими установами області в галузі вивчення біорізноманіття було створено видання: «Червона книга Дніпропетровської області. Рослинний світ». Це друге (після Донецької області) повномасштабне видання обласної Червоної книги рослин в Україні.

Вона є основою для охорони та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів рослинності, а також видів, що охороняються на регіональному рівні (Червоний список видів рослин і тварин Дніпропетровської області (рішення обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI).

У списку наведено 451 вид рідкісних та зникаючих рослин, що охороняються на території Дніпропетровської області.

Серед них - 16 видів занесені до Світового Червоного списку, 27 - до Європейського Червоного списку, 82 - до Червоної книги України.

Але ці види ретельно охороняються лише на території природного заповідника Дніпровсько-Орільський, Ботанічного саду Дніпропетровського національного університету та Криворізького ботанічного саду НАН України.

Збереження біорізноманіття в лісах забезпечується через мережу створених об'єктів природно-заповідного фонду, виділених пралісів, квазіпралісів та природних лісів, об'єктів Смарагдової мережі, особливо цінних для збереження ділянок, та шляхом врахування специфічних вимог щодо охорони конкретних видів та оселищ, як (і особливо) в межах наведених

об'єктів, так і поза їх межами. На сьогодні ділянки Природного заповідника «Дніпровсько-Орільський» належать до Смарагдової мережі Dniprovskoe reservoir – UA 0000093 і Dnirovsko-Orilskyi Nature Reserve-UA 000004 (CONVENTION ON THE CONSERVATION OF EUROPEAN WILDLIFE AND NATURAL HABITATS/Standing Committee 39th meeting Strasbourg, 3-6 December 2019 Updated list of officially adopted Emerald sites (December 2019), «Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі, Берн 1979).

2.6. Загальна характеристика тваринного світу

На території Дніпропетровської області (в тому числі Дніпровський район) зустрічаються 132 види тварин, занесених до Червоної книги України, з них круглих черв'яків – 1, кільчастих черв'яків – 2, членистоногих – 66, хордових – 63.

Фауна хребетних нараховує 384 види тварин. Їх сучасний вигляд сформований за рахунок лісових та гідрофільних видів. З лісовими ландшафтами пов'язані 47 % видів, із гідроценозами – 37 %, із степовими та польовими – 17 %, із населеними пунктами – 6 % видів тварин. Теріофауна включає 62 види (Булахов, Пахомов, 2006 р.).

У степових системах домінуюче положення займають мишоподібні гризуни, ховрах сірий, сліпак звичайний, заєць сірий, лисиця звичайна. У заплавах лісах – численний кріт європейський, бурозубка звичайна, вовк, ласка, куниця, кабан дикий.

На прикладі досліджень орнітофауни Присамар'я А.А. Губкін (1972) вказує на високу щільність розміщення птахів в умовах степових екосистем (до 6,4 ос./га). В.В. Стаховський наводить реєстр тієї ж території, до якого включено 240 видів птахів. У степовому Придніпров'ї А.А. Губкіним зареєстровано на гніздуванні 145 видів гніздових птахів (1972). Учений зауважує, що для степових ділянок характерні жайворонок польовий (*Alauda arvensis*), жовта трясогузка (*Motacilla flava*), перепілка (*Coturnix coturnix*).

Фауна амфібій степу налічує 10 видів (Булахов та ін., 2007), найхарактерніші серед яких - часничниця звичайна (*Pelobates fuscus*), ропуха зелена (*Bufo viridis*), жаба озерна (*Rana ridibunda*) та інші. У межах степового Придніпров'я також знайдено 11 видів рептилій (Булахов та ін., 2007).

Зарегулювання стоку більшості малих річок і Дніпра спричинило трансформацію екологічних комплексів риб і майже повну заміну реофільного комплексу лімнофільним. іхтіофауна за сучасними даними налічує 50 видів риб і круглоротих, що належать до 13 родин 7 фауністичних комплексів (Біологічний різноманіття ..., 2008).

У межах природного заповідника Дніпровсько-Орільський охороняються види тварин, занесених до Червоної книги України, а також ті, що підпадають під дію міжнародних договорів. Збільшення чисельності деяких охоронюваних видів тварин пов'язано як із удосконаленням заходів з охорони, так і з наданням статусу охорони новим видам у кожній наступній редакції Червоної книги України.

Як відомо, головною особливістю фауни є її динамічність, що визначається можливостями та історично сформованими особливостями її видів до зміни свого місця у просторі і надзвичайно динамічній структурі угруповань у часі. На відміну від інших груп живих організмів, тварини активно переміщуються у просторі, змінюючи своє положення відповідно до змін факторів середовища та змін ресурсів. Тому всі заходи і програми щодо охорони фауни повинні враховувати цю її особливість, яка виявляється як в сезонних циклах, так і в багаторічних (при тому доволі стрімких) змінах ареалів, у міграціях, інвазіях, хвилях чисельності тощо. Сезонні та багаторічні зміни локальних угруповань вимагають розробки динамічної системи охорони біорізноманіття загалом і раритетних видів зокрема.

Питання збереження біорізноманіття включені до програми. Аналіз лаїчних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області.

Таблиця 21. Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (особин)

Види мисливських тварин	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Козуля	5060	4832	7383
Кабан	1305	1214	1861
Лось	0	0	0
Заєць-русак	97516	96486	112019
Ондатра	1098	1098	1416
Лисиця	1831	1868	5926
Вовк	64	50	188
Єнотовидний собака	379	454	603
Борсук	542	535	893
Видра	0	0	0
Куниця Кам'яна	128	128	179
Куниця лісова	412	412	556
Тхір чорний	30	30	0

2.7. Відходи

Дніпровський район - один з найбільш промислово розвинених районів області. На території району щороку утворюється 1500-1600 тис. тонн відходів. Найбільшу частку утворення відходів становлять пусті породи від гірничо-видобувних робіт, відходи чорних металів, інші мінеральні відходи, змішані та недиференційовані матеріали, а також відходи згоряння.

За попередніми даними Головного управління статистики у Дніпропетровській області (в тому числі Дніпровський район) на підприємствах області протягом 2023 року утворилося 131070,685 тис. тонн відходів. Із загального обсягу утворених відходів 16,359 тис. тонн становлять відходи I-III класів небезпеки, 35472,015 тис. тонн (близько 27 %) – обсяг відновлених відходів, 0,452 тис. тонн – спалено, у тому числі з метою одержання енергії, 69976,564 тис. тонн – видалено та направлено в сховища організованого складування (поховання).

Найбільшу частку утворення відходів у 2023 році становлять інші мінеральні відходи, змішані та недиференційовані матеріали, хімічні відходи, а також побутові та подібні відходи згоряння.

Крім того, великою проблемою для району є боротьба з несанкціонованими сміттєзвалищами. Через неналежну систему управління твердими побутовими відходами (ТПВ) в населених пунктах, як правило у приватному секторі, відсутністю системи окремого збирання, сортування ТПВ велика кількість ТПВ в районі потрапляє на несанкціоновані, неконтрольовані сміттєзвалища.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2024 № 1353-р затверджено Національний план управління відходами до 2033 року, який закладає основу для розробки протягом одного року Регіонального плану управління відходами (наявний Регіональний план управління відходами Дніпропетровської області до 2030 року розроблено в рамках попереднього Закону України «Про відходи», що втратив чинність 09.07.2023).

Таблиця 22. Динаміка основних показників управління відходами I-IV класів небезпеки (тис.т)*

№ з/п	Показники	2022 рік*	2023 рік*	2024 рік*
1	Утворено	139916,72	131070,7	174318,8
2	Одержано від інших підприємств	2528,3	-	-
3	Спалено	14,5	0,452	0,286
3.1	у тому числі з метою отримання енергії	14,4	0,439	-
4	Використано (утилізовано)	54167,2	35472,0	26097,4
5	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	64324,2	69976,6	86165,6
6	Передано іншим підприємствам - для утилізації - для видалення	2888,5	-	-
7	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	-	-	-

*Попередні данні Головного управління статистики у Дніпропетровській області. Інформація сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів, в тому числі Дніпровського району

Таблиця 23. Підприємства – основні накопичувачі промислових відходів
(за даними статзвітності № 1-відходи)

№ з/п	Підприємство	Найменування відходу	Накопичено відходів станом на початок звітного періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2024 рік (звітний), т	Накопичено відходів станом на кінець звітного року, т	Місце накопичення відходів, т
1	Відокремлений підрозділ “Придніпровська теплова електрична станція” АТ “ДТЕК Дніпроенерго”	Летка зола вугільна	33 844 047,509	117 606,434	33 959 809,943	МВВ “Золовідвал в балці Західна”
		Донна зола, шлак і котловий пил (за винятком котлового пилу, зазначеного в 10 01 04)	719785,031	29204,968	748989,999	МВВ “Шлако-накопичувач протоці р.Шиянка”
		Насичені або відпрацьовані іонообмінники	46,365	-	46,365	МВВ “Золовідвал в балці Західна”
		Розчини та шлами від регенерації іонообмінних смол	19328,824	334,100	19662,924	МВВ “Золовідвал в балці Західна”
		Шлами від очищення (освітлення) води (шлам освітлювачів ХВО)	13818,318	257,410	14075,728	МВВ “Золовідвал в балці Західна”
		Шлами від очищення (освітлення) води (шлам НФС питної води)	30,208	1,333	31,541	МВВ “Золовідвал в балці Західна”
		Інші відходи цієї підгрупи (шлами, що утворюються від процесу очищення газу)	95,279	1,196	96,475	МВВ “Золовідвал в балці Західна”
		Відпрацьоване активоване вугілля	54,059	-	54,059	МВВ “Золовідвал в балці Західна”
		2	ПрАТ “Дніпровський металургійний завод”	20 01 21* Люмінесцентні лампи та інші ртутьвмісні відходи (ртутьвмісні лампи б/в)	-	0,1365

	20 01 21* Люмінесцентні лампи та інші ртутьвмісні відходи (прилади б/в)	-	0,00024	-	-
	16 06 01* Свинцеві батареї	0,0989	0,1965	0,2954	У вентиляв ному приміщенні з обмеженим доступом людей в не розібраному
	13 02 08* Інші моторні, індустріальні та мастильні оливи (відходи нафтопродуктів)	-	0,000	-	-
	13 05 08* Суміші відходів камер пісковловлювачів і масловідокрем лювачів (шлам мийки автотранспорту)	-	0,730	-	-
	15 02 02* Абсорбенти, фільтрувальні матеріали (включаючи оливні фільтри інакше не зазначені), обтиральне ганчір'я та захисний одяг, забруднені небезпечними речовинами (фільтра відпрацьовані)	-	0,010	-	-
	15 02 02* Абсорбенти, фільтрувальні матеріали (включаючи оливні фільтри інакше	-	0,140	-	-
	обтиральне ганчір'я та захисний одяг, забруднені небезпечними речовинами (тирса промаслена)				

	15 02 02* Абсорбенти, фільтрувальні матеріали (включаючи оливні фільтри інакше не зазначені), обтиральне ганчір'я та захисний одяг, забруднені небезпечними речовинами (ганчір'я промаслене)	0,030	0,178	-	-
	12 01 10* Синтетичні мастильно- охолоджувальні рідини для машинного оброблення (осад MOP)	-	0,000	-	-
	16 05 06* Лабораторні хімікати, що складаються з небезпечних речовин або містять їх, включаючи суміші лабораторних хімікатів	-	0,023	-	-
	15 01 10* Упаковка, що містить залишки або забруднена небезпечними речовинами (хім.тара)	-	0,053	-	-
	16 01 03 Відпрацьовані шини	-	0,000	-	-
	17 05 08 Дорожній баласт (щебінь) інший, ніж зазначений за кодом 17 05 07 (баласт ж/д колій)	-	0,000	-	-
	17 02 01 Деревина (шпали відпрац. дерев.)	-	2,880	-	-

16 01 12 Гальмівні колодки інші, ніж зазначені за кодом 16 01 11 (гальмівні накладки відпр.)	-	0,000	-	-
16 01 99 Інші відходи цієї групи (повітряні фільтри відпр.)	-	0,450	-	-
10 02 02 Шлак неперероблений (доменний вогнерідинний шлак)	-	0,000	-	-
10 09 03 Шлак процесу лиття (ливарний) (шлаки ливарного виробництва)	-	0,000	-	-
10 02 02 Шлак неперероблений (сталеплавильний шлак)	-	0,000	-	-
10 02 08 Тверді відходи оброблення (очищення) газів інші , ніж зазначені за кодом 10 02 07 (пил ГОУ)	-	0,000	-	-
10 02 02 Шлак неперероблений (шлаки рекуперативних колодязів)	-	0,000	-	-
10 09 08 Ливарні форми і формувальні суміші, які використовували ся, інші, ніж зазначені за кодом 10 09 07 (суміші формувальні)	-	29,240	-	-

1611 06 Відходи футеровки та вогнетривів від неметалургійних процесів інші, ніж зазначені за кодом 16 11 05 (кислототривка цегла)	-	0,000	-	-
16 11 04 Інші відходи футеровки та вогнетривів від металургійних процесів інші, ніж зазначені за кодом 16 11 03 (вогнетриви відпрац.)	-	14,400	-	-
12 01 13 Відходи зварювального виробництва (огарки, флюсові шлаки)	-	0,961	-	-
12 01 99 Інші відходи цієї підгрупи (пил абр. мет.)	-	0,029	-	-
12 01 21 Відпрацьовані шліфувальні тіла та шліфувальні матеріали інші, ніж зазначені за кодом 12 01 20 (абр.кола)	-	0,000	-	-
03 01 05 Тирса, стружка, обрізки, деревина, ДСП і шпон інші, ніж зазначені в 03 01 04 (відходи деревини)	-	0,190	-	-
17 06 01* Ізоляційні матеріали, що містять азбест (відходи пароніту)	-	0,3115	-	-
17 06 01* Ізоляційні матеріали, що містять азбест (сальникова набивка та азбестові шнури)	-	0,069	-	-

17 02 04* Деревина, скло та пластмаси, що містять або забруднені небезпечними речовинами (відпрац. хордова насадка)	-	0,000	-	-
19 09 06 Розчини та шлами від регенерації іонообмінних смол (осад ХВО)	-	0,000	-	-
10 13 04 Відходи випалу та гашення вапна (недопал вапна)	-	0,000	-	-
10 02 12 Відходи від оброблення (очищення) охолоджувальної води інші, ніж зазначені за кодом 10 02 11 (шлам відстійника розливних машин)	-	0,000	-	-
19 09 06 Розчини та шлами від регенерації іонообмінних смол (осад соляних розчинів)	-	1,040	-	-
19 12 04 Пластмаси і гума (відходи гумові)	-	0,651	-	-
20 03 01 Змішані побутові відходи	-	99,264	-	-
17 09 04 Змішані відходи будівництва і знесення будівель інші, ніж зазначені за кодами 17 09 01, 17 09 02, 17 09 03	-	58,540	-	-
20 03 06 Відходи від очищення стічних вод (мул дощовий)	-	0,000	-	-

20 01 01 Папір і картон (макулатура)	-	1,720	-	-
15 01 02 Пластмасова упаковка (відпрацьована полімерна тара)	-	0,000	-	-
20 01 02 Скло (бій скла хімічного)	-	0,094	-	-
20 01 99 Інші відходи цієї групи (світлодіодні лампи)	-	0,305	-	-
20 01 36 Відходи електричного та електронного обладнання інші, ніж зазначені за кодами 20 01 21, 20 01 23 і 20 01 35 (оргтехніка)	0,200	0,832	0,100	Тимчасове зберігання на матеріальному складі до подальшої передачі на утилізацію (відповідно до вимог ДСТУ 4462.3.01:2006)
20 01 36 Відходи електричного та електронного обладнання інші, ніж зазначені за кодами 20 01 21, 20 01 23 і 20 01 35 (побутова техніка)	-	0,000	-	-
18 01 03* Медичні відходи	-	0,004	-	-
15 02 03 Абсорбенти, фільтрувальні матеріали (включаючи оливні фільтри інакше не	-	1,020	-	-
15 02 03 Абсорбенти, фільтрувальні	-	0,620	-	-

	матеріали (включаючи оливні фільтри інакше не зазначені), обтиральне ганчір'я та захисний одяг інші, ніж зазначені за кодом 15 02 02 (спецвзуття відпрацьовані)				
	20 01 39 Пластмаса (ЗІЗ)	-	0,071	-	-
	17 06 04 Ізоляційні матеріали інші, ніж зазначені за кодами 17 06 01 і 17 06 03 (відходи електроізоляційні)	-	0,488	-	-
	17 06 04 Ізоляційні матеріали інші, ніж зазначені за кодами 17 06 01 і 17 06 03 (відходи теплоізоляційні)	-	0,000	-	-
	10 02 99 Інші відходи цієї підгрупи (відходи електродів електропечей)	-	0,070	-	-
	15 02 03 Абсорбенти, фільтрувальні матеріали (включаючи оливні фільтри інакше не зазначені), обтиральне ганчір'я та захисний одяг інші, ніж зазначені за кодом 15 02 02 (рукавні фільтри)	-	0,000	-	-
	15 01 02 Пластмасова упаковка (плівка)	-	0,668	-	-

5	КП “Дніпро-водоканал” ДМР	Мул	240770,73	2101,75	242872,48	Муловідвал, поля ком-постування, мулові майданчики
		Пісок	39519,79	1206,61	40726,40	Муловідвал, піскові майданчики

Таблиця 24. Витрати на охорону навколишнього природного середовища по територіях територіальних громад Дніпровському району у 2024 році

(у фактичних цінах; тис.грн)

	Усього	У тому числі		
		капітальні інвестиції		поточні витрати
		усього	з них витрати на капітальний ремонт	
Дніпропетровська область	13227740,5	3288452,7	160982,5	9939287,8
Дніпровська	1481620,3	20854,6	8903,1	1460765,7
Любимівська	358,7	-	-	358,7
Ляшківська	-	-	-	-
Могилівська	898,1	-	-	898,1
Новоолександрівська	16085,6	-	-	16085,6
Обухівська	13250,8	-	-	13250,8
Петриківська	20315,1	1545,5	-	18769,6
Підгородненська	531,9	-	-	531,9
Святовасилівська	-	-	-	-
Слобожанська	14650,4	-	-	14650,4
Солонянська	5259,6	-	-	5259,6
Сурсько-Литовська	9,4	-	-	9,4
Царичанська	5420,3	3,5	-	5416,8
Чумаківська	87,5	-	-	87,5

2.8. Демографічна ситуація та стан здоров'я населення

Висока концентрація найбільш екологічно-небезпечних галузей промисловості на території району обумовлює віднесення Дніпропетровської області (в тому числі Дніпровський район) до одного із найбільш техногенно навантажених регіонів України, що в свою чергу віддзеркалюється на демографічних показниках. Демографічна ситуація в районі має регресивний характер.

Згідно даних на офіційному веб-сайті Головного управління статистики, чисельність наявного населення за 2022 рік зменшилася на 1,5 % (на 45,6 тис. осіб) і на 01.01.2022 склала 3093,2 тис.осіб, що пояснюється, у першу чергу, природним скороченням населення.

Дніпровський район - один з найбільш економічно розвинених в області, характеризується вигідним географічним положенням, багатими природними ресурсами, потужним промисловим та науковим потенціалом,

розвинутим сільськогосподарським виробництвом, високим рівнем розвитку транспорту і зв'язку.

Згідно адміністративно-територіального устрою до складу Дніпровського району входить 17 територіальних громад, які включають в себе 234 населених пунктів.

Демографічна ситуація в районі має регресивний характер. У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України інформація стосовно демографічної ситуації в районі відсутня.

Так, чисельність наявного населення району станом на 01.01.2020 склала 1 153,3 тис. осіб, що зменшення у першу чергу, пояснюється, природним скороченням населення на 11,1 тис. осіб (народилося 7,597 тис. осіб, померло 18,685 тис. осіб).

Таблиця 25. Демографічна ситуація району

*	Населення	Площа ¹	Щільність населення, осіб на 1 км
Дніпровський район	83 550	1,41	59,3
Петриківський район	24 186	0,93	26,0
Солонянський район	36 949	1,73	21,4
Царичанський район	25 731	0,90	28,6
м.Дніпро	983 515	0,41	2398,8

відповідно до адміністративно-територіального устрою, який діяв до набрання чинності постановою Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів»)

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2023 № 174 «Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я» в області розпорядженням голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації від 25.07.2023 затверджена спроможна мережа закладів охорони здоров'я Дніпропетровського госпітального округу з 7 госпітальних кластерів. Мережа складається з 7 надкластерних закладів, 16 кластерних закладів, 19 загальних закладів, 6 станцій екстреної медичної допомоги (36 підстанцій ЕМД та 59 пунктів постійного базування), 67 закладів первинної медичної допомоги.

У Дніпровському кластері статус кластерного закладу охорони здоров'я спроможної мережі отримали п'ять лікарень Дніпровської міської ради та одна лікарня Слобожанської селищної ради. Статус загального закладу охорони здоров'я спроможної мережі отримала одна лікарня Дніпровської міської ради та лікарні Солонянської та Царичанської селищних рад.

Заклади охорони здоров'я Дніпровського району, охоплені госпітальним округом, залишатимуться у власності і підпорядкуванні територіальних громад району, а підтримка на місцевому рівні залежить виключно від раціонального та відповідального визначення пріоритетів очільників громад та спрямована на задоволення потреб населення у первинній та вторинній медичній допомозі.

Послуги первинної медичної допомоги надають 19 КНП «ЦПМСД» (комунальних некомерційних підприємств «Центрів первинної медико-санітарної допомоги»).

Послуги вторинної/спеціалізованої медичної допомоги населенню надають 10 лікарень - 6 МКЛ (міських клінічних лікарень) та 4 ЦЛ (центральні лікарні) селищних рад, 1 міська стоматологічна поліклініка. Скорочення міських лікарень відбулось на підставі рішень Дніпровської міської ради про реорганізацію шляхом об'єднання 4 лікарень.

На території району функціонує 66 міських та 46 районних АЗПСМ (амбулаторій загальної практики сімейної медицини), 20 ФАПів та виїзні медичні мобільні бригади.

Пріоритетне направлення в роботі лікарів амбулаторної служби – профілактичне, спрямоване на зниження ризиків розвитку серцево-судинних захворювань, смертність від яких знаходиться на першому місці у всьому світі.

Надання екстреної медичної допомоги забезпечує 6 підстанцій Дніпровської станції екстреної медичної допомоги та 20 пунктів базування по місту, у т.ч. – 8 по територіальним громадам району.

Кількість лікарських бригад екстреної медичної допомоги у Дніпрі - 25, одна з них лікарська бригада обслуговує м. Підгородне та 47 фельдшерських бригад, зокрема 8 працюють у віддалених громадах району на місцях постійного базування.

Кількість населення та популяційні зміни характеризуються досить низьким рівнем природного приросту населення та високим рівнем абортів, значення якого складає 7,4 на 1000 жінок фертильного віку (національне значення 4,5 відповідно).

Стосовно основних факторів ризику, що можуть впливати на здоров'я населення, область характеризується значним показником низького рівня живонароджених із масою тіла менше 2500 г – 67,3 на 1000 живонароджених, в порівнянні із загальнонаціональним значенням 61,1 на 1000 живонароджених. Показник малюкової смертності 8,4 на 1 тис. народжених живими проти 5,7 за 2022 рік (збільшення на 47,4%).

За останні десятиліття неінфекційні захворювання набули масштабів пандемії. Показники поширеності та смертності від цих хвороб набагато перевищували середньоєвропейські.

Серед неінфекційні захворювань (НІЗ) провідну роль відіграють серцево-судинні захворювання, цукровий діабет, хронічні респіраторні та онкологічні захворювання, психічні розлади. НІЗ є однією з основних причин інвалідності та смертності у всьому світі. Найбільших втрат від НІЗ зазнають країни з низьким та середнім рівнями економічного розвитку, до яких належить і Україна.

У 2018 році було відмінено статистичну форму звітності №12 МОЗ України для збору інформації по захворюваності та поширеності НІЗ, на цей час дані щодо цих показників є недоступними як на рівні держави, так і в розрізі регіонів, що ускладнює розуміння ситуації, крім окремих показників онкологічної служби: захворюваність на онкологічні хвороби становить 355,9 на 100 тис. населення, Україна – 268,1; показник занедбаності - 75,1 на 100 тис. населення, виявлення при профоглядах – 10,1 %.

Таблиця 26. Інфекційні захворюваності за 2022-2024 роки по Дніпровському району

	Абсолютні показники			Інтенсивні показники		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Нозологія						
Шигельоз	2	0	1	-	-	-
Сальмонельозні інфекції	16	20	14	13,15	16,44	11,5
ГКІ	179	198	258	147,14	162,76	212
Туберкульоз органів дихання	8	29	42	6,58	23,84	34,5
Інфекційний мононуклеоз	-	1	2	-	0,82	1,6
Гострий вірусний гепатит	4	4	2	3,2	3,2	1,6
Хронічний вірусний гепатит	18	24	23	14,8	19,73	18,9
Кашлюк	-	-	4	-	-	4,63
Хвороба Лайма	7	8	5	5,75	6,58	4,1
Лептоспіроз		1	1		0,82	0,82
Педикульоз	4	23	11	3,29	18,91	9,04
Короста	4	7	10	3,29	5,75	8,2
Укуси та інші ушкодження	159	221	272	130,6	181,7	223,6

Аналізуючи показники захворюваності можна зробити висновок, що епідситуація з інфекційної захворюваності в цілому залишається напруженою. Відмічається тенденція до зростання сальмонельозів, гострих кишкових інфекцій, гострих та хронічних вірусних гепатитів, інфекційного мононуклеозу, кашлюку, хвороби Лайма, лептоспірозу, корости, епідпаротиту.

З 2022 року в межах Дніпропетровської області, в тому числі в м. Дніпро та Дніпровському районі здійснюється виконання проекту з епідеміологічного нагляду за SARS-CoV-2 та іншими збудниками інфекційних хвороб вірусної етіології в господарсько-побутових стічних водах на станціях аерації КП «Дніпроводоканал».

Таблиця 27. Спалахи зареєстровані в м.Дніпро за 2022-2024 роки

	Абсолютні показники		
	2022р.	2023р.	2024р.
ВСЬОГО	8	9	3
Із них, викликані			
COVID-19	5	8	-
Сальмонелою	1	-	-
Ротавірусом	1	-	-
Норовірусом	1	-	2
Протеєм	-	1	-
Бактеріальна кишкова інфекція неуточнена	-	-	1

Відповідно до електронно-статистичної програми «УкрВак 08» рівень імунізації в м. Дніпро по державним закладам охорони здоров'я за 8 місяців 2025 року при необхідному рівні не нижче 64 % від запланованих осіб.

Таблиця 28. Про виконання обсягів щеплень за 8 місяців 2025 року

	Проти туберкульозу (БЦЖ)	Проти поліомієліту	Проти дифтерії, капліуов та правця	Проти дифтерії та правця	Проти гемофільної інфекції	Проти кору, епідемічного паротиту, краснухи	Проти гепатиту В
До 1 року	63,0%	66,5%	67,7%	-	61,2%	-	61,4%
1 рік	-	-	-	-	57,1%	65,0%	-
1 рік і старше року	46,2%	62,5%	82,3%	-	61,8%	-	63,4%
18 місяців	-	65,3%	72,6%	-	-	-	-
Старше 2 роуів	-	79,9%	95,9%	-	-	81,0%	-
6 років	-	72,2%	-	60,8%	-	72,9%	-
Старше 6 років	-	77,3%	-	69,0%	-	-	-
2 доза 7 років	-	-	-	62,3%	-	-	-
7 років +	-	-	-	105,0%	-	100,7%	-
14 років	-	68,0%	-	-	-	-	-
Старше 14 років	-	72,3%	-	64,6%-	-	-	-
16 років	-	-	-	64,4%	-	-	-
Старше 16 років	-	-	-	83,1%	-	-	-
Дорослі	-	-	-	66,0%	-	-	-

За наявності вакцинами дещо гірші показники відзначаються по охопленню дітей у віці 6 років АКДП (60,8%) 2 доза АДП-м 7 років і старше (62,3%), геп В до року (61,4%) та хагалом по вакцинації проти гемофільної інфекції показники дещо занижені: Ніб до року (57,1%), Ніб 1 рік і старше (61,8%) та гепВ в 1 рік і старше (52,9%).

2.9. Ймовірні зміни стану здоров'я населення, якщо ДДП не буде затверджено

Виконання всіх заходів та документів державного планування (ДДП) забезпечить послаблення можливого впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я населення. З метою підвищення доступності, ефективності та якості медичного обслуговування населення Програмою заплановані заходи щодо будівництва, реконструкції та капітального ремонту лікарняних закладів. У разі, якщо Програму не буде затверджено, всі заходи і проєкти ДДП не будуть комплексними, інтегрованими та ефективними, адже інерційний характер розвитку ситуації в економіці та соціальному житті регіону сприятиме накопиченню екологічних проблем, серед яких значна амортизація комунального обладнання та незадовільний стан інфраструктури, що можуть нести загрози техногенного характеру. Більш того, може виникнути кумулятивний ефект з проблем, що ускладнить існуючу екологічну ситуацію.

Особливу загрозу становитиме проблема накопичення та утилізації твердих побутових та промислових відходів, підвищиться ризик використання небезпечних технологій утилізації ТПВ та будівництва небезпечних об'єктів

та підприємств, викиди яких можуть погіршити якість атмосферного повітря, поверхневих та підземних водних ресурсів, земельних ресурсів та ґрунтів, а це, в свою чергу, може підвищити ризик виникнення новоутворень і хвороб органів дихання у населення, призвести до зниження біорізноманіття тощо.

РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік визначає пріоритетні напрями економічного і соціального розвитку, враховує екологічні завдання районного рівня в інтересах ефективного, стабільного соціально-економічного розвитку та підвищення якості життя населення.

Програма передбачає розвиток базових галузей економіки та інфраструктури життєзабезпечення та охоплює усі види господарської діяльності: промисловий, агропромисловий і транспортний комплекси, енергозбереження та енергоефективність, паливо-енергетична галузь, житлово-комунальне господарство та комунальну інфраструктуру, соціальне забезпечення, освіту, охорону здоров'я, фізичну культуру та спорт; культуру і туризм, охорону навколишнього природного середовища.

Стан довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я в Дніпропетровській області (в тому числі і по Дніпровському району): детально проаналізовані у попередньому розділі звіту про стратегічну екологічну оцінку проекту Програми. Сама Програма не має безпосереднього впливу на довкілля та умови життєдіяльності населення, оскільки вона лише консолідує заходи, передбачені в рамках реалізації інших міських програм. Впровадження заходів Програми не змінить поточний стан довкілля та умов життєдіяльності, який прогнозується на основі попередніх даних.

Військова агресія російської федерації проти України, що почалася у 2022 році, стала масштабним викликом як для Дніпровського району, так і для всієї країни. Ця агресія вплинула на всі сектори економіки, фінансову спроможність суб'єктів підприємницької діяльності, загальний стан населених пунктів, включаючи екологічний стан і умови життєдіяльності населення. Військові дії, обстріли району та інші форми агресії призвели до додаткового забруднення довкілля, руйнування інфраструктури та погіршення умов життя.

Через військову агресію російської федерації існує ризик значного погіршення всіх розглянутих показників (флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, води, повітря, ландшафту, безпеки населення та його здоров'я, тощо). Військові дії та обстріли населених пунктів можуть мати непередбачувані наслідки для довкілля, які важко прогнозувати та не є метою даного документа. Ці аспекти повинні бути ретельно проаналізовані після завершення військових дій відповідними спеціалістами.

Реалізація заходів та проєктів, що визначені Програмою, спрямована на усунення та пом'якшення дії чинників, шкідливих для навколишнього природного середовища та здоров'я населення, забезпечення екологічної безпеки, відтворення та підтримання у належному стані природних ресурсів району.

Стратегічна екологічна оцінка Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік здійснюється з метою забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я.

За кожним пріоритетним напрямком Програми розробляється низка заходів і проєктів, частина з яких, відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» підлягає оцінці впливу на довкілля. Відповідно до частини першої статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної пунктом 13 частини 3 статті 3.

SWOT-аналіз є дієвим інструментом для прийняття стратегічних, коротко- та довгострокових управлінських рішень щодо подальшого удосконалення ДДП з урахуванням регіональних особливостей.

Виявлені при проведенні SWOT-аналізу слабкості, можливості і загрози можуть бути використані при прийнятті стратегічних, коротко- та довгострокових управлінських рішень.

Таблиця 29. Оцінка ймовірного впливу ДДП на довкілля відповідно до контрольного переліку

Сильні сторони

1. Наявність комфортних фізико-географічних умов, комфортних для проживання людини.
2. Комфортність кліматичних умов території району.
3. Розгалужена мережа водних об'єктів та висока забезпеченість району водними ресурсами.
4. Наявність природних ресурсів.
5. Наявність унікальних ландшафтів.
6. Інвестиційна привабливість.
7. Наявність працездатного населення.
8. Значний досвід районної екологічної політики, розроблення та реалізація природоохоронних програм на районному рівні.
9. Досвід виховання екологічної

Слабкі сторони

1. Невизначеність, в якій перебуває Україна та Дніпровський район зокрема у зв'язку з військовою агресією з боку російської федерації.
2. Значне техногенне навантаження на довкілля (забруднення водних об'єктів та атмосферного повітря, погіршення стану змель), зокрема:
 - наявність потенційно небезпечних виробництв, велика кількість підприємств забруднювачів;
 - наявність стихійних сміттєзвалищ побутових відходів;
 - накопичення великої кількості промислових відходів;
 - забруднення водою скидами підприємств, замулення та засмічення водних об'єктів;
 - незадовільний стан очисних

свідомості дітей та юнацтва, інформаційного забезпечення населення.

10. Наявність екологічних громадських організацій та спілок, а також активних зоозахисних волонтерських організацій.

Можливості

1. Створення рекреаційних зон на основі зелених насаджень та водних об'єктів району сприятиме покращенню мікро клімату та запобігатиме негативним наслідкам змін клімату, підвищить показники якості населення його здоров'я.
2. Функціонування автоматизованої системи моніторингу довкілля.
3. Формування системного підходу до поводження з відходами в районі, зокрема:
 - удосконалення та впровадження системи роздільного збору та

споруд.

3. Недостатня кількість сучасної інфраструктури поводження з побутовими та промисловими відходами (сортувальні станції, сміттєпереробні заводи, підприємства з утилізації, знешкодження відходів), недостатньо розвинута система роздільного збору сміття.

4. Застарілість системи каналізацій та очисних споруд призводить до утворення неконтрольованих побутових стоків.

5. Необлаштованість рекреаційних зон, зон короткочасного відпочинку, нестача зон довготривалого відпочинку та лікування і оздоровлення населення.

6. Недостатнє використання сучасних технологій для зменшення впливів на довкілля на промислових підприємствах.

7. Неєфективне управління у сфері поводження з відходами на рівні органів місцевого самоврядування.

8. Подекуди незадовільний стан дорожнього покриття сприяє підвищеному рівню викидів автотранспортом, акустичному та шумовому забрудненню.

Загрози

1. Продовження військових дій в Україні та Дніпровського району зокрема
2. Зміна клімату.
3. Погіршення демографічної ситуації (природне та міграційне скорочення).
4. Погіршення стану довкілля внаслідок незбалансованого природокористування;
5. Погіршення стану здоров'я населення внаслідок забруднення довкілля в т.ч. від військових дій.
6. Сміттєзвалища у межах села є джерелом забруднення ґрунтів.

сортування;

- будівництво інфраструктурних об'єктів з сортування та комплексної переробки відходів тощо.

4. Формування та збільшення обсягів зелених насаджень спеціального призначення (у межах санітарних зон) запобігатиме поширенню викидів.

5. Встановлення прибережних захисних смуг водойм.

6. Стимулювання енергоефективності у виробництві та житлово-комунальній сфері.

7. Впровадження енергоощадних технологій та використання відновлюваних джерел енергії.

8. Подальший розвиток екологічного управління.

9. Збільшення кількості та площі об'єктів природно-заповідного фонду.

7. Господарювання в межах ПЗС та ОЗ.

8. Підвищення цін на енергоносії.

9. Недостатнє фінансування окремих галузей задля економічного розвитку.

10. Нестабільна економічна та політична ситуація в країні.

11. Нестабільність національної валюти.

12. Нестабільність національної валюти.

Використовуючи статистичні матеріали дослідження соціально-економічного стану району та результати опитування населення району сформовано SWOT-матрицю, яка дозволяє виявити взаємозв'язки між «внутрішніми» (сильні та слабкі сторони) та «зовнішніми» (можливості та загрози) факторами, що мають стратегічне значення для Дніпровського району. Саме ці взаємозв'язки дозволяють сформулювати порівняльні переваги, виклики й ризики, які є основою для стратегічного вибору - формулювання стратегічних та операційних цілей розвитку району на довгострокову перспективу і реалізація якої розпочнеться у 2026 році.

Таблиця 30. Оцінка ймовірного впливу ДДП на довкілля відповідно до контрольного переліку

№	Чи може виконання ДДП спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення стану
		Так	Ймовірний	Ні	
Атмосферне повітря					
1	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?			*	+/-
2	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?		*		+/-
3	Погіршення якості атмосферного повітря?			*	-
4	Появу джерел неприємних запахів?		*		+/-
5	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?			*	-
Водні ресурси					
6	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води?			*	-
7	Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)?		*		+
8	Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти?			*	-
9	Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню?			*	+/-
10	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?		*		-
11	Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)?		*		-
12	Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?		*		+/-
13	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок району?			*	-
14	Зміни напряму або швидкості потоків підземних вод?			*	-
15	Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?			*	-

16	Забруднення підземних водоносних горизонтів?			*	-
Поводження з відходами					
17	Збільшення кількості твердих побутових відходів?			*	+
18	Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки?			*	+
19	Збільшення кількості відходів I - III класу небезпеки?			*	
20	Спорудження екологічно небезпечних об'єктів поводження з відходами?			*	
21	Утворення або накопичення радіоактивних відходів?			*	
Земельні ресурси					
22	Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару?			*	-
23	Посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів?			*	-
24	Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу?			*	-
25	Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури?			*	-
26	Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель?			*	
27	Виникнення конфліктів між ухваленими завданнями ДДП та цілями місцевих громад?			*	
Біорізноманіття та рекреаційні зони					
28	Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?			*	-
29	Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві?			*	-
30	Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь в цілому?			*	+
31	Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин?			*	+/-
32	Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей?			*	+/-
33	Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини?			*	+/-

34	Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)?			*	+/-
Населення, інфраструктура					
35	Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території?			*	+/-
36	Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі?			*	
37	Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему, зміни в структурі транспортних потоків?		*		+/-
38	Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень?	*			+/-
39	Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги?			*	+
40	Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей?			*	-
Екологічне управління та моніторинг					
41	Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?			*	-
42	Погіршення екологічного моніторингу?			*	-
43	Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?		*		+/-
44	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?			*	-
Інше					
45	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів? Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?		*		-
46	Значне збільшення обсягів споживання палива або енергії?			*	-
47	Суттєве порушення якості природного середовища?			*	+
48	Появу можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому?			*	-

49	Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей?			*	+/-
----	---	--	--	---	-----

* “•” – так, “+” – може спричинити; “-” – не може спричинити;

“+/-” – однозначно встановити не можливо.

Керуючись стратегічними й оперативними цілями та на основі оцінок, представлених в таблицях, можна зробити такі висновки щодо ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми:

Забруднення атмосферного повітря викидами автотранспорту та промислових підприємств

Однією з найважливіших екологічних проблем Дніпровського району є забруднення атмосферного повітря. Серед основних джерел забруднення атмосфери - пересувні джерела, з яких на першому місці знаходиться автотранспорт, а також підприємства енергетики, підприємства будівельної індустрії, машинобудівної, хіміко-фармацевтичної, харчової промисловості.

Загалом Програма орієнтована на розв'язання цієї проблеми. Програма не передбачає створення нових підприємств із значними обсягами викидів, водночас, існуючими підприємствами регіону плануються заходи, спрямовані на модернізацію виробництва, впровадження ресурсозберігаючих технологій тощо. Зменшенню викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел може сприяти поліпшення стану дорожньо-транспортної інфраструктури.

Викиди забруднюючих речовин від автотранспорту з року в рік зростають та негативно впливають на якість атмосферного повітря в районі. Частка автомобілів, які експлуатуються в населених пунктах району, далекі від довершеності, вони здебільшого не відповідають міжнародним стандартам щодо екологічної безпеки. Пальне автомобілісти використовують неякісне, двигуни зазвичай фізично застарілі. Як результат - екологічне становище далеке від належного.

Забруднення атмосферного повітря в Дніпровському районі від автотранспорту обумовлено такими факторами:

- постійне нерегульоване збільшення кількості автотранспорту, в тому числі транзитного вантажного;

- невідповідність якості палива європейським стандартам; щільність забудови в центральних районах м. Дніпра; повільний розвиток мережі транспортних розв'язок і автошляхів; відсутність замкненої кільцевої дороги навколо міста; недосконалість управління дорожнім рухом; недостатньо розвинена законодавча та юридична база у галузі ефективного регулювання управління автотранспортом;

- відсутність механізмів впливу на зменшення забруднення довкілля автотранспортом. Автомобілі викидають разом з відпрацьованими газами, випаровуванням паливо-мастильних матеріалів близько 200 компонентів

забруднюючих речовин, які мають токсичний, мутагенний, наркотичний та інший вплив на живі організми.

Основним токсичним інгредієнтом, яким забруднюється повітря під час експлуатації автомобільного транспорту, є оксид вуглецю (близько 80 %). Викиди автотранспортних засобів особливо небезпечні тому, що здійснюються у безпосередній близькості від тротуарів у зоні активного пішохідного руху. Крім забруднення атмосферного повітря, міський транспорт та його супутня інфраструктура є головними забруднювачами водних об'єктів та ґрунтів нафтопродуктами.

Насамперед, це стосується відкритих автостоянок, гаражних кооперативів і автозаправних станцій, які не обладнано локальними очисними спорудами дощових стоків, пунктів розвантаження паливно-мастильних матеріалів на території річкового порту та автотранспортних підприємств.

Негативно впливають на стан довкілля і відходи автотранспортних засобів, які утворюються в процесі їх експлуатації, а саме: відпрацьовані мастила, фільтри, акумулятори, відпрацьовані шини, деталі та корпуси автомобілів та ін., утилізацію яких належним чином ще не налагоджено.

До проблем забруднення атмосферного повітря слід віднести також збільшення кількості автономних котелень, оскільки у зв'язку зі зростаючими темпами забудови м. Дніпро спостерігається невідповідність в реальній спроможності підприємств енергетики забезпечувати відпуск тепла споживачам. На даний час централізовані міські тепломережі є і так перевантаженими, і приєднання додаткових споживачів потребує встановлення додаткового теплогенеруючого обладнання відповідної потужності.

Програма орієнтована на розв'язання цієї проблеми і не передбачає створення нових підприємств із значними обсягами викидів. Водночас, існуючими підприємствами району плануються заходи, спрямовані на модернізацію виробництва, впровадження ресурсозберігаючих технологій тощо. Зменшенню викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел може сприяти поліпшення стану дорожньо-транспортної інфраструктури.

Поводження з відходами

Проблема відходів є однією з ключових екологічних проблем Дніпровського району.

Існуюча система управління відходами як в Україні, так і в районі характеризується такими тенденціями:

накопичення відходів, як у промисловому, так і побутовому секторі, що негативно впливає на стан довкілля і здоров'я людей;

здійснення неналежним чином утилізації та видалення небезпечних відходів; розміщення побутових відходів без урахування можливих небезпечних наслідків;

неналежний рівень використання відходів як вторинної сировини внаслідок недосконалості організаційно-економічних засад залучення їх у виробництво;

неефективність впроваджених економічних інструментів у сфері поводження з відходами.

Незважаючи на тенденцію деякого зменшення обсягів утворення відходів виробництва, в області триває процес накопичення відходів різних видів. Невирішеними залишаються такі проблеми поводження з відходами:

- не запроваджена чітка система утилізації продуктів переробки макулатури, склобою, автомобільних шин, полімерних відходів, відходів легкої та харчової промисловості, відпрацьованих нафтопродуктів тощо;

- не впроваджена система поводження (знешкодження) з токсичними відходами;

- не організовано утилізацію золи та золошлакової суміші, що утворюється та ванадій вмісткого шламу;

- не вирішена проблема утилізації шламу гальванічного виробництва та мулу від миття транспорту.

При зберіганні таких відходів на територіях підприємств більше 2 років, необхідна наявність Паспорту місць видалення відходів (МВВ). Наявні технології очистки стічних вод недостатньо ефективні, тому відходи гальванічних виробництв є одним із основних джерел забруднення водного басейну міста високотоксичними важкими та кольоровими металами (цинк, нікель, хром, мідь, кадмій тощо).

Вирішення більшості питань щодо утилізації відходів не потребує значних капіталовкладень, а залежить лише від зацікавленості та ініціативності місцевих органів управління. Залишається актуальною проблема утилізації твердих побутових відходів (ТПВ).

Існуюча система поводження з твердими побутовими відходами не дозволяє в повному обсязі виділити із загальної маси відходів фракції ресурсоцінних матеріалів (паперу, картону, скла, металу, пластмас тощо).

Утворення значних обсягів відходів в районі, захаращення території міст, селищ та сіл відходами зумовлено наступними основними факторами:

- неефективні технології переробки первинної сировини і матеріалів; недоліки в розробці нових та використанні наявних (вже розроблених і відомих у світовій практиці) технологій утилізації відходів на місцях їх безпосереднього утворення;

- недоліки системи поводження з відходами, що не були утилізовані в місцях їх утворення, а також недоліки системи очищення міст та сіл від відходів.

Існуюча система видалення побутових відходів не забезпечує регулярного вивозу і знешкодження побутових відходів, що призводить до стихійних звалищ.

Район характеризується високим рівнем утворення і особливо накопичення великих обсягів промислових і побутових відходів. Динаміка утворення, перероблення та накопичення відходів у Дніпровському районі свідчить про те, що кількість утворених відходів приблизно залишається на одному й тому ж рівні, від третини до половини утворених відходів переробляється, а кількість накопичених відходів невинно зростає.

Програмою передбачено придбання сучасної спецтехніки для виконання робіт із санітарного очищення та благоустрою населених пунктів району задля гарантування санітарного та екологічного видалення й утилізації відходів. Ймовірно кількість накопичених відходів не зростатиме надалі.

Забруднення водних об'єктів забрудненими зливовими та стічними водами, а також забруднення підземних водоносних горизонтів нафтопродуктами.

Сучасний стан поверхневих водойм характеризується антропогенним тиском суб'єктів господарювання. Причиною недостатньо ефективної роботи очисних споруд є фізична та моральна застарілість обладнання, несвоєчасне проведення поточних і капітальних ремонтів, їх перевантаженість.

Значний відсоток амортизації основних фондів (мереж та обладнання) і недостатні обсяги фінансування експлуатаційної діяльності протягом останніх років призвели до збільшення кількості аварійних витоків та пошкоджень.

Програма не передбачає створення підприємств, діяльність яких призведе до збільшення обсягів скидів забруднених вод у поверхневі води. Водночас, за умови відновлення промислового виробництва району з їх подальшим стабільним розвитком ймовірно може призвести до збільшення обсягів скидів у поверхневі води та до збільшення навантаження на каналізаційні системи і погіршення якості очисних споруд. Програмою передбачається реалізація заходів з будівництва, реконструкції систем водовідведення, упровадження прогресивних методів очистки стічних вод.

Стан прибережних захисних смуг водних об'єктів району.

Існуючий стан малих водойм міст та сіл викликає занепокоєння, тому що багато з них є засміченими, прибережні захисні смуги водойм захищені несанкціонованими звалищами побутових і будівельних відходів. Статтею 89 Водного кодексу України передбачено обмеження господарської діяльності в прибережних захисних смугах водойм і на островах. При проведенні перевірок об'єктів господарювання в водоохоронних зонах (ВЗ) та прибережних захисних смугах (ПЗС) було виявлено ряд типових порушень існуючого чинного законодавства:

- відсутність проектів винесення в натуру водоохоронних зон та прибережних захисних смуг;
- надання земельних ділянок прибережних захисних смуг (земель водного фонду) в тимчасове користування при відсутності винесення в натуру (на місцевості) прибережних захисних смуг;
- порушення режиму землекористування в прибережних захисних смугах;
- наявність несанкціонованих звалищ будівельного та побутового сміття;
- самозахоплення земельних ділянок.

З метою створення сприятливого режиму водних об'єктів, попередження їх забруднення, засмічення і вичерпання, згідно із статтею 87 Водного кодексу України (ВКУ), встановлюються водоохоронні зони. Зовнішні межі

водоохоронних зон визначаються за спеціально розробленими проектами. В межах водоохоронних зон відповідно до статті 88 ВКУ виділяються земельні ділянки під прибережні захисні смуги.

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік визначає пріоритетні напрями економічного і соціального розвитку, враховує екологічні завдання місцевого рівня в інтересах ефективного, стабільного соціально-економічного розвитку Дніпровського району та підвищення якості життя населення. Напрями Програми заплановано впроваджувати виконанням переліку заходів, які покликані привести район до стратегічного бачення.

Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я населення, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною. Вплив на навколишнє природне середовище, у тому числі на здоров'я населення, при впровадженні заходів, може мати, як позитивні так і негативні наслідки.

При впровадженні заходів Програми, у порівнянні з існуючим станом, очікується позитивний вплив на навколишнє природне середовище, у тому числі на здоров'я населення.

Земельні ресурси

Внаслідок реалізації Програми не передбачається будь-якого посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів, змін у топографії або в характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози.

Біорізноманіття

У Програмі не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на існуючі об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ).

Рекреаційні зони та культурна спадщина

Впровадження Програми може мати як позитивний, так і негативний вплив на рекреаційні зони залежно від того, наскільки будуть дотримані природоохоронні вимоги. Разом з тим, реалізація цього завдання має сприяти покращенню здоров'я населення. Впровадження Програми не має призводити до негативного впливу на наявні об'єкти історико-культурної спадщини.

Населення та інфраструктура

Програма не передбачає появу нових ризиків для здоров'я населення району.

Екологічне управління, моніторинг та інше

Програма спрямована на збереження природних ресурсів і не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки.

Реалізація Програми має сприяти створенню системи екологічного контролю та моніторингу ефективності досягнення екологічних цілей. Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих

впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною. Дніпровський район - унікальний район, де зосереджено могутній промисловий потенціал металургійного, машинобудівного та хімічного комплексів.

Водночас результатом територіальної концентрації промислових підприємств в межах кількох промислових вузлів стало надмірне навантаження на навколишнє середовище цих населених пунктів. З огляду на це, однією з визначальних умов сталого економічного і соціального розвитку району в цілому є охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів та збереження екологічної безпеки життєдіяльності населення.

РОЗДІЛ 4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Під час здійснення стратегічної екологічної оцінки проекту документу державного планування «Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік» визначені основні проблеми для навколишнього середовища та охорони здоров'я населення, надані характеристики даних впливів.

В рамках даної роботи визначені ключові екологічні цілі та завдання в сфері охорони довкілля, їх відповідність заходам Програми та визначені можливості їх врахування при розробленні ДДП. На основі аналізу екологічної ситуації та запланованих заходів Програми були визначені ключові актуальні питання, що потребують оцінки.

Основні чинники та критерії для визначення головних екологічних проблем, у тому числі пов'язаних із:

1. Забрудненням атмосферного повітря викидами забруднюючих речовин від промислових підприємств та автотранспорту.

Особливістю району є те, що кризові ситуації не локалізовані по території, а охоплюють цілі промислові агломерації, видобутку корисних копалин і території прилеглих до них інших районів.

Екологічні проблеми в районі пов'язані з підвищеним рівнем забруднення атмосферного повітря. Промислові підприємства гірничо-металургійного, паливно-енергетичного, хімічного комплексів і транспорт є основними джерелами забруднення повітряного басейну.

Викиди забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів по Дніпровському району у 2024 році становили 32,418 тис.т, що на 14,0 % менше, ніж у 2023 році, у тому числі: діоксину сірки – 16,755 тис.т (менше на 23,3 %), діоксиду азоту – 4,339 тис.т (менше на 19,7 %).

Викиди шкідливих речовин в атмосферу в районі у 2021 році становили 30,814 тис. т, що на 0,9 % менше ніж у 2020 році у тому числі: діоксину сірки – 13,474 тис.т, діоксину азоту – 4,940 тис.т.

Викиди шкідливих речовин в атмосферу по області (в тому числі і по Дніпровському району) у 2023 році становили 385,1 тис. т, що на 56,2 тис. т більше, ніж у 2022 році.

Із загальної кількості суб'єктів підприємницької діяльності у 2023 році отримали дозвіл на викиди 144 підприємства.

2. Забрудненням водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами промислових підприємств, підприємств житлово-комунального господарства.

Існуючі системи водопостачання та водовідведення району знаходяться переважно в незадовільному стані, очисні споруди працюють неефективно та потребують ремонту та реконструкції.

В цілому, перевантаження очисних споруд у більшості основних водокористувачів району не спостерігається, проте якість очищення стічних вод незадовільна, низка показників перевищує нормативи гранично-допустимого скиду забруднюючих речовин (ГДС) і не дозволяє досягнути категорії «нормативно-очищені».

Основні забруднювачі з категорією якості зворотних вод - недостатньо-очищені: КП «Дніпроводоканал» м. Дніпро - перевищення нормативів ГДС за вмістом азоту амонійного, завислих речовин, ХСК, хлоридів.

За останні роки моніторингові дослідження якості води поверхневих водойм вказують на погіршення стану річок і водойм Дніпровського району, як і по Україні. Споживацьке ставлення до річок впродовж десятиріч призвело до їх катастрофічного виснаження.

Основною проблемою якості поверхневих вод залишається інтенсивне забруднення їх зворотними водами промислових, сільськогосподарських підприємств, комунального господарства. Зі стічними водами у водні об'єкти потрапляє велика кількість біогенних та хлорорганічних речовин токсичної дії, мінеральних солей та інші.

Згідно узагальнених даних звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна) за 2024 рік, кількість підприємств зі скидом зворотних вод у водні об'єкти складала підприємства-забруднювачі, які здійснюють скид забруднених (без очистки та недостатньо очищених) зворотних вод у водні об'єкти, найбільші з них:

- КП «Дніпроводоканал», м. Дніпро;
- ПрАТ «Петриківський рибгосп»;
- ПрАТ «Дніпровський металургійний завод», м. Дніпро.

Додатково до водних об'єктів потрапляють дренажні води зрошувальних систем, забруднені гербіцидами, мінеральними солями. Крім вказаних джерел забруднення, значна кількість забруднюючих речовин надходить у водні об'єкти з території населених пунктів не обладнаними очисними спорудами зливових вод.

Недостатня робота комунальних служб, неякісне прибирання вулиць та прибудинкових територій, низька культура утримання санітарного стану населених пунктів призводить до забруднення поверхневого стоку сміттям, нафтопродуктами та завислими речовинами. Крім того, з поверхневим зливом із сільськогосподарських угідь і тваринницьких комплексів, із забрудненими підземними водами у поверхневі води потрапляють біогенні елементи та залишки агрохімікатів. Розораність водозбірних басейнів сягає граничних меж при надто низькому ступені залісення, на багатьох річках і водоймах ще не закріплені прибережні захисні смуги. Багато річок замулюється, знижується їх транспортуюча здатність. Невисокою поки що залишається технологічна культура застосування добрив в сільськогосподарському виробництві, що впливає на водно-фізичні властивості ґрунтів.

За даними звітності за формою № 2ТП - водгосп (річна) за 2024 рік обсяг забору свіжої води по області (в тому числі Дніпрівський район) становив 723,795 млн м³, в тому числі:

- з поверхневих джерел – 644,753 млн м³;
- з підземних – 79,042 млн м³.

В порівнянні з 2023 роком, забір води із природних водних об'єктів зменшився на 89,350 млн м³, у т. ч.: з поверхневих джерел зменшився на 86,711 млн м³, з підземних зменшився на 2,639 млн м³.

Водоспоживання поверхневої води в 2024 році, в порівнянні з 2023 роком, зменшилось на 1,297 млн м³ і становило 643,824 млн м³ (в 2023 році – 645,121 млн м³), у тому числі: поверхневої – 612,8 млн м³ (в 2023 році – 611,1 млн м³). Споживання підземної води склало 33,9 млн м³ (в 2023 році – 31,0 млн м³).

Протягом 2024 року було використано: на виробничі потреби – 498,196 млн м³, на питні і санітарно-гігієнічні потреби – 113,881 млн м³, на зрошення – 20,588 млн м³ води.

Використання свіжої водипромисловим виробництвом в Дніпропетровській області в 2024 році зменшилось на 19,3 млн м³

Кількість води в оборотному та повторному водоспоживанні у 2024 році становила 2921,9 млн м³.

В 2024 році кількість підприємств із скидом забруднених зворотних вод в водні об'єкти зменшилась на 1 (з 60 в 2023 році до 59 в 2024 році).

Загальний обсяг скинутих зворотних вод в поверхневі водні об'єкти зменшився на 25,39 млн м³ (з 515,96 млн м³ в 2023 році до 490,57 млн м³ в 2024 році).

Забруднених зворотних вод скинуто 106,50 млн м³ (в 2023 році - 106,63 млн м³), з них 31,88 млн м³ - без очистки, 74,62 млн м³ - недостатньо очищених.

3. Проблемами щодо умов скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти.

В 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, обсяги використання кар'єрної та шахтної води збільшились на 2,29 млн м³ і склали 23,050 млн м³. Також, обсяги використання води на зрошення склали 14,683 млн м³.

Використання зворотної (стічної) води, у порівнянні з 2022 роком, зменшилось на 2,594 млн м³. Зменшились обсяги повторного водовикористання - на 0,645 млн м³, послідовного - на 2,649 млн м³.

В 2023 році загальний скид стічних, шахтно-кар'єрних та колекторно-дренажних вод, у порівнянні з 2022 роком, зменшився на 14,624 млн м³.

4. Забрудненням підземних водоносних горизонтів.

Забрудненням підземних вод на території району носить локальний характер і пов'язане із функціонуванням підприємств хімічної промисловості, чорної металургії, виробництвом міндобри, комунального та сільського господарства.

Забруднення промисловими та комунальними стічними водами, що містять у підвищених кількостях токсичні елементи, нафтопродукти, перевищення концентрації окремих хімічних елементів - є небезпечним джерелом забруднення як підземних, так і поверхневих вод. Основні випуски їх у річкову мережу відбуваються, як і в минулі роки, у межах населених пунктів Дніпровського району, де зосереджені водосховища виробництва.

На ділянках випусків токсичних стічних вод у районі міської агломерації можливе формування осередків забруднення підземних вод у четвертинних відкладах, що характеризується природною незахищеністю та мають тісний гідравлічний зв'язок з поверхневими водами.

5. Порушенням гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок району.

Загалом гідрографічна мережа басейну р. Дніпро в межах Дніпровського району представлена: 8 річками, 10 водосховищами, 445 ставками та озерами.

Надмірне використання водних ресурсів малих річок для потреб сільського господарства та риборозведення, самовільне водокористування та створення штучних водойм на руслах малих річок порушує природний водний, гідробіологічний режим річок, збільшує заростання та утворення донних відкладень; скиди шахтних вод вносять у води річок додаткове забруднення мінеральними речовинами; потенційними забруднювачами малих річок та підземних вод є неорганізовані сховища непридатних ядохімікатів. Розораність водозабірних басейнів сягає граничних меж при надто низькому ступені заселення. На багатьох річках і водоймах не закріплені прибережні захисні смуги, а деякі з наявних не завжди відповідають вимогам водного законодавства України.

6. Підтопленням земель та населених пунктів району.

Техногенне підтоплення суттєво відрізняється від природного. Воно не має циклічності, має постійний характер, але при цьому різну інтенсивність, що залежить від кількості та масштабності аварій, вводу в дію нових промислових, житлових об'єктів, і тому не завжди може бути виконано короткострокове і оперативне прогнозування.

На ділянці в межах смт Царичанка, сіл Турове, Дубове, Івано-Яризівка, Новостроївка, Вербове підтоплення відбувається в результаті замулення річки Оріль та забудови її заплави. Глибина залягання рівня ґрунтових вод

на підтоплених ділянках становить близько 3-х м. У межах сіл Юр'ївка, Семенівка, Ненадівка підтоплення обумовлено наявністю зрошувальної системи, витрат з каналу Дніпро-Донбас, замуленням річки Оріль і забудовою заплавно-старичних ділянок. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 2,7 м.

На ділянці в межах села Єлизаветівка підтоплення відбувається в результаті підпору ґрунтових вод поверхневими водами Дніпродзержинського водосховища, відсутності належного стоку ґрунтових і поверхневих вод. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 2,0 м.

У межах сіл Новопокровка, Кам'яне, Новоселівка, Павлівка, Котлярівка (кол. Солонянський район) підтоплення обумовлено відсутністю належного стоку ґрунтових і поверхневих вод, бо основні природні дрени – балки та невеликі річки заповнені ставковою водою. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах 2,5-3,0 м.

7. Поводженням з відходами I - III класів небезпеки.

На підприємствах області (в тому числі Дніпровський район) протягом 2023 року утворилося 131 070,685 тис. т відходів. Із загального обсягу утворених відходів 16,359 тис. т становлять відходи I-III класів небезпеки, 35 472,015 тис. т (близько 27 %) – обсяг відновлених відходів, 0,452 тис. т – спалено, у тому числі з метою одержання енергії, 69 976,564 тис. т – видалено та направлено в сховища організованого складування (поховання). Найбільшу частку утворення відходів у 2023 році становлять інші мінеральні відходи, змішані та недиференційовані матеріали, хімічні відходи, а також побутові та подібні відходи згоряння.

8. Утилізацією відходів металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості.

Значні масштаби використання природних ресурсів та енергетично-сировинна спеціалізація Дніпровського району, що обумовлена великими обсягами виробництва і споживання разом із застарілою технічною базою, а також стрімкий розвиток урбанізації та агломерацій визначають високі показники щорічного утворення і нагромадження відходів.

Так, на підприємствах Дніпропетровської області (в тому числі Дніпровського району) протягом 2023 року утворилося 131 070,685 тис. т відходів.

Питання накопичення та утилізації промислових відходів має загальнодержавне значення, оскільки більша частина відходів містить шкідливі для навколишнього природного середовища та людини речовини. Вирішення проблеми утилізації відходів - це очищення довкілля від токсичних речовин і баласту та отримання при цьому корисних продуктів і, як слідство, економічного ефекту.

Необхідно зазначити, що більша частина розміщених відходів мають велику кількість ресурсоцінних компонентів, які можна вилучити з метою одержання якісної та дешевої сировини.

Рециклінг відходів має велике екологічне значення, оскільки сприяє захисту довкілля від негативного їх впливу та забезпечує ощадливе використання матеріально-сировинних і енергетичних ресурсів.

9. Організацією контролю радіаційної безпеки щодо впливу на навколишнє природне середовище АЕС, об'єктів з радіоактивними відходами, при ліквідації накопичувачів (хвостосховищ), відходів виробництв з підвищеними рівнями радіоактивності та рекультивації земель, що мають радіоактивне забруднення.

Однією з найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості Дніпровського району є металургія, яка включає в себе коксове, прокатне виробництво та інше. Технології, що використовуються на значній частині підприємств металургійної галузі, застарілі, їх вплив на навколишнє природне середовище проявляється в гігантських відвалах кар'єрів та шламонакопичувачах міста Дніпро.

Внаслідок діяльності підприємств гірничо-металургійного комплексу виникають значні забруднення атмосферного повітря, зсувонебезпечні явища, підтоплення населених пунктів та сільськогосподарських угідь. Негативний вплив на навколишнє природне середовище здійснюють утворені гігантські відвали кар'єрів та шламонакопичувачів.

З метою приведення в безпечний екологічний стан уранових об'єктів колишнього Виробничого об'єднання «Придніпровський хімічний завод», здійснення рекультиваційно-відновлювальних робіт на радіоактивно забруднених територіях, поводження з відходами переробки уранових руд наказом Мінпаливенерго України від 13.12.2000 створено Державне підприємство «Бар'єр». Одним з основних напрямків діяльності якого є проведення регламентних робіт на сховищах та хвостосховищах відходів переробки уранових руд, виведених з експлуатації, у тому числі на території «Бази С», «ДП-6», «Лантанової фракції» та «Сухачівського».

10. Поширенням екзогенних геологічних процесів (далі - ЕГП).

У межах Дніпровського району розвиток ЕГП обумовлюють як природні, так і техногенні чинники. Тут поширені зсуви, підтоплення, осідання земної поверхні над гірничими виробками, переробка берегів водосховищ, карст та просідання лесових ґрунтів. Загальна кількість зсувів та зсувних ділянок в м. Дніпро - 133 зсуви. Загальна зсувна площа складає 20,84 км².

Розвиток зсувних процесів на території району обумовлений особливостями геолого-гідрогеологічних умов окремих територій. Чітко вирізняються кілька ділянок, де зсувна активність характеризується високою інтенсивністю і завдає значних збитків народному господарству:

- район правого схилу долини р. Дніпро і балок, що впадають до нього у межах міста Дніпро. Тут особливо чітко виявляється вплив на розвиток зсувів техногенних факторів. Зсувні ділянки, що розташовані в балках міста Дніпро, залишаються небезпечними для інженерних споруд та життєдіяльності людей. Головна причина їх розвитку - перевозложення

лесових ґрунтів на схилах поверхневими та підземними водами у результаті постійного або періодичного підйому підземних вод (після сніготанення, випадання опадів), неорганізоване скидання поверхневих вод (балки Шамишина, Карнаухівська), посилення донної ерозії за рахунок скидання промислових і побутових стоків (Аптекарьська, Довга (Червоноповстанчеська).

Деякі глибокі зсуви є тектонічно обумовленими (у Червоноповстанчеській балці - район Інституту чорної металургії, в Аптекарьській - біля Агрегатного заводу).

Зважаючи на метеорологічні умови останніх років, а саме, збільшення середньорічних температур повітря та зменшення кількості опадів, складається тенденція до поступового зменшення природно підтоплених територій. Але на урбанізованих територіях та ділянках господарського освоєння (зрошення, сховища рідких побутових і промислових відходів, ставків та водосховищ) площі підтоплення можуть зростати.

Межі площ підтоплення за останній рік у порівнянні з попереднім роком майже не змінились (у середньому площі змінювались в межах $\pm 2-5$ км²), у порівнянні з минулими роками спостерігалось їх незначне зменшення. Глибина залягання рівня ґрунтових вод в умовах непорушеного рівня в порівнянні з попереднім роком коливалась в межах $\pm 0,1-0,55$ м.

Загальна площа територій, що перебувають у підтопленому стані, 7 255 км² при глибині рівня ґрунтових вод 0-3 м, з них 2 240 км² – при глибині рівня ґрунтових вод 0-2 м. Підтопленими є населені пункти Дніпро, Пдгородне, Царичанка, Петриківка та ін.

11. Охороною, використанням та відтворенням дикої фауни і флори.

Як відомо, головною особливістю фауни є її динамічність, що визначається можливостями та історично сформованими особливостями її видів до зміни свого місця у просторі і надзвичайно динамічній структурі угруповань у часі. На відміну від інших груп живих організмів, тварини активно переміщуються у просторі, змінюючи своє положення відповідно до змін факторів середовища та змін ресурсів. Сезонні та багаторічні зміни локальних угруповань вимагають розробки динамічної системи охорони біорізноманіття загалом і раритетних видів зокрема.

До критеріїв забезпечення фауни охороною необхідно відносити:

- 1) наявність в районі стійких популяцій, місцезнаходження яких забезпечені загальною охороною;
- 2) внесення видів у «червоні» списки і розроблення відповідних планів дій;
- 3) формування механізмів підтримання стійкості популяцій в умовах тотальної фрагментації видових ареалів і порушення структури популяцій (вікової, статевої, просторової), життєвих і сезонних циклів тощо;
- 4) розвиток системи реабілітації популяцій на основі розплідників та системи рятування приречених популяцій з подальшим переселенням репродуктивного ядра в інші місця;

5) зміну ставлення пересічних людей до тих чи інших видів і зміну суспільних цінностей, включаючи ставлення до тварин як до трофею чи як до біологічного ресурсу загалом.

Ці п'ять базових факторів можуть бути ефективними при врахуванні кількох спільних для них знаменників, частина яких визначається біологічними особливостями видів, а частина особливостями нашого ставлення до видів:

динамічна просторово-часова структура популяцій і міграційна активність; різний фактичний статус на заповідних і господарських об'єктах; неоднакове ставлення до одних і тих самих видів в різних соціальних шарах людської популяції;

можливість переходу тварин зі статусу «раритетного» у статус «шкідника» і навпаки, залежно від його чисельності і статусу території оселення;

необхідність різного відношення до видів-аборигенів і до адвентивних видів, з урахуванням необхідності проектування квазіприродних угруповань.

Невиконання хоча б одного з п'яти базових положень першого блоку та неврахування будь-якого з положень другого блоку веде до руйнації всієї системи охорони видів дикої фауни.

Питання збереження біорізноманіття включені до Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки. Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпровського району.

На території природного заповідника «Дніпровсько-Орільський» збільшення чисельності деяких охороних видів і числа видів у першу чергу пов'язано з удосконаленням системи охоронюваних заходів. З іншого боку, удосконалення системи досліджень дало можливість виявити місця перебування одиничних особин рідкісних видів, що раніше не реєструвалися. Не зникло жодного виду, що охороняється і також не реєструється загрозовою (довготривалою) тенденцією зменшення його чисельності, зареєстрованого з моменту створення заповідника по теперішній час.

Загалом, розвиток заповідної справи є потужним механізмом комплексного вирішення важливих екологічних проблем району. Збереження рідкісних видів тваринного світу – невід'ємна складова зазначеного механізму.

З метою збереження рідкісних видів тварин, що перебувають під загрозою зникнення на території Дніпропетровської області затверджений перелік Червоних списків тварин та рослин Дніпропетровської області. До списку тварин Дніпропетровської області занесені 132 види тварин. Також одним із важливих шляхів розв'язань проблем - боротьба з браконьєрством.

З метою охорони та відтворення водних біоресурсів у природних рибогосподарських водних об'єктах Дніпропетровської області Управління Державного агентства рибного господарства у Дніпропетровській області організовуються заходи щодо проведення нерестової кампанії під час весняно

- літньої заборони лову риби, раків на Дніпровському водосховищу та інших водоймах району (встановлення термінів заборони промислового, любительського рибальства та затвердження переліку нерестових ділянок).

Основним завданням проведення заходів є недопущення погіршення умов існування водних біоресурсів, припинення промислу рибодобувними організаціями, забезпечення контролю за роботою спеціальних товарних рибних господарств, а також за виконанням встановленого порядку любительського лову риби громадянами та членами громадських організацій в місцях, де дозволено любительське рибальство в період весняно-літньої заборони.

Під час нересту риби заборонено днопоглиблювальні, вибухові, гідротехнічні роботи, видобуток гравію та пісчано-ракушкової суміші, а також пересування плавзасобів з двигунами у заборонених зонах і на нерестових ділянках, будь-яке перебування громадян (за винятком уповноважених органів, які здійснюють охорону водних біоресурсів) та лов риби у водоймах під час її масового ходу на нерестовища, в період відкладання ікри і виходу з неї мальків, з урахуванням погодних умов, а також лов раків у період вирощування ікри, першої та другої линьки.

12. Проблеми природно-заповідного фонду.

Водно-болотне угіддя «Дніпровсько-Орільська заплава», згідно Паспорту ВБУ є угіддям міжнародного значення і знаходиться у складі природного заповідника «Дніпровсько-Орільський». Існує загроза деградації його гідроландшафтів з причини зміни гідрологічного режиму озер, їх замулення та заболочення.

Бойові дії призводять до значного забруднення земель та пошкодження ландшафтів природно-заповідного фонду.

У межах природного заповідника «Дніпровсько-Орільський» охороняються види тварин, занесених до Червоної книги України, а також ті, що підпадають під дію міжнародних договорів.

Аналіз основних екологічних проблем

Проблеми, що потребують вирішення на загальнодержавному рівні: неврегульованість законодавчої бази у сфері поводження з відходами.

Для подовження роботи, спрямованої на поліпшення стану довкілля розроблено Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки, затверджена рішенням Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI (із змінами), яка базується на основних принципах та засадах сталого розвитку.

Атмосферне повітря

Для суттєвого покращення стану атмосферного повітря необхідно вирішення наступних масштабних питань:

- забезпечення фінансування ефективних методів і розробок по будівництву установок очистки газоподібних шкідливих речовин з газів (оксидів азоту, ангідриду сірчистого, оксиду вуглецю), що виділяються

від основних технологічних агрегатів теплоелектростанцій та гірничометалургійних виробництв.

В частині зменшення викидів від автотранспортних засобів вкрай потрібно проведення наступних заходів:

- спорудження та оснащення контрольно-регулюючих пунктів для перевірки і зниження токсичності відпрацьованих газів транспортних засобів;

- розроблення пристроїв для очищення відпрацьованих газів двигунів та оснащення ними транспортних засобів;

- переведення автомобільного транспорту на альтернативні види моторного палива (біодизель та інші);

- розвиток електротранспорту, в тому числі, популяризації електромобілів.

- *Водні ресурси*

На стан водних ресурсів впливають:

1. Недостатня потужність та фізичне зношення очисних споруд в населених пунктах Дніпровського району. Технічний стан 30 % водопровідно-каналізаційних комунікацій населених пунктів (дореволюційного та довоєнного будівництва) незадовільний, решта також зношені на 70 %, що не відповідає вимогам надійної експлуатації та є причиною аварійних ситуацій з великими втратами питної води або забрудненням навколишнього середовища. Заходи щодо відновлення водопровідно-каналізаційних мереж через відсутність коштів проводяться вкрай повільно, що призводить до подальшого погіршення екологічного стану басейну р. Дніпро.

2. Відсутність проектів водоохоронних зон та прибережних захисних смуг водних об'єктів Дніпровського району, які є невід'ємною частиною містобудівної документації.

3. Незадовільне виконання водоохоронних заходів основними підприємствами-забруднювачами.

4. Незадовільний екологічний стан малих річок Дніпровського району.

5. Недостатня освітня діяльність у сфері охорони та раціонального використання водних ресурсів Дніпровського району. Аналіз вищезазначених проблем загальнодержавного значення насамперед вказує на недостатнє фінансування з державного бюджету та відсутність нормативно-правової бази.

Проблеми місцевого значення:

- відсутність проектів водоохоронних зон та прибережних захисних смуг водних об'єктів області з урахуванням містобудівної документації;

- відсутність контролю з боку органів місцевого самоврядування щодо скиду зливових вод до водних об'єктів з територій населених пунктів;

- відсутні заходи щодо здійснення агротехнічних, агролісомеліоративних та гідротехнічних протиерозійних заходів, а також створення для організованого відводу поверхневого стоку відповідних споруд (водостоки, перепуски, акведуки тощо) під час будівництва і експлуатації

шляхів; відсутні заходи стосовно впровадження водозберігаючих технологій, а також здійснення передбачених Водним Кодексом України водоохоронних заходів на підприємствах, в установах і організаціях, розташованих у басейні річки;

- не розроблені органами місцевого самоврядування заходи щодо попередження повені, які призводять до затоплення та підтоплення земель і населених пунктів.

Відходи

Проблеми місцевого значення: відсутність сміттесортувальних та сміттєпереробних заводів, а також достатньої кількості спеціалізованих полігонів для поховання неутилізованих залишків.

Природно-заповідний фонд

Проблеми місцевого значення: недостатнє фінансування заходів формування екологічної мережі області у бюджетах регіонального та місцевого рівнів. Під час реалізації заходів та проєктів Програми необхідно врахувати наявні проблеми території, на якій заплановано впровадження діяльності та запропонувати найбільш екологічно вигідну територіально-планувальну організацію з урахуванням всіх планувальних обмежень (згідно із Державними будівельними нормами України планування та забудова територій ДБН Б.2.2-12-2019 «Планування та забудова територій» та Державними санітарними правилами планування та забудови населених пунктів ДСП 173-96 та інше).

Планувальні обмеження на території, які заплановані для впровадження діяльності, визначають загальні вимоги до режиму використання земельних ділянок, по яких проходять інженерні та транспортні комунікації, вимоги до експлуатації та проєктування інженерних мереж, а також режим використання земельних ділянок, що потрапляють в санітарно-захисні та охоронні зони.

Обмеження за вимогами охорони здоров'я та захисту життя - визначається санітарно-гігієнічними нормами.

Обмеження за природоохоронними вимогами визначається на підставі законів України «Про охорону навколишнього природного середовища» та «Про природно-заповідний фонд» та іншими нормативно-правовими документами у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Обмеження за інженерно-геологічними умовами визначається за даними інженерно-геологічних пошукових робіт.

Умови і обмеження забудови земельних ділянок враховуються при розробленні землевпорядної документації відповідної земельної ділянки.

РОЗДІЛ 5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ

ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (№ 1264-ХІІ від 26.06.1991) визначено правові, економічні та соціальні основи організації охорони навколишнього природного середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь.

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України.

З цією метою Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів.

Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (№ 2697-УШ від 28.02.2019). Закон передбачає інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку.

Відповідно до Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (№ 722/2019) має бути забезпечено дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року.

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. В Україні проведення СЕО регламентується Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» (№ 2354-VIII від 20.03.2018). Також наявні Національний план дій управління відходами до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 443-р та Водної стратегії України на період до 2050 року та плану її реалізації у 2022-2024 роках, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134.

Юридичні засади поводження з водними ресурсами визначаються Водним кодексом України (№ 214/95-ВР від 06.06.1995), Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення безперешкодного доступу громадян до узбережжя водних об'єктів для загального водокористування» та іншими законодавчими актами, що були

розроблені для забезпечення збереження, збалансованого й науково обґрунтованого використання та відновлення водних ресурсів, захисту ресурсів від забруднення, зараження й виснаження, запобігання та пом'якшення негативного впливу, покращення екологічного стану водних об'єктіві захисту прав водокористувачів.

Найголовнішими питаннями у сфері водопостачання та водовідведення є дозвіл на забір води із джерел водопостачання (дозвіл на спеціальне водокористування) і дозвіл на скидання очищених та неочищених стічних вод у навколишнє середовище. З 04.06.2017 набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, що регулюють відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру щодо спеціального водокористування» від 07.02.2017 № 1830-VIII, яким внесено зміни до Водного кодексу України в частині процедури отримання дозволів на спеціальне водокористування та дотримання вимог Закону України «Про водовідведення та очищення стічних вод», який набрав чинності 07.08.2023.

Основне чинне екологічне законодавство та норми у сфері користування водними ресурсами:

постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування»;

постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується»;

Державні санітарні норми та правила «Питна вода. Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною»;

наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами»;

постанова Кабінету Міністрів України «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів».

Правове й інституційне регулювання та ключові екологічні вимоги у сфері охорони атмосферного повітря визначаються в Законі України «Про охорону атмосферного повітря» (№ 2707-XII від 16.10.1992). Основне чинне законодавство та норми у сфері захисту атмосферного повітря:

постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря»;

постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок видачі дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами»;

постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок здійснення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря»;

посібник з інвентаризації джерел викидів в атмосферне повітря; максимальні допустимі концентрації та «можливі рівні безпечного ефекту» для забруднюючих речовин в атмосферному повітрі для заселених територій.

Правові засади у сфері поводження з відходами забезпечуються законами України «Про відходи» (№ 187/98-ВР від 05.03.1998), «Про управління відходами» (№ 2320-ІХ від 20.06.202), розпоряджень Кабінету Міністрів України «Про затвердження національного плану управління відходами до 2030 року» (№ 117-р від 20.02.2019), «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року» (№ 1363-р від 20.01.2021) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для регулювання діяльності з метою уникнення чи мінімізації утворення відходів, зберігання й поводження з ними, запобігання та зменшення негативних наслідків для довкілля і здоров'я людини від утворення, зберігання та поводження з відходами. Повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері поводження з відходами визначаються статтею 20 Закону України «Про відходи».

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, в якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм в процесі інвестиційної діяльності. Так, Законом України «Про інвестиційну діяльність» (№ 1560-ХІІ від 18.09.1991) встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (стаття 4). У разі порушення екологічних, санітарно-гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності (стаття 21). Крім цього, в статті 8 зазначається, що інвестор зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу на довкілля у випадках та порядку, встановлених Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» (№ 2059- VIII від 23.05.2017).

Нормативно-правова база СЕО в Україні

Основними нормативно-правовими актами, які регулюють здійснення стратегічної екологічної оцінки в Україні, є:

- Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» (№ 2354-VIII від 20.03.2018);
- Протокол про стратегічну екологічну оцінку (далі - Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті. Протокол про СЕО ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015) і є частиною українського законодавства.

З огляду на євроінтеграційні прагнення України важливим міжнародним правовим документом щодо СЕО стратегічної екологічної оцінки є «Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 червня 2001 року про оцінку окремих певних планів і програм на навколишнє середовище» (далі - Директива про СЕО). Впровадження Директиви про СЕО в Україні, як частини законодавства ЄС у галузі довкілля, передбачено

Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (додаток ХХХ до глави 6 «Навколишнє природне середовище» Розділу V «Економічне і галузеве співробітництво»). Угоду ратифіковано Законом України № 1678-VII від 16.09.2014.

Примітка. Оскільки зараз в Україні відбувається процес self-screening (самооцінка рівня імплементації європейських норм в Україні та підготовка до переговорів про вступ до ЄС), варто зазначити, що досі немає офіційно затвердженого перекладу Директиви про СЕО українською мовою. Є переклад цієї директиви, який надруковано в Офіційному віснику Європейських Співтовариств L 197, 21.07.2001, с. 30-37). Проте цей переклад не витримує ніякої критики, оскільки вже переклад назви директиви є неправильним: «Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 червня 2001 року про оцінку впливу на стан навколишнього природного середовища окремих проектів (мало би бути планів!) та програм». А стаття 5 цього перекладу називається «Звіт про стан навколишнього природного середовища» (звіт про СЕО і звіт про стан довкілля - це зовсім різні речі).

На виконання вимог Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», а також з метою приведення у відповідність до нього інших підзаконних актів, було прийнято ряд нормативно-правових документів, а саме:

- постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 23.01.2019 № 128;
- постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 23.01.2019 № 45;
- постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 № 1272 «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення»;
- «Критерії визначення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення», затверджені наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 28.10.2020 № 213, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 04.01.2021 за № 9/3563;
- «Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів» (із змінами), затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19.06.1996 №173, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 24.07.1996 за № 379/1404).

Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296 були затверджені «Методичні рекомендації із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування». Цей документ носить рекомендаційний характер. Зміни до нього вносилися наказами Міністерства екології та природних ресурсів України від 29.12.2018 № 465 та від 18.07.2019 № 260.

РОЗДІЛ 6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (1, 3-5 ТА 10-15 РОКІВ ВІДПОВІДНО, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ - 50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

Згідно із «Методичними рекомендаціями із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування», затвердженими наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296, наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення - це будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, ландшафту (включаючи техногенного), природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

Коротко- та середньострокові наслідки (1, 3-5, 10-15 років) - при реалізації будівництва різних об'єктів комунальної, соціальної, інженерної та транспортної інфраструктури, промисловості. При цьому на кожному етапі в процесі будівництва та подальшої експлуатації об'єктів будуть виникати негативні наслідки у вигляді утворення відходів, порушення рослинного покриву під час провадження планованої діяльності, збільшення кількості автотранспорту. Можливо, потрібно буде проводити видалення зелених насаджень, зняття і складування поверхневого шару ґрунту. Також під час виконання будівельних і монтажних робіт слід очікувати допустимий негативний вплив на атмосферне повітря, рослинний і тваринний світи, ґрунти та водні ресурси. Крім того, при роботі двигунів будівельних машин, механізмів та автотранспорту на навколишнє середовище буде чинитися шумовий вплив - акустичне забруднення. За тривалістю зазначені види впливу будуть носити тимчасовий характер, обмежений розрахунковим терміном будівництва, по межах впливу - локальне, обмежене простором ведення будівельних робіт. Проте всі ці впливи відносяться до тимчасових і не стануть причиною суттєвого довгострокового погіршення екологічної рівноваги екосистем населеного пункту.

До довгострокових наслідків (50-100 років) відносяться впливи постійного характеру - викиди і скиди, шум, утворення відходів, додаткове споживання ресурсів.

Основна кількість забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, є відпрацьовані гази техніки та автотранспорту. Токсичність відпрацьованих газів обумовлюється змістом у них окису вуглецю й діоксиду азоту, кількість яких залежить від кількості спожитого палива та технічного стану двигунів.

Непостійними довгостроковими впливами є роботи, пов'язані з реконструкцією об'єктів, консервацією, припиненням їх існування, перепрофілюванням, заміною обладнання та устаткування, модернізацією тощо.

За походженням екологічний вплив може бути *первинним*, тобто безпосередньо пов'язаним з впливом проєкту на екосистему (забруднення атмосфери при будівництві та експлуатації продуктами згорання палива та викидами пилу при проведенні земляних робіт і переміщенні автотранспорту в межах будмайданчику) та *вторинним*, що є наслідком первинних змін в екосистемі.

Вторинні наслідки - пряма повна або часткова зміна елементу навколишнього середовища, яка призведе до руйнування, зміни навколишнього середовища, наприклад: забруднення природних місць проживання нанесе шкоду видам фауни, які залежать від цього середовища проживання.

Під кумулятивними впливами розуміється сукупність впливів від реалізації планованої діяльності та інших, що існують або плануються в найближчому майбутньому, видів людської діяльності, які можуть призвести до значних негативних або позитивних впливів на навколишнє середовище або соціально-економічні умови, і які б не виявилися в разі відсутності інших видів діяльності, крім самої планованої діяльності.

Кумулятивні ефекти можуть виникати з незначних за своїми окремими діями факторів, які, працюючи разом протягом тривалого періоду часу, поступово накопичуються, підсумовуються згодом в одному і тому ж районі, можуть викликати значні наслідки.

Акумуляція впливів відбувається в тому випадку, коли антропогенний вплив або інші фізичні або хімічні впливи на екосистему протягом часу перевершують можливість їх асиміляції або трансформації. При дотриманні та виконанні всіх передбачених комплексних захисних і охоронних заходів, що відповідають діючим нормативним вимогам, можливість виникнення кумулятивного впливу, який супроводжується негативними екологічними наслідками та понаднормативними викидами в атмосферне повітря забруднюючих речовин, не передбачається.

Детальна оцінка кумулятивного впливу буде можлива в процесі експлуатації території з урахуванням даних моніторингу навколишнього середовища та проведення відповідних розрахунків. Змін клімату і мікроклімату в результаті планованої діяльності не очікується, оскільки в результаті впровадження проєктних рішень відсутні значні виділення теплоти та парникових газів. Особливості кліматичних умов, які сприяють зростанню інтенсивності впливів планованої діяльності на навколишнє середовище, відсутні. Обрана технологія розміщення забудови є більш екологічно безпечна.

Синергічні наслідки - сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії 2-х або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту. Можливий сумарний ефект деяких речовин при викиді забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Коротко- та середньострокові наслідки (1, 3-5, 10-15 років). З боку соціально-економічних умов провадження діяльності буде мати позитивний наслідок: збільшення території під забудову садибними ділянками,

що призведе до збільшення чисельності населення, створення нових робочих місць, що сприятиме зайнятості населення.

Тимчасові наслідки для довкілля - при виконанні підготовчих та будівельних робіт вплив на навколишнє середовище на атмосферне повітря матиме короткочасний та локальний характер, викиди здійснюватимуться при роботі будівельних машин та механізмів, при здійсненні зварювальних робіт, земельних робіт, при фарбуванні металевих поверхонь, при функціонуванні планованих підприємств.

Наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення - це будь-які ймовірні наслідки реалізації завдань Програми для біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, ландшафту (включаючи техногенного), природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

В процесі стратегічної екологічної оцінки був здійснений аналіз впливу реалізації заходів та проектів Програми як на окремі компоненти навколишнього природного середовища, так і сукупний вплив на природні процеси та комплекси.

Значного негативного впливу під час впровадження діяльності на довкілля та здоров'я населення не передбачається.

Серед основних ймовірних екологічних наслідків, пов'язаних з реалізацією Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік, є наступні:

а) для довкілля:

- атмосферне повітря - можливе забруднення від стаціонарних джерел (промислових та сільськогосподарських підприємств) та пересувних джерел (автомобільний та залізничний транспорт). З метою покращення стану атмосферного повітря в районі Програмою розглядається можливість зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за рахунок впровадження заходів з охорони атмосферного повітря. Підприємствами теплоенергетичної та нафтогазовидобувної промисловості (основні стаціонарні забруднювачі атмосферного повітря на території області) вживаються заходи з визначення комплексу потенційних джерел і механізму фінансового забезпечення реконструкції, модернізації, технічного переоснащення та виведення з експлуатації великих спалювальних установок, а також можливості проведення комплексу режимноналагоджувальних випробувань енергетичних котлів для оптимізації топкового процесу;

- ґрунти - можливе забруднення, засмічення та порушення ґрунтів від неочищених господарсько-побутових стічних вод, від поверхневих вод. Основними заходами Програми щодо недопущення та зниження ризику забруднення ґрунтів є реконструкція каналізаційних очисних споруд та мереж водовідведення;

- поводження з відходами - можливе забруднення і засмічення ґрунтів, забруднення ґрунтових вод та інше, в зв'язку з незадовільним рівнем централізованого вивезення та роздільного збору твердих побутових відходів,

з незадовільною організацією планової очистки по збору та своєчасному видаленню відходів. Основним напрямком роботи у сфері поводження з відходами залишається вирішення питання забезпечення повного збирання відходів з метою передачі їх для подальшої утилізації, обробки (переробки) на спеціалізовані підприємства;

- водні ресурси - можливе забруднення водних об'єктів від неочищених господарсько-побутових стічних вод, від поверхневих вод. Основними заходами Програми щодо вирішення найважливіших проблемних питань з охорони і раціонального використання водних ресурсів є реконструкція, будівництво мереж водопостачання, водовідведення та каналізаційних очисних споруд;

- здоров'я населення - можливе санітарно-епідеміологічне навантаження на здоров'я населення від транспортної інфраструктури. Програмою передбачається провадження заходів з охорони атмосферного повітря від забруднення та захисту від шуму;

- заплановані заходи щодо збереження та охорони природних територій, з можливістю часткового використання в цілях рекреації і туризму, що передбачає найбільший рівень збереження природного стану наявних біоценозів та забезпечить сприятливі санітарно-гігієнічні умови на території області.

б) для територій з природоохоронним статусом - реалізація рішень Програми запланована за межами територій та об'єктів природно-заповідного фонду, їх охоронних зон, земель природно-заповідного фонду України, територій та об'єктів, що мають особливу екологічну, наукову і естетичну цінність та об'єктів комплексної охорони, в зв'язку з чим можна зробити висновок, що реалізація заходів та проєктів Програми не матиме впливу на території з природоохоронним статусом.

в) транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення - зважаючи на географічне положення території району, на яких заплановано реалізацію заходів і проєктів Програми, транскордонні наслідки реалізації рішень Програми для довкілля, у тому числі здоров'я населення, відсутні та не очікуються.

Таким чином, реалізація Програми не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох завдань Програми має призвести до покращення екологічної ситуації в районі.

Затвердження Програми, зважаючи на комплексність рішень, що обумовлюється необхідністю збалансованого розвитку екологічної складової, а також наукові дослідження у цій галузі у короткостроковий період (1-3 роки) буде мати незначний вплив на стан довкілля, який буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

Реалізація положень Програми буде мати позитивний вплив на рівень здоров'я населення, тобто сприятиме зниженню рівня захворюваності населення, що є важливим індикатором регіонального розвитку на середньостроковий та довгостроковий період. У разі продовження розпочатої роботи вплив не буде відрізнятися від короткострокового.

До довгострокових наслідків відноситься питання забруднення атмосферного повітря, що склалося під впливом фізико-географічних умов басейну, насамперед кліматичних умов. Значного негативного впливу під час реалізації заходів та проєктів ДДП на довкілля та здоров'я населення не передбачається.

У порівнянні з нульовою альтернативою вплив на довкілля оцінюється як незначний, оскільки, як зазначалося вище, буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

РОЗДІЛ 7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Для запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків виконання Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік передбачається реалізація заходів, наведених у таблиці.

Таблиця 31. Перелік інвестиційних проєктів та заходів щодо забезпечення виконання завдань Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік

Назва проєкту, зміст заходу	Очікуваний результат
Реконструкція, капітальний ремонт, енергозберігаючі заходи та захисної споруди цивільного захисту закладів освіти у територіальних громадах району	Забезпечення умов для належного перебування та навчання дітей; виконання енергозберігаючих заходів
Реконструкція та капітальний ремонт закладів охорони здоров'я у територіальних громадах району	Створення умов для забезпечення надання кваліфікованої медичної допомоги; виконання енергозберігаючих заходів
Будівництво та капітальний ремонт закладів культури у територіальних громадах району	Створення умов для забезпечення культурного дозвілля
Будівництво та реконструкція об'єктів фізкультури та спорту у територіальних громадах району	Забезпечення спортивного виховання молоді та культурного дозвілля населення
Капітальний ремонт об'єктів комунального господарства у територіальних громадах району	Забезпечення роботи інших об'єктів комунального господарства, що належать до спільної власності територіальних громад району
Благоустрій та реалізація інфраструктурних проєктів у територіальних громадах району	Капітальний ремонт мереж зовнішнього освітлення, висадження дерев у населених пунктах району, реконструкція та капітальний ремонт зон відпочинку, благоустрій

	для поліпшення умов проживання мешканців району.
Капітальний та поточний ремонт об'єктів житлового господарства у територіальних громадах району	Поточний ремонт інженерних внутрішньо будинкових мереж теплопостачання, електромереж житлових будинків та гуртожитків комунальної власності; капітальний ремонт покрівель, внутрішньо будинкових мереж тепло-, водопостачання та водовідведення житлових будинків та гуртожитків, відновлення ліфтового господарства комунальної власності
Будівництво, реконструкція, капітальний ремонт каналізаційних, водопровідних мереж, очисних споруд, насосних станцій та обладнання у територіальних громадах району	Забезпечення безперебійним централізованим водопостачанням, підвищення якості питної води та забезпечення санітарного водовідведення
Капітальний та поточний ремонт, експлуатаційне утримання комунальних доріг та вулиць населених пунктів у територіальних громадах району	Підвищення рівня безпеки руху в районі

Водночас, це загальні рекомендації щодо усунення негативних наслідків, детальні заходи повинні розглядатися в кожному конкретному випадку під час реалізації конкретних заходів і проєктів, а також в процесі надання екологічних дозволів.

З метою зміцнення здоров'я населення та зниження рівнів інвалідності та смертності, забезпечення доступної та якісної медичної допомоги населенню області, покращення дієвості та ефективності надання медичних послуг пацієнтам на всіх рівнях надання медичної допомоги, Програмою передбачено:

забезпечення рівної фізичної доступності первинної медичної допомоги за рахунок розвитку мережі амбулаторій, поліпшення якості медичної допомоги на первинному рівні шляхом повноти здійснення скринінгових досліджень;

функціонування спроможної мережі закладів охорони здоров'я, які будуть гарантувати охоплення населення ефективним, доступним та безоплатним медичним обслуговуванням та спрямування до них першочергових ресурсів, які дозволять стало функціонувати системі та забезпечити її розвиток;

створення мережі реабілітаційних центрів; розвиток послуг з психічного здоров'я;

впровадження нових механізмів надання населенню району медичних послуг у рамках реалізації Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення»;

розроблення програмних заходів для забезпечення фінансування медичних послуг понад обсяг, передбачений програмою медичних гарантій обслуговування населення;

розвиток медичної допомоги пацієнтам з орфанними захворюваннями; забезпечення умов безпечного материнства, здорового дитинства та збереження репродуктивного здоров'я населення району;

запобігання та лікування серцево-судинних та судинно-мозкових хвороб;

здійснення заходів з розвитку донорства крові та її компонентів;

забезпечення стратегічного керівництва у сфері громадського здоров'я;

забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, допомоги та лікування ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД;

вдосконалення системи охорони здоров'я району щодо викликів, пов'язаних з пандеміями;

охоплення дітей щепленнями проти вакцинокерованих інфекцій.

З метою забезпечення екологічної безпеки шляхом запобігання й мінімізації негативного впливу людської діяльності на навколишнє природне середовище, раціональне використання і збереження природних ресурсів, перехід до сталого, екологічно збалансованого розвитку району, Програмою передбачено:

зменшення забруднення повітряного басейну; захист водних ресурсів від виснаження та забруднення;

відновлення, рекультивації порушених земель та родючості ґрунтів, скорочення відчуження земель;

поліпшення та вдосконалення сфери збору, утилізації та переробки твердих побутових відходів;

підвищення ефективності у сфері поводження та утилізації промислових відходів;

підвищення ефективності управління енергетичними ресурсами;

розвиток альтернативної енергетики;

підвищення енергоефективності та енергозбереження.

будівництва, реконструкції систем водовідведення, упровадження прогресивних методів очистки стічних вод;

реконструкції, будівництва, ремонту систем зливової каналізації з оснащенням локальних систем очистки стоків;

ліквідації наслідків підтоплення на забудованих територіях, у першу чергу тих, що потребують термінового захисту.

РОЗДІЛ 8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ (НЕДОСТАТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ТАКОЇ ОЦІНКИ)

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік розроблена з урахуванням довгострокових пріоритетів та визначає пріоритетні цілі соціально-економічного розвитку району:

1. Посилення економічної конкурентоспроможності району.
2. Екологічна та енергетична безпека.
3. Забезпечення якісних умов життя.
4. Розвиток людського потенціалу.
5. Інноваційний розвиток регіону на основі смарт-спеціалізації.

Сценарій розвитку з метою вибору виправданих альтернатив – один із методів прогнозування, окремий розділ стратегічного управління, що посідає проміжну позицію між експертними методами оцінювання та методами математичного моделювання. Традиційно розглядають три альтернативи, а саме:

Альтернатива 1: «Нульовий сценарій» – тобто опис, прогнозування та оцінка ситуації у випадку незатвердження або не реалізації зазначеного документа державного планування.

Альтернатива 2: «Оптимістичний сценарій» – затвердження проєкту Програми із виконанням передбачених заходів та врахуванням пропозицій і зауважень до Програми від громадськості та органів виконавчої влади.

Альтернатива 3: «Реалістичний сценарій» – затвердження проєкту Програми, але частина передбачених заходів, які враховані у відповідних районних програмах, не реалізуються через обмежені можливості бюджетів усіх рівнів.

При гіпотетичному «нульовому» сценарії не затверджується проєкт Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік. Цей сценарій може розглядатися, як продовження поточних тенденцій щодо стану довкілля, в тому числі здоров'я населення. За цим сценарієм зберігається продовження поточних несприятливих тенденцій щодо економічного, соціального та екологічного стану території області. За даним варіантом подальший стабільний розвиток району, очевидно, є проблематичним, можливе значне загострення соціально-економічних, екологічних, комунальних проблем, призведе до зниження якості життя, погіршення умов життя та добробуту населення.

Реалізація «оптимістичного сценарію», що передбачає затвердження та виконання Програми із врахуванням пропозицій і зауважень від громадськості та органів виконавчої влади дозволить врахувати додаткові запропоновані природоохоронні заходи, стабілізувати екологічну ситуацію та поліпшити стан навколишнього природного середовища, зменшити техногенне навантаження на складові довкілля, забезпечити збалансованість

процесів використання і відтворення природних ресурсів та сформувати у жителів району екологічну культуру. Крім вищеперерахованого, однією з основних цілей Програми є покращення якості життя для населення, тому врахування пропозицій від громадськості є особливо важливим. У разі врахування пропозицій та зауважень від громадськості та органів виконавчої влади Програма буде більш ефективною та екологічно збалансованою, тому її затвердження необхідне для подальшого розвитку Дніпровського району.

У разі реалізації «реалістичного сценарію» будуть виконані лише ті заходи Програми, які матимуть необхідні обсяги фінансування через районні програми в залежності від реальних можливостей бюджету. Цей сценарій може призвести до погіршення екологічної ситуації і продовження подальшого зносу інфраструктури, неефективного використання енергоресурсів. Крім цього, рівень життя населення за основними показниками його оцінки може залишитися без змін. Не буде забезпечено виконання основних екологічних індикаторів Програми.

Проектом документа державного планування визначено пріоритетні напрями економічного і соціального розвитку Дніпровського району. Для кожного з визначених напрямів проєкту документа державного планування розробляються завдання та шляхи виконання поставлених завдань. Шляхи виконання передбачають низку заходів та проєктів, серед яких можуть бути види діяльності, які відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» підлягатимуть оцінці впливу на довкілля до прийняття рішення про провадження планованої діяльності. Відмова від реалізації документа державного планування забезпечить відсутність появи нових джерел впливу на довкілля від реалізації завдань Програми. Забруднення компонентів довкілля залишиться на існуючому рівні, з подальшим поступовим погіршенням якості атмосферного повітря населених пунктів району, поверхневих та підземних вод, збільшення обсягів накопичення побутових та промислових відходів, що може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Оскільки серед пріоритетних цілей Програми економічного і соціального розвитку Дніпровського району на 2026 рік є цілі, безпосередньо спрямовані на підтримку задовільного стану довкілля, то їх невиконання призведе до зниження якості екологічних показників стану довкілля та санітарно-гігієнічних умов проживання населення. Зокрема, це стосується наступних заходів:

- поліпшення якості атмосферного повітря: зменшення рівня забруднення атмосферного повітря;
- покращення стану водних ресурсів області: зменшення обсягів скидів у водойми району шляхом реконструкції та будівництва очисних споруд;
- розвиток природно-заповідного фонду та збереження біологічного, ландшафтного різноманіття: встановлення меж територій та об'єктів природно – заповідного фонду;
- забезпечення доступу громадськості до інформації про стан навколишнього природного середовища.

Тому, у разі не затвердження цієї Програми та не реалізації заходів не забезпечуватиметься досягнення цілей Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 роки. Не схвалення документа державного планування унеможливило виконання природоохоронних заходів.

Найсприятливішим варіантом буде «оптимістичний сценарій» – затвердження запропонованої Програми. Це означає, що Програма спрямована на екологічно збалансований та інноваційний сценарій розвитку Дніпропетровського районк. Виконання запланованих заходів з охорони довкілля та здоров'я населення має спиратися на використання сильних сторін, максимальне використання зовнішніх можливостей, врахування слабких сторін та мінімізації зовнішніх загроз.

РОЗДІЛ 9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік.

Затвердження Програми не завершує проходження процедури СЕО. Відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», а саме стаття 17, передбачає, що замовник у межах компетенції здійснює моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення. Постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 № 1272 затверджено Порядок здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення. Відповідно пункту 5 цього Порядку, з метою забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля, у тому числі за станом здоров'я населення, замовник визначає перелік дій, заходів, ключових індикаторів та критеріїв для оцінки.

Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» встановлює необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документу державного планування для довкілля (стаття 17). Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік;
- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);
- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;
- перевірки того, що Програма соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей СЕО. Моніторинг базуватиметься на розгляді обмеженого числа відібраних показників (індикаторів), які демонструють наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення:

кількість викидів забруднюючих речовин на 1 кв. км території району; зниження обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, тис. тонн/рік;

зменшення кількості забруднюючих речовин, що скидаються із зворотними водами у поверхневі водні об'єкти, тис. тонн;

зменшення обсягів утворення твердих побутових відходів, %;

збільшення рівня охоплення населення послугами зі збору твердих побутових відходів;

зменшення обсягу видалених відходів I-IV класів у спеціально відведені місця чи об'єкти, %;

збільшення кількості пацієнтів, що отримали стентування при гострому інфаркті міокарда з елевацією сегмента ST, %;

забезпечення хворих імуносупресивними препаратами протягом першого року після трансплантації;

зниження рівня летальності при гострому інфаркті міокарда, %;

зниження рівня госпіталізації пацієнтів з артеріальною гіпертензією, %.

Заходи з екологізації промислового виробництва

З метою підвищення конкурентоспроможності продукції та зміцнення конкурентних позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках основна частка капітальних інвестицій у металургійному комплексі спрямована на розвиток основних фондів: розширення, реконструкцію, технічне та технологічне переозброєння діючих виробництв. Основним джерелом фінансування капіталовкладень є власні кошти підприємств.

На промислових підприємствах району продовжує реалізовуватись низка інвестиційних проєктів з підвищення технологічного рівня виробництва, реконструкції і технічного переоснащення підприємств, впровадження сучасних енергоефективних технологій і обладнання та заходів щодо збільшення обсягів виробництва та розширення асортименту товарів, робіт і послуг.

Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Для зменшення впливу транспорту на довкілля, транспортними підприємствами вживаються заходи щодо оновлення рухомого складу, який відповідає високому рівню екологічної норми з метою збереження навколишнього середовища.

Законом України «Про автомобільний транспорт» передбачено поступове збільшення на міських автобусних маршрутах загального користування електробусів, що працюють виключно на стисненому природному газі метані, зрідженому природному газі метані або біогазі, та/або автобусів з водним паливним елементом.

Окрім того, зменшення забруднення довкілля досягається шляхом раціональної експлуатації автобусів, а саме - підтримка транспортних засобів в технічно справному стані. При цьому, в процесі технічного обслуговування та огляду, особлива увага приділяється забезпеченню оптимальних налаштувань та своєчасному виявленню та усуненню несправностей механізмів і систем автомобільного двигуна.

Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Питання збереження біорізноманіття включені до «Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки» (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI). Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи зохорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області. З метою збереження рідкісних видів рослин і тварин, що перебувають під загрозою зникнення, на території області затверджені Червоні списки тварин та рослин Дніпропетровської області (рішення обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI).

Поняття біологічне різноманіття включає в себе різноманітність у рамках виду, між видами і різноманіття екосистем. Зменшення біологічного різноманіття в значній мірі є результатом діяльності людини. Основну загрозу для біорізноманіття становлять незаконні забудови та вирубка лісів, браконьєрство, розорювання територій, поширення видів рослин і тварин, нерегульоване випасання великої рогатої худоби, інтродукція чужорідних видів непригаманних певному виду ландшафтів. Збереження біологічного різноманіття передбачає охорону водночас і окремих особин, їхніх груп у межах певної території, й екосистем у цілому з їхнім середовищем існування.

Природний рослинний покрив зберігся у вигляді фрагментів на загальному фоні розораних площ і представляє собою вузькі смуги по річкових долинах, балках, на площах відчужень, вздовж залізничних колій та інші, а також на природоохоронних територіях в межах природно-заповідного фонду.

Дніпровський район має багатий і різноманітний ландшафт, що обумовлено її географічним положенням, кліматичними умовами та особливостями рельєфу. Основні екосистеми району включають:

стеги – є природними пасовищами і мають високу біорізноманітність флори та фауни, відзначаються сезонною зміною вигляду та видовою композицією рослинного покриву. Тут домінують багаторічні злакові рослини, такі як ковила, типчак, пирій, а також різноманітне різнотрав'я – полин, шавлія, сон-трава;

луки (заплавні, низинні) – землі, вкриті лучною рослинністю, зосереджені в долинах річок і по тальвегах балок, тут переважають багаторічні трави – конюшина, тимофіївка, тонконіг, а також квіткові рослини. Заплавні луки зазвичай знаходяться на алювіальних ґрунтах, які періодично затоплюються

річковими водами та характеризуються наявністю таких видів як осока, рогіз, лепеха;

солончаки (зосереджені переважно в долинах річок Орелі, Самари, Дніпра) – мають унікальні екологічні умови спричинені високим вмістом солей у ґрунті, флора яких представлена специфічними видами, пристосованими до існування в умовах солоного середовища – солянка, сарсазан, солонець;

прибережно-водні угруповання, досить широко розповсюджені в межах району у вигляді приозерних, прирічкових заростей очерету, рогозу, куги та інше. Після зарегулювання річок, забудови та внаслідок інших антропогенних чинників площа їх постійно зменшується. Найбільше таких угруповань зосереджено в долинах річок Самари і Орелі.

вторинні екосистеми на техногенних територіях. Зважаючи на те, що техногенні території можуть бути дуже різноманітними за своїм походженням і характером (відвали гірничо-збагачувальних комбінатів, смуги відчуження вздовж залізниць, території промислових підприємств та ін.), вторинні екосистеми на таких територіях також можуть мати різні особливості. Такі екосистеми характеризуються поширеністю швидкоростучих, малопоживних, ксерофітних, пристосованих до забруднення ґрунту та атмосфери рослинних угруповань. Ці рослинні угруповання формуються на порушених землях спонтанно, найчастіше утворюючи своєрідні рідколісся, які через 40-50 років після початку формування набувають риси природних рослинних фітоценозів.

За останні роки становище природної рослинності різко погіршилося, так як залишки степових зональних та інших типів фітоценозів знищуються при розорюванні схилів, балок, ґрунтозахисних зон біля водойм.

Усе це призвело до того, що більшість в минулому самих звичайних видів, стали в тій чи іншій мірі рідкісними, зникаючими і в даний час включені до Червоної книги України, Червоного списку Дніпровського району.

У рамках природоохоронних та освітніх заходів видані серії робіт про біорізноманіття Дніпровського району: «Ссавці (Mammalia)», «Дощові черв'яки (Lumbricidae)», «Земноводні та плазуни (Amphibia et Reptilia)», «Булавовусі лускокрилі (*Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea*)», «Круглороті (*Cyclostomata*)», «Риби (*Pisces*)», «Птахи» (I том) та про природно-заповідний фонд:

1. Заповідні куточки на Дніпропетровщині: Заказники.
2. Ботанічні сади Дніпропетровщини: Дніпровський ботанічний сад ДНУ ім. Олесья Гончара та Криворізький ботанічний сад НАН України.
3. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва у місті Дніпро.
4. Пам'ятки природи Дніпровського району.
5. Законодавчо-нормативні акти України щодо організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Однією з основних задач установ природно-заповідного фонду є збереження біологічного різноманіття тварин і рослин. Цей напрямок роботи відповідає також Пан-Європейській Стратегії Збереження Біологічного

і Ландшафтного різноманіття (Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy «PES»), в якій беруть участь 55 країн. В сферу дії цієї Стратегії включена також територія України. Згідно одній з основних засад даної стратегії є визнання необхідності збереження біологічного різноманіття, як запоруки збереження людства взагалі. Керуючись наведеними положеннями природний заповідник «Дніпровсько- Орільський» проводить заходи зі збереження біологічного різноманіття цілорічно, в тому числі – до Міжнародного дня біологічного різноманіття (МДБР).

Для підвищення екологічної свідомості суспільства інформація щодо відзначення Міжнародного дня біорізноманіття була висвітлена на офіційній сторінці департаменту у соціальній мережі Facebook та через місцеві електронні та друковані засоби інформації.

В ході проведення СЕО проведено оцінку факторів ризику і потенційного впливу на стан довкілля, враховано екологічні завдання місцевого рівня в інтересах ефективного та стабільного соціально-економічного розвитку територіїта підвищення якості життя населення.

Оцінка фактичного впливу здійснюється на підставі та з урахуванням результатів моніторингу стану навколишнього природного середовища щодо реалізації господарської діяльності.

На підставі проведеного аналізу зроблено висновок, що Програма відповідає державним та районним стратегічним документам, реалізація заходів Програми не справить значного негативного впливу на стан довкілля та здоров'я населення.

Не зважаючи на зазначене, рекомендується здійснення наступних контрольних заходів:

- порівняння фактичного стану компонентів довкілля з минулорічними показниками в області, в яких реалізуються заходи Програми, 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження. У разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів Програми;

- порівняння захворюваності населення з минулорічними показниками у населених пунктах, в яких реалізуються заходи Програми, 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження. У разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів Програми.

Оскільки Програма є документом державного планування з обмеженим терміном дії, а саме 1 бюджетний рік, пропонується здійснити моніторинг виконання Програми, обмежившись періодом 1 рік.

Таблиця 32. Перелік індикаторів для моніторингу Програми

№	Індикатор
Атмосферне повітря	
1	Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення

2	Обсяги найпоширеніших забруднюючих речовин (оксид вуглецю, пил, оксиди азоту та діоксид сірки) в атмосферне повітря
3	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел розрахунку на км ² , т
4	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел розрахунку на одну особу, кг
Водні ресурси	
5	Обсяги забору та використання свіжої води
6	Обсяги скидання зворотних вод у водні об'єкти
7	Обсяги скидання очищених і недостатньо очищених зворотних вод у водні об'єкти
Відходи	
8	Обсяги утворення ТПВ на території області
9	Обсяги утворення промислових відходів на території області
10	Обсяги утилізованих промислових відходів
11	Обсяги накопичених промислових відходів
Здоров'я населення	
12	Природний приріст, скорочення (-) осіб
13	Рівень захворюваності населення області
11	Обсяги накопичених промислових відходів
Здоров'я населення	
12	Природний приріст, скорочення (-) осіб
13	Рівень захворюваності населення області

РОЗДІЛ 10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ (ЗА НАЯВНОСТІ)

Ймовірність транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у результаті затвердження та впровадження Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік - не прогнозується.

РОЗДІЛ 11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ

Головною метою Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік є забезпечення сталого людського розвитку та створення умов для збереження життя мешканців в умовах воєнного стану шляхом завершення відновлення зруйнованої та пошкодженої виробничої, соціальної, інфраструктури створення безпечних умов для життєдіяльності населення району, подальший розвиток системи надання якісних та доступних освітніх, медичних, соціальних послуг, у тому числі внутрішньо переміщеним особам, сприяння соціальній адаптації захисників та захисниць України, що повертаються з війни, подальшої модернізації об'єктів житлово-комунального господарства та соціальної сфери для

підвищення їх енергоефективності, забезпечення належного функціонування інженерно-транспортної і комунальної інфраструктури, подальшого оновлення економічного потенціалу за рахунок підтримки бізнесу та стимулювання інвестиційної діяльності, що передбачає збереження існуючих та створення нових робочих місць, впровадження нових форм діджиталізації комунікації з громадськістю.

Господарський комплекс району - індустріально-аграрний. Провідною галуззю є промисловість, в якій зайнято більше третини всіх працюючих в економіці.

В районі також працюють хімічні та машинобудівні підприємства. Високий рівень розвитку промисловості призводить до значного техногенного навантаження на довкілля району, що спричиняє забруднення повітряного та водного басейнів, земельних ресурсів, негативно впливає на здоров'я населення, флору та фауну.

При аналізі та оцінці поточного стану навколишнього середовища були використані статистичні дані та офіційні дані обласного та районного органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я.

У процесі роботи були проаналізовані доступні дані моніторингових спостережень, що здійснюються суб'єктами в рамках програм державного моніторингу навколишнього середовища на локальному та районному рівні.

Основними екологічними проблемами району залишаються:

- забруднення атмосферного повітря викидами від промислових підприємств та автотранспорту;
- забруднення водних об'єктів скидами із зворотними водами промислових підприємств та підприємств житлово-комунального господарства;
- утилізація відходів металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості, а також поводження з відходами I-III класів небезпеки;
- порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок району та забруднення підземних водоносних горизонтів;
- підтоплення земель та населених пунктів району, поширення екзогенних геологічних процесів;
- охорона, використання та відтворення дикої фауни і флори, проблеми природно-заповідного фонду.

Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля району визначаються законами України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про оцінку впливу на довкілля», «Про управління відходами», «Про інвестиційну діяльність», «Про екологічну мережу України», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення безперешкодного доступу громадян до узбережжя водних об'єктів для загального водокористування», Водним кодексом України, Указом Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період 2030 року», постановою Міністрів України від 01.08.2006 № 1045 «Про

затвердження Порядку видалення зелених насаджень у населених пунктах» (із змінами) та від 22.07.2020 № 650 «Про затвердження Правил утримання та збереження полезахисних лісових смуг, розташованих на землях сільськогосподарського призначення», наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10.04.2006 № 105 «Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України», розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2024 № 1353-р «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2033 року та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів» та від 30.05.2024 № 483-р «Про схвалення Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2026 роках».

Реалізація Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік не повинна призвести до появи нових негативних наслідків для довкілля, якщо під час її реалізації будуть належним чином враховані природоохоронні вимоги. Реалізація проектів, які на час прийняття Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпровського району на 2026 рік не мають висновку про оцінку впливу на довкілля, розпочнеться після надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля.

Реалізація багатьох завдань та заходів Програми має призвести до покращення екологічної ситуації та стану здоров'я населення.

Моніторинг відібраних показників (індикаторів) впровадження Програми є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля та здоров'я населення матиме Програма. Кількість показників (індикаторів) можна розширити шляхом використання таких індикаторів, для яких є моніторингові дані.

Виконуюча обов'язки начальника
відділу економічного
та агропромислового розвитку
райдержадміністрації

 Валентина ВЕРПАХОВСЬКА